

HOF-GEDACHTEN,

Dat is,

INVALLEN,

by gelegentheyt oft op 't gesichte

van

Boomen, Planten, Bloemen, Kruyden,

en

diergelijcke Aerdt-gewassen,

Verweckt, in 't buyten-leven, van den Schrijver,

op

SORGH-VLIET.

t'AMSTERDAM,

By JAN JACOBSZ. SCHIPPER,

M DC LV.

Met Privilegie voor 16 jaren.

Aen de Eerbare, Deughtrijcke, Konst-lievende Jongkvrouwen

ELIZABETH
JANNETTE
MARIE
AMARANTE
ANNA

} AERSSEN van WERNHOUT;

Dochters van den Heer *Cornelis van Aerssen*, in zijn leven Heere van Wernhout, en Drossaert van de Stadt en Baronnye van Breda, en van *Anna Cats*, mijn oudtste Dochter: en Jongkvrouwen

MARIE
ELIZABETH
ANNA CA-
THARINA

} MUSCH van WAELSDORP;

Dochters van den Heer *Cornelis Musch*, in zijn leven Heer van Waelsdorp, en Griffier van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden, en van *Elizabeth Cats*, mijn jongste Dochter.

HOort Nichten, die, in Sorrighvliet,
Bywijlen, soet vermaeck geniet,
Of als de Mey en Lente-tijt,
Met haer geblomde wagen, rijt;
Of als hier al 't geboomte bloeyt,
Of 't ooft oock in het wilde groeyt,
Terwijl de fiere Nachtegael,
Hier queelt met staegh een nieuwe tael.
Hoort, segh ick, hoe men winter dagh,
Oock hier iet soets genieten magh;
Te weten, als het onweer raest,
En wint uyt volle kaken blaest;

Of als de vorſt, en koude bijt,
En in uw' teere wangen ſnijt.
Begeeft u dan tot deſen boeck,
En doet vry neerſtigh onderſoeck,
Wat boom, en bloem, en plant, en kruyt,
En wat 'er uyt 'er aerden ſpruyt,
Aen Maeght, of Vrouw', of deftigh man,
Een ſoet bedencken geven kan.
En wat geheym Godt heeft geleyt,
In al dat hy voor ons bereyt,
En hoe het op ons weſen paſt,
Dat hier aen boom, en kruyden waſt.
Want ſooje dit wel gade ſlaet,
En dat 'et u ter herten gaet,
Ghy ſult 'er vinden, ſchoon het vrieſt,
Al wat men in de kouw' verlieſt.

Aen de Eerbare, vernuftige, welbeſcheydene Juffrou

CORNELIA BAERS,

Weduwe wijlen *D. Mathias Havius*, Gouvernante van mijne huys-houdinge op Sorgh-vliet.

Eerbare Iuffrou, waerde vriendinne,

SIet hier een deel van Sorrigh-vliet,
Dat aen u deſe prente biet,
Vermits ghy, met geſtage vlijt,
Hier in geduerigh beſigh zijt.
En acht 'et voor geen kleyne vreught,
Dat ghy te ſamen brengen meught,
Uyt bloemen, planten, vruchten, kruyt,
En wat hier aen der heyden ſpruyt,
Dat tot een nette tafel dient,
Ter eeren van een lieven vrient.
Dit wort ſoo wel by u bedacht,
Ja net en konſtigh uytgewracht,
Dat oock de grootſte van het Landt,
Het ſchatten voor een edel pandt;
Ja dat een Prins, een Koningin,
Genieten 't met een blijden ſin.
Vriendinne, na mijn leſte reys,
Die ick haeſt doen ſal uyt het vleys,
Sal dit hier voor een teycken ſtaen,
Dat ghy mijn huys hebt wel gedaen:
Niet ſlechts hier in dit dorre ſant,
Maer in het machtigh Britten Lant;
Daer hebj' in volle daet geſien,
Wat in de werelt kan geſchiên.
Maer ofje daer of elders waert,
Ick ſagh geſtaegh uw' vroomen aert,
Daer van ick hier getuyge ben,
Dewijl ick uw' trou herte ken.

I. *Op 't gesichte van Kickvorsschen.*

Hier sie ick, hoe de Kickvorsch springt,
Ick hoor' hoe dat het beesje singt.
Ick sie het op het drooge lant.
Ick sie het op den waterkant.
Ick sie het in een diepe vliet;
Maer nat of droogh, en schaet hem niet.
Het is soo naeckt gelijck een pier,
En echter 't is een vrolijck dier.
Het is van vreught, en blijschap vol,
En siet! 't en hoeft geen hayr, of wol.
Alwaer het komt, of henen gaet,
't En doet geen ander dieren quaet.
Niet eene wort van hem gewont,
Want 't heeft geen tanden in den mont.

Een stil, een vroom, een billick mensch,
Die vint sijn lust, en herten-wensch,
Oock in een slecht, een kleyn bedrijf,
Al heeft 'et weynigh om het lijf,
Al draeght hy slechts een matigh kleet,
Met weynigh kosten uyt-gereet,
Hy vint geneught, en groot vermaeck,
Oock even in een kleyne saeck;
Men hoort niet dat hy iemant bijt;
Hy leydt een leven sonder nijt;
Hy quetst geen mensch, al is hy boos;
Sijn mont die is als tandeloos.
In u alleen, ô lieve Godt!
Bekoomt de mensch sijn hooghste lot.

Alleen aen uwe rechter-handt,
Daer is het lang beloofde Landt.
Daer is het woonhuys van de ruſt.
Daer is de volheydt aller luſt.
Als ghy de menſch vernoegen geeft,
Of hy dan veel, of weynigh heeft,
Sijn geeſt is vrolijck en geruſt;
Ja druck is hem als herten luſt.
Wat danck ben ick u ſchuldigh, Heer!
Wat eyſch, of wenſch, of wil ick meer?
De plaets daer ghy my hebt geſtelt,
Die was eerſt maer een ſandigh velt,
Daer niet en ſtont, oft op en wies,
Als moſch, oft maer een ſchrale bies.
Nu zijn hier bomen over-al,
En vry niet in een kleyn getal,
Niet ſchoon alleen door jeugdigh groen,
Maer die oock anders voordeel doen?
Sy ſtaen met vruchten overſchut,
Soo dat de moeder dient geſtut;
Vermidts het (door de guere vrucht)
Schijnt datſe van de ſwaerte ſucht.
Wat danck ben ick u ſchuldigh, Heer!
Wat is 't, dat ick hier niet en leer?
Wat vind' ick hier een hooge ſchool,
Terwijl ick in de velden dool,
Wat vind' ick leſſen over al,
Die my geen menſch ontnemen ſal!
Wat vind' ick wonders, waer ick ga?
Waer ick het oogh maer nederſla!
Oock in het ſtof, en mulle ſant,
Daer ſie ick uwe rechterhant.
Daer ſie ick kracht, en hoogh beleyt,
Dat my noyt menſch en heeft geſeyt:
Wat kruyt-boeck is 'er oyt gemaeckt,
Dat hier de rechte gronden raeckt?
Geen mont, of handt, of nette pen,
Die ick hier toe genoeghſaem ken,
Om uyt te drucken, door de kunſt,
Des Heeren noyt volpreſen gunſt.
Een muys, een mol, een mugh, een mier,
Een Kickvorſch, of een naeckte pier,
Een bloem, een gras, het minſte kruyt,
Dat roept uw' groote wonders uyt:
Dat doet ons ryſen metten geeſt,
Waer doot noch helle wert gevreeſt.
Wat danck ben ick u ſchuldigh, Heer?
Waer ick my wend' of henen keer,
Ja wat ick doe, of maer en poogh,
Daer ſie ick, dat uw' gunſtigh oogh,
Geſtaegh ontrent mijn ſaken gaet,
En op mijn wooning ſtille ſtaet:
Ja ſchoon al treft my tegenſpoet,
Noch vind' ick al uw' wegen goet;
En of 't mijn vleeſch al tegenſtaet,
Noch valt 'er uyt tot myner baet.
Daer 't niet en valt als ick het wenſch,
Daer heb' ick 't als een Chriſten menſch.
Wat danck ben ick u ſchuldigh, Heer?
'k En wil geen ſtaet, of werelts eer.
'k En wenſch geen goet, of groote ſchat,
Ick ben voortaen des werelts ſat.
Het vleeſch baert ons maer ongeval,
Geeft u aen my, en neemt 'et al.

II. *Op 't geſichte van een Druyven tros.*

LEſt daer ick aen een tafel ſat,
Alwaer men ſchoone freuyten at,
Gaf my de weert een druyven tros,
Verluſtight met een ſchoone blos,
Geſchildert met een aerdigh blau,
Doorluchtigh, als een klaren dau.
Maer t'wijl ick van de druyven eet,
En nu haer keeſt, en ſmake weet,
Soo vond' ick dat het groot gewas,
Noch ſuur, en wrang, en vinnigh was;
Maer dat de kleynſte druyven zijn,
In geur gelijck als ſoete wijn:
Soo dat haer lieffelijcke ſmaeck,
Aen my, en yeder gaf vermaeck.
Als ick dit onderſcheyt bemerck,
Soo dacht ick aen dit wonderwerck.

Ick dacht de Son gaend' over-al,
Beschijnt de vruchten van het dal,
En al de druyven die men siet,
Doch sy en rijpt de grootste niet.
Wat hoogh, en opgeswollen staet,
Dat is 't dats' in sijn wesen laet:
Maer slechts het kleyn, ja minste goet,
Dat maecktse rijp, en suycker soet.
Nu let, ô ziel! op dit geval,
En segh wat ick hier leeren sal.
Een herte niet verwaent, of hoogh,
Maer nedrigh in sijn eygen oogh,
Daer woont des Heeren reyne geest,
Daer is sijn zegen aldermeest.
O Godt! die lieft een zedigh hert,
Dat met geen pracht gedreven wert,
Laet my voor u gebogen gaen,
En vrijd mijn ziel van losse waen;
Waer toe verheft sich asch en stof?
U Heer alleen, behoort den lof:
Op dat 'er even desen dagh,
Uw' zegen aen beklijven magh.

III. *Op onge-inte Boomen.*

DIe uyt een gulle schoot, oock van de beste Boomen,
Bequame planten wacht, die bout op losse droomen,
Kiest vry een keestigh hout, oock in sijn beste jeught,
De boom, daer uyt gequeeckt, is van geringe deught.
De stamme dient vernieut, met Inten op te setten,
En daer op moet voor al een geestigh planter letten;
En wie dat aen een boom sijn eygen tacken laet,
Die maeckt dat het gewas sijn meester niet en baet.
Ja schoon een keestigh hout al inten heeft ontfangen,
En dat aen sijn gewaey, oock schoone vruchten hangen,
Indien men boomen queeckt, oock uyt het beste zaet,
De vruchten evenwel die zijn noch echter quaet.
Noch heb' ick dit gemerckt aen veelderley gewassen,
Dat na den eersten houw haer tacken beter wassen;
En 't graen, dat suyver is, wanneer het wort gesaeyt,
En is noyt sonder kaf, oock als het wort gemaeyt.
't Gaet dus oock met de mensch, sijn wesen is bedorven,
't En zy hem van den Heer genade zy verworven.
Al wat van menschen komt, is noyt van goeden aert,
Tot dat 'et Godes Geest ten vollen wederbaert.
Siet, schoon na Ioodsche wijs, de vader was besneden,
Sijn kint had' evenwel de voorhuyt aen de leden;

En

En soo men in der daet oock onder ons bevint,
De beste Christen selfs die krijght een sondigh kint.
Ach! wat is van de mensch, wy zijn als buyten rade,
O Godt! ons eenigh heyl bestaet in uw' genade.
Ghy zijt die ons vernieut, ja ghy en anders geen,
U zy dan eeuwigh lof, en prijs, en eer alleen.

IV. *Op 't gesichte van een Mol, die uyt de aerde kruypende, van een Reyger, of diergelijcke vogel, wiert opgegrepen.*

Lest doen ick in de groente sat,
Met veel gedachten opgevat,
Wert ick gewaer een swarte Mol,
Gekropen uyt haer duyster hol.

Ick sagh hoe daer een vogel quam,
Die in der haest den kruyper nam,
Die 't beest met open klauwen greep,
En dapper in de lenden neep;

En die het, met een ſnelle vlucht,
Gingh voeren in de blauwe lucht;
En buyten twijfel, op het leſt,
Zou brengen in ſijn grage neſt.
Wel peyſd' ick doe, wat ſie ick hier?
Dat loos, dat ſlim, dat liſtigh dier,
Dat in het duyſter kunſtigh wroet,
En wonder in der aerden doet;
Dat ſoo veel kromme gangen weet,
En ſoo veel kleyne dieren eet;
Dat is gantſch blint (gelijck het blijckt)
Wanneer het na den Hemel kijckt,
't En kent niet eens ſijn eygen noot,
't En let niet op ſijn eygen doot;
't En weet niet hoe de ſaken ſtaen,
Die hem tot aen het leven gaen.
Wie diep in aertſche dingen ſiet,
Weet van den Hemel dickmael niet,
Hy is daer in, als ſteke blint,
En onbewuſt, gelijck een kint;
Hy ſoeckt na luſt, of eer, of goet,
Siet! daer in wortelt ſijn gemoet.
Daer ſpreeckt hy van met vollen mont,
Daer ſpreeckt hy van uyt 's hertſen gront,
Daer gaet hy breet, en wonder vaſt,
Vermits het op het weſen paſt.
[a] Ey lieve, wat is van de menſch!
Ach! ſchoon hem na ſijn eygen wenſch,
Ten deele valt, luſt, eer, en goet,
't Is maer in d'aerde dat hy wroet.
't Is ja dat hem ter hellen drijft,
Soo hy daer aen verſlingert blijft.
O Godt! maeckt ons gedachten vry,
Van ſoo een dulle raſerny,
Van ſoo een onbedachten ſin,
En ſtort 'er dijnen zegen in.
Laet onſen geeſt inwendigh ſien,
Wat eens hier namaels ſal geſchiên.
Laet ons begrijpen, boven al,
Wat na dit leven weſen ſal.
Indien niet na de volle daet,
Ten minſten na de rechte maet.
Wie maer een deel des Hemels ſiet,
En acht de gantſche werelt niet.

[a] Och Heere! hoe is het met my? Ick kan ſien in aertſche dingen groot onderſcheyt der ſaken, en als het my oock wat begint aen te gaen; ick kan daer over geweldig beweeght weſen; en over de geeſtelijcke dingen ben ick noch ſoo blint, ſoo ongevoeligh. Waer is mijn gevoelen van de heerlijckheydt dyner hooger Majeſteyt, vuyligheyt der ſonde, van de lieflijkheyt dyner genade, en de voortreflijckheyt der Chriſtelijckheyt? Ware dat ter dege by my; ſou dan oyt langer d'ydele nietige verganckelijcke beuſelingen, van deſe tegenwoordige weerelt, my meer ter herten gaen, dan de hemelſche en Godlijcke dingen? Och Heere! geve doch dat ick my hier over vernedere, en dat ick mijn ziele geen ruſte en geve tot dat ick ſulcx gebetert vinde. *W. Teelingius* in ſijn Tijdtwinninge.

V. *Op 't geſichte van 't aenkomen van de nieuwe Lente-tijdt.*

DE ſtrenge winter heeft gedaen,
De ſchoone dagen komen aen.
Het water dat bevroſen ſtont,
Dat wort geſien tot in den gront.
De boomen, van de ſneeuw' bevrijt,
Beloven nu een ſoeter tijt;
En d'aerde, die geſloten was,
Vertoont ons groen, en weligh gras.
Het blomtje, dat ſcheen doot te zijn,
Verluſtight door de Sonne-ſchijn,
Ontluyckt ſijn nieuw' en aerdigh blat,
En toont daer in een rijcken ſchat.
In 't korte, geen ſoo kleynen kruyt,
Of 't brenght een ander weſen uyt.
Dewijle dan het aertſche dal,
Sich gaet vernieuwen over-al:
Mijn ziel, ghy dient oock ſoo te doen,
En waſſen, als het jeughdigh groen;

Ghy die den nieuwen tijt besiet,
En daer uyt soete vreucht geniet,
Gaet treckt eens uyt den ouden mensch,
Dat is de Lente, dien ick wensch.
O Godt! die uwen zegen streckt,
Op al dat nu den acker deckt,
Vernieut, ô Vader! mijn gemoet,
Gelijck ghy nu de kruyden doet.
Geeft my dat ick u dienen mach,
Tot aller uuren van den dagh,
Met lijf, en ziel, en mont, en pen,
Soo langh ick hier op aerden ben.
En heb' ick iet ter werelt meer,
Maeckt alles nieuw tot uwer eer.

VI. *Op 't gesichte van een boom, weynigh tacken, en veel wortels uytgeschoten hebbende.*

LAetst was ick in een schoonen Hof,
Daer vond' ick vry geen kleyne stof,
Om aen te spreken mijn gemoet;
Wanneer het in der aerden wroet.
Ick sagh daer stont een boom geplant,
Niet verre van de waterkant;
Een Hovenier, die by hem quam,
En sloegh sijn oogen op de stam,
En sprack, dit hout en dient ons niet,
Vermits het lot, of tacken schiet;
Vermits het toont een treurigh groen;
Ick meen het leven uyt te doen.
De meester, die ontrent hem was,
Die seyde, lieve, niet te ras,
Hoe! weet ghy niet den wijsen raet,
Die in het boeck des Heeren staet,
Mest eerst den boom, en beyd' een wijl,
Eer ghy gebruyckt de felle bijl.
Neen, seyd' terstont den Hovenier;
Dit hout en is maer voor het vier;
Want hoop van vrucht uyt desen boom,
Dat is maer waen, en enckel droom;
Daer is voor hem geen mesten aen,
Oock heb' ick 't over-langh gedaen;
Hy is geen kost, of moeyte weert,
Maer nut tot brandt-hout aen den heert.
Sijn heer die sweegh, dat was geseyt,
Dat hy van sijn gevoelen scheyt;
Dies pooght de knecht dien eygen stont,
Den boom te rucken uytten gront:
Maer neen, hy stont hem al te vast,
Soo dat hy op geen trecken past;
Hy staet te diep, en was te sterck,
De spa moet komen aen het werck.
Maer t'wijl de man dus staet en spit;
Verneem ick, en de meester dit,
Als dat de boom veel wortels hadt,
Geloopen midden in den padt,
En diep gevesticht in den gront,
Soo dat hy vast, en seker stont.
Hier sprack de meester wederom,
Gewis ghy sijt my wat te dom,
Soo af te keuren dit gewas,
Dat wel en diep gewortelt was.
't Is maer te slimmer (seyd' de man)
Ick houd 'er niet ter werelt van;
Een boom, die groote wortels schiet,
En tack, noch vrucht, sijn meester biet,
Die is voor al van slimmen aert,
En soo niet waert te zijn gespaert,
Dit seyd' de vriendt, en tot besluyt,
Trock hy den boom met krachten uyt.
Maer als het hout ter aerden viel,
My docht het gingh my door de ziel;
Voorwaer, het scheen dat yder tack,
Op mijn bedrijf en leven sprack;
My docht ick schoed' op dese leest,
En soo bekeef ick mijnen geest.
Wat hebt ghy wortels uytgestreckt,
En ick en weet niet waer gereckt;
Hoe weynigh tacken in de lucht,
Die zijn bequaem tot goede vrucht;

En

En echter uw' onvruchtbaer hout,
Staet in het schoonste van het wout;
Staet noch; ja, staet oock even hier!
O! danck den grooten Hovenier,
Dat hy u noch op aerden dult,
Die sonder vrucht de plaetse vult;
Ia staegh u dorre tacken lijt.
Mijn ziele, dient u van de tijt,
En denckt hoe licht u kan geschiên,
Het onheyl by ons nu gesien.
O groote planter van de mensch!
Vergunt mijn ziele dese wensch,
Dat ick niet in der aerden sijgh,
En daer in groote wortels krijgh;
Maer dat mijn tacken mogen gaen,
Vry hooger als de doffe maen,
En dat ick vruchten dragen mach,
Gelijck een danckbaer herte plach;
En dat alleen tot uwer eer,
Om u te loven immermeer.
O groote Planter van de mensch!
Vergunt mijn ziele dese wensch.

VII. *Op't gesichte van een Huys-slecke.*

LEst gingh ick treden in den hof,
En leyde sware saken of:
Maer t'wijl ick, in het jeughdigh groen,
Noch eenigh voordeel socht te doen,
Vernam ick daer een kleyne sleck,
Die met haer droegh haer eygen deck;
Dies gingh ick, met een stillen geest,
Beschouwen dit gewapent beest.
Ick seyde tot mijn dom gemoedt,
Let hoe dit sleckje wort gevoedt;
Het eet van al het beste kruyt,
Dat op de vette gronden spruyt.
Het kiest een dauw' voor sijnen dranck,
Het hoort gestagen vogel-sangk,
Het wandelt soetjens in het groen,
Om wat, en niet te veel te doen;
Doch waer het sich oyt neder set,
Het draeght sijn huys geduerigh met,
Soo dat het beesje schuylen magh,
Wanneer daer komt een vuylen dagh.
Het sluyt sijn deurtjen wonder vast,
En is bevrijt van overlast;
Van mist, en damp, en ongeval,
Want 't is gesloten over-al.
Geen mist, of onweer kander in;
En des al echter niettemin,
Soo vind' ick dat het diertje sterft,
En in dat vaste slot bederft.
Hoe menigh licht 'er in het sant?
Hoe menigh rolt 'er overkant?
Die, schoonse noch gesloten zijn,
Niet anders hebben als den schijn?
Want, of men noch het huysjen siet,
De weert, eylaes! en isser niet.
Hoe iemandt na de regel leeft,
En sich om langh te leven geeft,
Hoe datmen op sijn voedtsel past,
En somtijts eet, en somtijts vast.
Hoe datmen op de kunste staet,
En nut geen spijse sonder raet,
En eet maer datmen dienstigh acht,
En voor ongure dampen wacht.
Hoe datmen vaste sloten bout,
En sich daer in gesloten hout.
Hoe datmen sich in yser sluyt,
En komt 'er noyt sijn leven uyt!
Ey lieve des al niettemin,
De bleecke doot die raeckt 'er in.
De bleecke doot die doet haer werck,
En daer en baet gesont, of sterck;
Sy dringht door gantsch het aertsche dal,
En hare zeysen maeyt 'et al.
Dit is van outs een stale wet,
En daerom dient 'er opgelet.
Wel! kan de doodt niet zijn gemijt,
Soo wacht de doodt tot aller tijt,
Soo wacht haer prickel over-al,
En set uw' leden na den val:

Doch soeckt het leven in de doot,
Soo blijft uw' ziele buyten noot.

VIII. *Op 't gesichte van een Mugge, bloedt suygende uyt 's menschen handt.*

EEn Mugh quam vallen op mijn handt,
Daer ick sat in het kooren landt.
Ick sach het tanger beesje aen,
Ick liet 'et sonder leet begaen.
Ick sach hoe dat sijn kleyne snuyt,
Gingh op, en aen, en om mijn huyt,
Tot dat 'et met sijn teere mont,
Aldaer een open gaetjen vont;
Een gaetje, daer het sweet door vliet,
Of daer uyt heete waessem schiet.
Daer stack het dier sijn dunne pin,
Daer stack het sijnen angel in;
Die ging 'er deur, ick weet niet hoe,
Tot aen sijn teere lippen toe;
En t'wijl het dus sijn dingen doet,
Soo sach ick dat 'er enckel bloet
Quam rijsen uyt een teere wont,
Tot in het diertjens kleyne mont.
Als ick dus op het beesje let,
En daer op mijn gedachten set,
Soo komt my veel bedenckens voor,
Dat my kan dienen tot een spoor:
Voor-eerst, soo sie ick in het beest,
Hoe Godt, die wonderbaren geest,
Heeft in dit nietigh dier geplant,
Veel dingen boven ons verstant.
Hoe! is 'et niet een wonder saeck,
Dat oogh, en oor, en reuck, en smaeck,
En beenen, en noch menigh lit,
Daer op het gaet, en neder sit,
Dat snelle vleugels boven dien,
Zijn in soo kleynen plaets te sien?
Ja, dat in soo een engh begrijp,
Is soo een snuyt, of holle pijp;
Daer mede dat 'et als trompet,
Al-eer het sich tot neder set,
En siet het diertjen is soo stout, *Culex fodit oculum Leonis, Arabic. Proverb.*
Het maeckt de meester in het wout,
Ja, treft oock wel een fellen Leeuw,
So dat hy maeckt een vreemt geschreeuw.
Voorwaer het is een wonder-hant,
Die dit heeft in het dier geplant;
Die dit te samen heeft gewracht,
En in soo kleynen beest gebracht.
O Godt! een mugh, en haer geluyt,
Die roept u groote wijsheyt uyt.
Het tweede, dat ick hier bemerck,
Is al de vlijt, en al het werck,
Dat soo een kleyn gedierte doet,
Om sat te zijn van menschen bloet.
Och! of ghy ziel soo neerstigh waert,
Te soecken spijs, na uwen aert,
Te trachten na dat weerde bloet,
Dat u alleen ten leven voet.
O Heere! stort my in de borst,
En geeft my desen reynen dorst,
En geeft my, voor mijn lesten dach,
Dat ick mijn ziele laven mach.
Dit was hier voormaels vast gestelt,
En 't schijnt noch dat 'et heden gelt,
Dat ghy, ô ziel! niet steunen meught,
Op bloet, maer op de ware deught.
Maer ick segh datmen steunen moet,
Niet op de deught, maer op het bloet.

IX. *Op de gelegentheyt daer iemant met onrijpe Moerbesijen, de plecken by de rijpe veroorsaeckt, uytwischt.*

LEst als ick, in een Boomgaert, sat,
Alwaer de jonckheyt freuyten at;
Soo vond' ick daer een jonge Maeght,
Die van besmette wangen klaeght:
Vermits sy vruchten had' gepluckt,
En met haer vingers uytgedruckt.

Ick

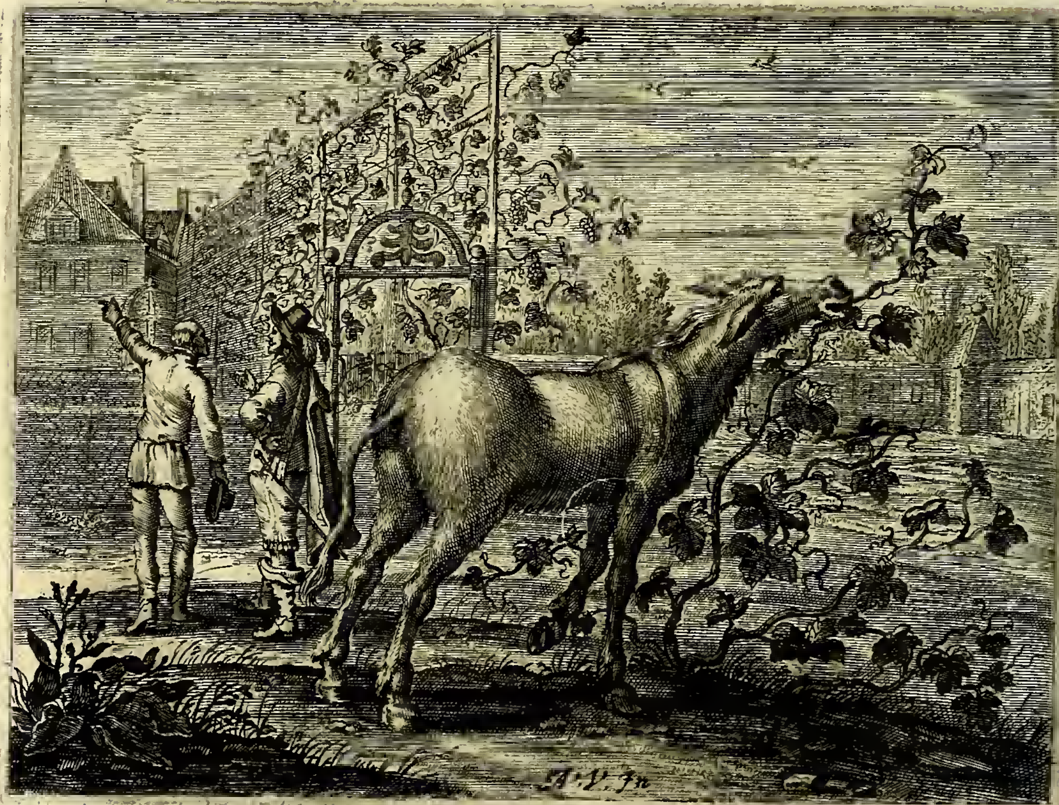
Ick segge vruchten van het hout,
Dat noch in sich besloten hout,
Het bloet, van seker jonghgesel,
Bedrogen in het minne-spel:
Terwijl hy socht de schoone Maeght,
Van alle Vrijsters noch beklaeght.
De jonghman, die ontrent haer stont,
En haer aldus begrommelt vont,
Gingh henen, met een snelle vlucht,
En pluckte daer een suure vrucht,
Die wrangh, onrijp, en vinnigh was,
Daer meed' hy hare feyl genas:
Want mits hy aen haer wangen streeck,
Vernam men dat de smette weeck.
Een yder keurt de Vrijster schoon,
Dies komt de meester om sijn loon;
En set de vrijster in het groen,
En eyscht van haer een heusche soen.
Ey siet, terwijl de jonckheyt lacht,
Stont ick hier over wat en dacht,
En seyde, met een stille sin,
Gewis hier steken kruymen in.
Al wat de soete vrucht besmet,
Dat maeckt de sure weder net.
Voorwaer, verdriet en tegenspoet,
Dat is de menschen dickmael goet;
En schoon dat ons de quade tijt,
Vry dapper in de sinnen snijt,
Sy klaert, en suyvert ons gemoet,
Van malle vreucht, en dertel bloet.
Maer wat tot lust en weelde streckt,
Maeckt dat de ziele sich bevleckt.
Gelt, rijckdom, voorspoet, minne-spel,
Dat heeft den Vorst van Israël,
Vry aen de ziele meer geschaet,
Als hem de wijsheyt heeft gebaet.
O Godt! wy zijn ellendigh vleysch,
Ick vinde meer als eene reys,
Ick vinde dat aen ons gemoet,
Het suur is beter dan het soet.

X. *Op't afplucken van rijpe, en onrijpe Freuyten.*

LAetst als mijn Hovenier onrijpe freuyten pluckte,
So kreegh hy weynig ooft, schoon hy met krachten ruckte;
Maer als hy metter handt een rijpen appel greep,
Soo viel het mals gewas, eer hy de vingers neep.
Terwijl dat soo gebeurd', seyd' ick tot mijn gedachten,
Ey wil op dit geval met rijpe sinnen achten!
Siet t'wijl je besigh zijt ontrent het jeughdigh kruyt;
Soo treckt 'er mijn gemoedt een rijp bedencken uyt.
Een mensch die jaren heeft, dient staegh te zijn gevonden,
Rijp, sacht, en recht bequaem, om haest te zijn ontbonden;
Met niemandt in verschil, maer staegh een effen slot,
Soo met sijn even mensch, als oock met sijnen Godt.
Ick heb', ô Godt! den wil, om soo te mogen wesen,
En 't is de beste staet daer van ick heb' gelesen.
Geeft my, al-eer ick koom, tot mijnen lesten dagh,
Dat ick van uwe gunst dit heyl genieten magh.

Het is by my gemerckt, dat veel beſcheyden menſchen,
Een goeden leven tijt, en goede uytkomſt wenſchen.
  Het een voldoetſe niet, ſy willen 't beyd' gelijck,
  Om in te mogen gaen het eeuwigh Koninckrijck:
Maer 't eerſt is my genoegh, Godt laet 'et my verwerven,
Een die wel heeft geleeft, en kan niet qualijck ſterven,
  Die ſchakels zijn gevoeght, en aen malkander vaſt,
  Een ſchip met 't eerſt alleen, dat heeft ſijn vollen laſt.

XI. *Op het bedrijf van ſekeren Ezel in ouden tijdt.*

VEracht geen dingen dieje ſiet,
  Veracht u even menſchen niet;
Alwaer het oogh ſich henen keert,
Daer wort geduerigh iet geleert.

Maer ſoomen op de velden treet,
En ſlechts maer van de vruchten eet,
En niet en voet ſijn eygen geeſt,
Wat doet men anders als een beeſt?

De wereldt is een selsaem boeck,
Daer is niet een soo kleynen hoeck,
Geen stille vliet, geen holle zee,
Geen woeste duyn, geen steille ree,
Men vint 'er niet soo schralen hey,
Men vint 'er niet soo dorren wey,
Men vint 'er niet soo wilden kruyt,
Of iemandt treckt 'er voordeel uyt.
Oock isser niet soo kleynen dier,
Tot aen de mugh, en aen de mier,
Daer is niet een soo plompen beest,
Of 't kan ons baten aen den geest.
Een yder houdt den Ezel plomp,
En schier maer voor een rouwen klomp,
En efter heeft het beest ontdeckt,
Dat ons tot nut en voordeel streckt.
De wijngaert, in den ouden tijt,
Wies wonder rouw, en byster wijt;
Vermidts daer niet een mensch en quam,
Die haer het weligh hout benam,
Soo dat 'er niet een mensch en was,
Die vrucht van hare rancken las.
Een Ezel vont een wijngaert staen,
Daer hy te water plach te gaen,
En die had' groot en machtigh loof,
Dat nam het beest tot sijnen roof;
En at de gantsche tacken kael,
En dat niet eens, maer menighmael.
Na desen tijt, en jaer op jaer,
Soo wortmen aen het hout gewaer,
Als dat 'et gulle vruchten droegh,
En staegh als op sijn meester loegh.
Men wist in lange wijle niet,
Waer uyt dit wonder is geschiet;
Een hovenier, een geestigh quant,
Ontdeckt den handel naderhant.
Hy siet dat juyst die wijngaert draeght,
Daer aen den Ezel had' geknaeght,
En dat aen d'ander niet en groeyt,
Die noyt van iemandt wordt gesnoeyt:
Dies stelt hy vast, en als gewis,
Dat weligh hout ondienstigh is.
Een Ezel leydt den eersten grondt,
Een Ezel wijst een nutten vondt;
Dat boom, en wijngaert dient gesnoeyt,
Wanneer het hout te weligh groeyt.
Wel aen dan, weet den Ezel danck,
Ghy die bemint den wijngaert-ranck:
Maer weet oock dat het ezels zijn,
Die haer verloopen in den wijn.

Wilt ghy uw' boomen sien, vol schoone vruchten, groeyen,
Ghy moets' op haren tijdt, en na den regel, snoeyen,
Een die een dertel kindt laet na sijn wille doen,
Die pluckt noyt rijpe vrucht van al haer jeuchdigh groen.

XII. *Op 't gesichte van een Bye in een blom doot gevonden.*

EEn Byetje dat in 't wilde vloogh,
En honigh uyt de kruyden soogh,
Verloor sijn leven in een blom;
En vrienden hoort doch eens waerom.
De strenge winter was voorby,
Dies was het beesje wonder bly;
Het wort gewaer een soete lucht;
Dies quam het met een snelle vlucht,
Gevallen in het groene velt,
Nu even tot de groe gestelt.
Het sach een bloemtjen open staen,
Daer is het vaerdigh ingegaen;
Daer vont het soo een soete smaeck,
Daer vont het soo een groot vermaeck,
Daer vont het soo een nieuwe jeught,
Daer vont het soo een diepe vreught,

Dat,

Dat, t'wijl het diertje dronck en at,
Het in het blompje sich vergat;
Soo dat 'et daer het leven liet,
My docht het beesje wist 'et niet.
Als ick dit heden ondervont,
Terwijl ick by de bloemen stont,
Soo voeld' ick dat mijn stille ziel,
Hier op, in dit bedencken viel.
Dit is een af-beeld van een man,
Die sich niet wederhouden kan,
Wanneer hy door een Christen plicht,
Sijn naesten, en sijn ziele sticht;
Wanneer hy met de sinnen werckt,
En hooger dingen overmerckt;
Wanneer hy leest, en denckt, en schrijft,
En daer in soo gedurigh blijft,
Dat hy sijn eygen vleysch vergeet,
En van de wereldt niet en weet;
Schoon dat sijn lever wert verstopt,
Sijn breyn, en hert geduerigh klopt;
Ia schoon, al wort hy wonder swack,
Hy klaeght niet eens van ongemack:
Hy blaest alsoo sijn leven uyt,
Gelijck een Byetjen in het kruyt.
[a] O duysent-mael geluckigh mensch!
De doot die is uw's herten wensch.
De swackheyt is u geen gequel.
De wereldt is u kinder-spel.
Ghy scheyt van hier, tot uwer eer,
En gaet met vreughde tot den Heer.

a Geluckigh is hy; ja, duysent-mael over geluckigh, die de Heere als hy komt, alsoo doende vint. Mijn ziele moet sterven den doodt der rechtveerdigen, ende mijn eynde worde als deses eynde. Num. 23. 10.

XIII. *Op een Broey-netel.*

AL wie een netel raeckt, maer sonder hart te drucken,
Die plach van stonden aen sijn handt tot hem te rucken;
Vermidts hy wert gebroeyt; maer een die harder tast,
Verdooft het bitsigh kruyt, en lijt oock geenen last.
Hoe dickmael sal de mensch sijns herten-bloedt ontstellen,
Ia, tot het innigh mergh, in lijf, of ziele quellen,
Om iet dat hem ontmoet, maer dat sijn herte krenckt;
Koomt hem midts hy het werck niet recht en overdenckt:
Soo hy de moeyte deê van 't stuck recht aen te tasten,
't En zou met geen verdriet hem konnen overlasten?
't Is somtijdts maer een vloo, een stroo, een beuseling,
Dat swaer gelijck als loot hem aen den boesem hing.
Wy lijden geen verdriet, als door ons eygen sinnen,
En daer door is 'et nut ons driften t'overwinnen:
't En is de sake niet, die ons den geest ontstelt;
't Is swackheyt van gemoedt, dat ons van binnen quelt.

Men treurt veel om verlies, van dees' of gene ſaken;
Midts wy te grooten werck van aertſche dingen maken;
Maer ſoeckje ware ruſt, ſoo ſoeckt een vaſter gront,
Acht weynigh, lieve ziel, dat ghy verlieſen kont.

XIV. *Op 't geſicht van een Vinck-getouw.*

LAetſt ſtont ick by een vinck-getouw',
Als ick my wat vermaken wouw';
Ick ſagh, hoe dat men vogels ving,
En hoe dat al den handel ging.
Ick ſagh, wanneer men trock het net,
Als ſich een vogel neder-ſet,
Wanneer de vinck, met ſnelle vlucht,
Haer regel-recht gaf in de lucht;
Dat ſy, als-dan de ſlagh ontquam,
En hare vryheyt weder nam:
Maer alſſe wou ter zijden gaen,
En gaf haer uyt de rechte baen, [a]
Soo was 't dat ſy het lijf verloos,
Om datſe ſlimme gangen koos.
Mijn ziel! wat ick u bidden magh,
Ey let doch eens op deſen ſlagh!
En als 'er oyt een liſtigh net,
Om u te vangen, is geſet;
En dat ghy zijt in hooge noot,
Van ſmaet, of druck, of van de doot,

a *Aux grandes affaires il faut tenir le grand chemin*; Seggen groote luyden van State.

En wilt geen kromme wegen gaen,
Maer houdt my staegh de rechte baen,
Die sal u leyden uyt de noot,
Die sal u vrijden van de doot;
Ja vreughde geven, op het lest,
De rechte wegh is alderbest.

XV. *Op een stekende, of stralende Bye.*

VOor desen heb ick veel gesien,
Dat my wel aenstont in de Bien;
Maer heb daer in nu wat bemerckt,
Daer op mijn geest nu anders werckt.
De Bye, die is een neerstigh dier;
Maer dickmael uyter-maten fier,
Een die veel by haer wooning koomt,
Dient vry al wat te zijn beschroomt;
Want als haer iemant maer en raeckt,
Of dat hy 't beesje gaende maeckt,
Dan is 'et stracks geweldigh gram;
Ja, of men 't schier het leven nam.
Het zy dan Boer, of Edelman,
Het steeckt soo vinnigh als het kan,
Soo dat 'et, eer het henen gaet,
Sijn prickel in de wonde laet;
Dit is de menschen groote pijn;
Maer 't sal het dier meer hinder zijn.
Want is het dier sijn angel quijt,
Soo scheyt 'et veerdigh uyt 'er tijt,
En 't kan dan namaels in het groen,
Aen niemant leet, of voordeel doen.
Siet hier uw' beelt, wraekgierig mensch,
Want alsje krijght uw's herten wensch,
Dat is, wanneer uw' gram gemoet,
Aen iemant leet, of hinder doet,
Dan zijtje van Godts gunst ontbloot,
En dat zijn wegen na de doot.
Een die kan wreken als hy wil,
Maer doet het niet, en houdt hem stil,
Die acht ick van een edel bloed,
Midts hy kan toomen sijn gemoedt.
Ey lieve, stelt aen Godt de wraeck,
Ja geeft aen hem uw' gantsche saeck;
En ghy, ô vrienden, pleeght gedult,
Soo krijghje wrake sonder schult.

XVI. *Op ongebaende Wegen.*

EEn padt dat eensaem is, en weynigh wert bereden,
En met geen menschen voet, als selden, wert betreden,
Bewascht met seltsaem kruyt, en dat in volle jeught,
Maer 't is al meestendeel dat niet te veel en deught.
Het is met ons gemoedt oock even soo gelegen,
Gelijck het veeltijts gaet, met ongebaende wegen.
Een die sijn innigh hert niet dickwils overgaet,
Die maeckt al menighmael een goed' gewisse quaet.

XVII. *Op den aert en eygenschap van den Elsch.*

MEn snoeyt meest al het hout, maer Elsch die snoeyt haer selven.
O! mocht ick, lieve Godt! tot in mijn ziele delven,

En doen wat desen boom, uyt eygen aert, bedrijft,
Soo woud' ick noyt bestaen, wat vleysch, of werelt stijft.
Soo woud' ick even staegh mijn innigh wesen snoeyen,
Ja woud' in mijn gemoedt geen onkruyt laten groeyen.
Soo woud' ick alles doen, na uwen wijsen raet.
O ghy! die geeft de wil, verleent de volle daet.

XVIII. *Op 't gesichte van Eycke-boomen in 't Haeghsche-bosch, aen den top verdort zijnde.*

WAnneer ick door het Haeghsche bos,
Van mijn beroep een weynigh los,
Of in de naeste velden dwael,
Soo vind' ick eycken boven kael;
Doch elders groen, en wel gestelt,
Gelijck de gaefste van het velt.
Dit vind' ick vremt, dies vraegh ick dan,
Ick vraegh hier gront, en reden van,
En 't gunt, tot antwoort, wort geseyt,
Heeft (na mijn oordeel) goet bescheyt.
Men houdt dat als de wortel raeckt,
Daer sy een derry gront genaeckt,
Dat stracks een deel daer van vergaet,
En dat oock na de juyste maet.
Den boom, ontrent den hooghsten top,
Vertoont een dorr' en kalen kop.
Als ick dit hoor, en overpeys,
Soo pas' ick 't op ons nietigh vleys;
Ick make stracks een vast besluyt,
Ick treck 'er desen regel uyt.
Wort iemant dorr', of kael, of grijs,
Voorwaer, dat is een vast bewijs,
Dat ons van binnen iet vergaet,
Daer op de gront des levens staet;
Dat iet ontrent de lever schort;
Oft in de nieren wat verdort,
Oft dat misschien de loos bederft,
Oft dat het sap des levens sterft,
Oft dat hem 't een, oft 't ander quelt,
Dat hem de doot voor oogen stelt.
Wel ghy, die in den spiegel siet,
En vind' u vorigh wesen niet:
Maer wort een rimpel hier, en daer,
Of wort een grijsen baert gewaer;
Oft dat misschien u deusigh oor,
Verliest een deel van sijn gehoor;
Oft dat 'et oogh u duyster wert,
Soo denckt dat aen, oft om u hert;
Oft elders eenigh ding ontbreeckt,
Dat u als na het leven steeckt;
Dat u, als in het oore, seydt,
O vrient! ghy wort ter doot geleydt.
Ey siet! hoe goedigh is de Heer,
Die schier geen menschen immermeer,
Hier uyt dit ydel leven treckt,
Oft in den grave neder-streckt,
Of hy en heeft voor al geseyt,
Waer hem de snelle tijdt geleyt;
En toont hun eerst, in vollen eysch,
De broosheyt van het nietigh vleysch.
Wat zijn 'er meesters in de stadt,
Indien men recht haer leere vat?
Wat zijn 'er meesters in het wout,
Indien men van haer lessen hout?
Wat zijn 'er meesters over-al,
Die ons voorseggen onsen val?
Al wat men hoort, al wat men siet,
Dat spreeckt tot ons al spreeckt 'et niet.
O Godt! wiens hoogh, en wijs beleydt,
Ons soo veel nutte dingen seydt,

Ontſluyt ons oogh, dat wy het ſien,
Want ons ten goeden kan gediên:
Geeft ons dat wy met dorr' en groen,
Niet anders dan ons voordeel doen;
Doch onder al uw' milde gunſt,
Soo leert ons doch de ſterrif-kunſt.

XIX. *Op het ploegen, miſſen, en ſpitten in d'aerde.*

LAetſt als ick moede van de ſtadt,
Ontrent gebraeckte landen ſat,
Geviel 't dat daer een huyſman wrocht,
En mis op ſijnen acker brocht.
Oock was 'er een, die met de ploegh,
Gantſch ſnelligh door de veuren joegh.
Een ander, op het naeſte lant,
Die maeckte greppen in het zant,
En haelde bagger uyt den gront,
En wat hy in het water vont:
En ſiet, uyt deſe kleyne reys,
Soo quam my binnen dit gepeys.

Het aertrijck wort als ſtaegh geterght,
En ick en weet niet wat geverght;
Wie is 'er, die het niet en quelt?
Zijn ſchoon gewaſch dat wort gevelt.
Het wort met ſlijck, en dreck beſtroyt:
Die wort hem op het lijf gegoyt.
Dan wert het, meer als duyſent-mael,
Door-ſneden met het vinnigh ſtael;
En noch ſoo leyt 'et echter ſtil,
En lijdt wat knecht, en meeſter wil.
Maer ſiet als na een lang gedult,
De tijdt ten leſten is vervult,

Dan ſiet men dat het lage rijck,
Verſlint ſijn quellers al-gelijck.
Want alle vleeſch ſijght in het graf,
En niet een menſch en komt 'er af.
Siet die een ander heeft gequelt,
Die wort ter aerden neêr-gevelt.
Gedult, dat is een groote deught,
De beſte dieje vinden meught.
Het lijden is de menſchen beſt;
Want ſoo verwint men op het leſt;
En die maer ſtil en zedigh leeft,
En Godt alleen de wrake geeft,
Die is den Hemel lief-getal,
En Godt is 't die het wreken ſal.

XX. *Op afgekapte Boomen.*

AL kap ick Boomen af, 't en kan my niet verdrieten,
Ick ſegge dit gewas, dat ſal eens weder ſchieten;
Want als de Meyſche dau ſal vallen op het kruyt,
Dan ſchiet het wederom ſijn gulle botten uyt.
Maer als de leven-draet den menſch wort afgeſneden,
Dan wort het lichaem dorr' door al de gantſche leden;
En ſchoon de koele Mey ontſluyt haer groenen ſchoot;
Wy blijven evenwel, als eygen aen de doot.
Schoon dat wy ſien de Son, als in het water dalen,
Haer licht ſchijnt wederom, en toont haer gulde ſtralen:
Maer als ons kranck geſtel eens in den grave ſijght,
't Is ſeker dat het noyt ſijn eerſte weſen krijght.

XXI. *Op 't geſicht van oudt Boom-gewas.*

ICk ſie een hoogen Boom hier aen der heyden waſſen,
Die op geen langen tijt en ſchijnt te wil'en paſſen.
't Is hondert jaer en meer, dat hy 'er heeft geſtaen,
En noch en is de ſtam in 't minſte niet vergaen.
Hier denck ick nu ter tijdt, dat d'oude dickmael klagen,
Om dat den Hemel geeft aen menſchen korter dagen,
Als aen het quaſtigh hout, of eenigh ſeltſaem beeſt;
Die echter niet en zijn, als ſchepſels ſonder geeſt.
Sy meynen dat de menſch al langer dient te leven,
Als na gemeene loop hem dickmael wort gegeven;
Om dat hy op het leſt eerſt wort een dapper man,
En dat men met 'er tijdt veel dingen leeren kan:

Maer al die met den geeſt tot Godt den Schepper rijſen,
Die ſullen even hier ſijn groote wijsheyt prijſen;
En ſchoon een heydens menſch dit niet en kan verſtaen,
Het is volkomen goet, wat Godt oyt heeft gedaen.
Godt laet wel menigh beeſt, of boomen ruymer leven,
Als hy aen eenigh menſch oyt is gewoon te geven;
Doch als een boom vergaet, een beeſt het leven ſluyt,
Dan is 'et met de boom, en met de beeſten uyt.
Maer als ons leven-draet al ſchoon is afgeſponnen,
Dan is in ware daedt ons leven eerſt begonnen;
En heeft een, die nu ſterft, geleeft tot Godes eer,
Hy ſal geluckigh zijn, en dat voor immermeer.
Swijght, werelt-wijſen, ſwijght, het zijn onguure droomen
Te ſeggen, dat de menſch is minder als de boomen.
Het kan geen hinder zijn, al is ons leven kort,
Als Godt ons na de doot met zegen overſtort.
Hoe ſal ick oyt van Godt ongalijck konnen ſpreken,
Dat hy my ras verloſt van alle mijn gebreken?
Dat hy my ras verplaetſt uyt dit ellendigh dal,
En ſtelt my daer ick hem ten vollen kennen ſal.
Wel ziel, of ick nu ſterf, het waer een grooten zegen,
Indien het Godt bevalt, ick ben 'er toe-genegen.
Ick wil geen aertſche vreught, geen ſtaet of werelts eer,
Neemt Godt mijn ſonden wech, ick wil geen leven meer.

XXII. *Op een Vijge-boom.*

OF ſchoon de Vijge-boom noyt is gewoon te bloeyen,
Noch ſiet men aen ſijn hout bequame vruchten groeyen.
Die boom belooft als niet, en des al niettemin,
Soo brengt hy ſoet gewas voor ſijnen planter in.
Mijn ziel, doet ghy iet goets, en wilt doch geenſins roemen,
Al wat uyt pracht geſchiet, verdwijnt in loſſe bloemen.
Men prees in ouden tijdt, en 't is een goede ſaeck,
Geduerigh goet te doen, en even ſonder ſpraeck.

XXIII.

XXIII. *Op't gesichte van Schapen, Gansen, en Byen op een en deselve Lantstreke.*

WAnneer ick aen de heyden sie,
Een schaep, een gans, een kleyne bie,
(Gelijck men dat wel licht ontmoet)
Wanneer men groote reysen doet.
Dan is 'et dat ick sta en denck,
Wat voor een sonderling geschenck,
Ons van soo kleyne schepsels daelt,
Daer van iet meer hier dient verhaelt!
Het Schaep, een on-ervaren beest,
Dat noyt en was van snegen geest,
En schier geen ander dingen weet,
Als dat het hoy, en kruyden eet,
Dat geeft ons aerdigh perckement,
Daer op men schoone letters prent,
Daer op men groote dingen schrijft,
En wat voor handel dat men drijft.
De Gans, die schier geen breyn en heeft,
En door geen konst, of wijsheyt leeft,
Maer anders niet en plagh te doen,
Als aes te soecken in het groen;
Die schenckt den mensch de rappe pen,
De beste gifte, dien ick ken.
De Bye, een kleyn en vluchtigh dier,
Dat sweeft nu gints, dan weder hier,
En dat sijn voedtsel rapen moet,
Gelijck een schamel mensche doet,
Dat brengt ons voor het edel was,
Dat ons tot zegels komt te pas.
Tot zegels die men, tot besluyt,
Hangt aen de brieven onder uyt,

Daer

Daer op een beeldt, of wapen ſtaet,
Een teycken, dat het ſeker gaet.
Siet daer drie beesjens, ſonder meer,
Onnooſel, ſlecht, eenvoudigh, teer,
Die brengen uyt het woeſte velt,
Dat alle menſchen wetten ſtelt,
En als met kracht te ſamen bint,
Wat handel eenigh menſch begint.
Ey lieve (magh ick bidden) merckt,
Hoe Godt hier op der aerden werckt,
Door ſlecht bedrijf, en kleyn beſlagh,
Soo brengt hy wondren aen den dagh.
De man, die Godes eygen volck,
Geleyde door den rooden kolck,
En als een Herder voor hen ging,
Was maer een ſlechte vondeling.
De groote Vorſt van Iſraël,
Die was voor eerſt een ſlecht geſel,
Een Herder van ſijns vaders vee,
Oock dickmael in de koude ſnee.
Als Chriſtus op der aerden quam,
Wie waren 't die hy tot hem nam?
Geen Edelluyden uyt het Hof,
Geen Vorſt, of Prins van hoogen lof,
Geen wijſe mannen uyt den Raet,
Maer ſlechts een viſſcher, of ſijn maet;
En dit bedrijf is recht bequaem
Ten prijſe van ſijn hoogen Naem.
Want die met kleyne tuygen werckt,
En efter groote dingen ſterckt,
Die maeckt dat niet het inſtrument,
Maer dat de Meeſter wort erkent;
Want ſiet! het goet dat hier uyt rijſt,
Maeckt dat men God den Schepper prijſt.
Siet alle vleeſch is ydel ſtof,
U Godt alleen behoort den lof!

XXIV. *Op den aert van den Abeel-boom.*

ALs iemant recht bemerckt het weſen van Abeelen,
Die konnen uyt 'er aert ons wijsheyt mede deelen;
Die boom wort meeſt gebruyckt tot ſchutting van de wint,
Gelijck men menighmael in deſe Landen vint;
En 't hout ſiet, ſoo het ſchijnt, waer toe ſijn gulle ſtruycken,
De meeſter die het plant, na deſen wil gebruycken;
Dies ſtreckt den gullen boom ſijn wortels breeder uyt,
Als eenigh ander hout, of al het naeſte kruyt:
Hy doet gelijck een ſchip, bevochten van de winden,
Dat weet een die het voert, met anckers in te binden;
En daerom blijft het vaſt, hoe ſeer het onweer raeſt,
Oock ſchoon de noorden wint met volle kaken blaeſt.
Dit ſchijnt tot ons geſeydt, ghy moet uw' ſtaten wicken,
En na de tijdt vereyſcht uw' gantſche leden ſchicken;
Is dan miſſchien uw' ampt een pack van grooten laſt,
Maeckt datje naer het werck uw' breyn en leden paſt:

Want een die sijn bedrijf met eere wil beleyden,
Die moet tot sijn beroep de sinnen voor-bereyden;
  Indien hy sonder dat tot sijne plichten treet,
  Soo wort hy aengesien voor een die niet en weet.

XXV. *Op 't gesicht daer hooge boomen, en geen lage kruyden, van een storm-wint beschadight waren.*

DAer was een groote storm in haesten opgeresen,
Die, na het schijnen mocht, niet felder konde wesen.
  Veel daken in de stadt, en boomen op het velt,
  Die werden overhoop, en in het stof gevelt.
Ick quam, op desen tijdt, oock in den hof getreden,
En die had' van de windt geen kleyne noot geleden:

Voor-eerst, sagh ick een Olm gewassen aen de kant,
Die lagh tot aen den gront geslingert in het lant.
Ick sagh een groenen Esch, te voren hoogh verheven,
Die mede van de wint ter aerden was gedreven;
Ick sagh een dicken eyck gespleten tot den gront,
Soo dat ick niet een boom in sijn gestalte vont;
Maer ick sagh daer ontrent verscheyde gave kruyden,
En dacht hoe dat 'et quam, of wat het mocht beduyden;
[a] Ick sagh 'er Tijm, Camil, en fijne Saly staen;
En haer en was geen leet, of hinder aengedaen;
En midts ick had bemerckt, hoe al de saken stonden,
Soo heb' ick, na my docht, de reden uytgevonden:
Dit sietmen over-al, het staet gemeenlijck vast,
Wat laegh is van hem selfs, of in de laeghte wast.
Die van een grooten storm niet om wil zijn gedreven,
Die moet hem uyt de wint, en na de laeghte geven;
Want al wat op een bergh, of hooge rotzen staet,
Dat siet men dat een storm, of blixem nederslaet.

[a] Het Fransch spreeckwoort seyt: *Qui se veut garder de foudre, qu'il s'abaisse.*

XXVI. *Noch op den Abeel-boom.*

GEsellen, sooje vraeght, of weet 'et iemant niet,
Waerom d'Abeele-boom soo diepe wortels schiet?
De reden, na mijn dunckt, die is wel uyt te vinden,
Dit hout is over-al een schutsel voor de winden.
Het moet aen alle kant het onweer tegen staen,
En daerom laet den boom sijn wortels dieper gaen.
Ach! waerom is de mensch tot voorspoet soo genegen?
Siet in het tegendeel is dickmael beter zegen.
Waer isser eenigh man, gelijck hy wesen moet,
Die noyt en is beproeft van druck of tegenspoet?
Waer vintmen immermeer een schipper recht ervaren,
Die niet als voor de windt geduerigh heeft gevaren?

De beſte Chriſten ſelf, en blijft de beſte niet,
Indien het ſoet geluck hem ſtage gunſte biet.
Ick mach het overluyt, en met de waerheyt ſeggen;
Een ander, dien het luſt, die mach het overleggen,
Dit leer ick uyt de daedt, en uyt dit eygen werck;
Uyt droefheyt word' ick bly, en in de ſwackheyt ſterck.

XXVII. *Op't verplanten van eenen Boom.*

EEn boom die wert verplant, moet, even t'ſijner baten,
Een deel van ſijn gewaey, en guure tacken laten.
Een menſch van Godt vernieut, die beter dingen wacht,
Verlaet ſijn out gelaet, en oock ſijn eerſte pracht.

XXVIII. *Bedenckinge op 't geſichte van ſchrale duynen, tuſſchen den Haegh en Scheveningen.*

SChrale duyn, onvruchtbaer ſant,
Daer geen els en is geplant;
Daer geen kerſe-boom en groeyt;
Daer noyt pers en heeft gebloeyt;
Daer geen moes en wert geplucket;
Daer geen druyf wert uytgedruckt.
Daer noyt koeje, geyt, of lam,
Daer noyt oſſe voedtſel nam;
Schoon dat ghy ſoo dorre zijt,
Even in den Meye-tijt;
Schoon dat ghy geen vrucht en draeght,
Noch hebj' iet dat my behaeght;
Want als ick by wijlen dwael,
Of ick klim, of neder dael,
Soo en vind' ick echter niet,
Waer oock mijn geſichte ſchiet,
Dat mijn oogen-luſt verweckt,
Of mijn ſinnen elders treckt.
Dat my ſtoort in mijn gemoet,
T'wijl het veel gedachten voet,
Soo dat noyt mijn beſich hert,
Door het oogh verruckt en wert.
Hier toe zijtge dan bequaem,
Hier toe wonder aengenaem,
Om den drift van ons verſtant,
Staegh te houden in den bant;
Om te geven ons gepeys,
Sijn beloop en vollen eys.
Dat ick geenſints weet te doen,
Als ick trede door het groen,
Als ick door een Boomgaert gae,
Of ontrent de bloemen ſtae;
Want een ſchoon en net gewas,
Laet de geeſt niet daer ſe was.
Maer noch prijs ick boven al,
Dat ick in uw' eenſaem ſtal,
In den loop van mijn gebet,
Noyt of ſelden werdt belet.
Maer, ô dorr 'en vluchtigh zant!
Als ick keere mijn verſtant,
Vind' ick aen u weder iet,
Dat en prijſt mijn herte niet.
Want of ſchoon des Hemels nat,
En de Sonne boven dat,

Op uw' dorre klingen daelt,
Op uw' lichte duynen ſtraelt,
Ghy ontfangt 'et altemael,
Maer ghy blijft al-even ſchrael:
Daer een ander beter gront,
Als hem Godt den regen jont,
Stracks is danckbaer en beleeft,
Midts hy ſchoone vruchten geeft,
Immers gras, en jeughdigh kruyt,
Dat hem uytten boeſem ſpruyt.
Maer ick bidde, mijn gemoet,
Stelt u op een ander voet,
En ſoo haeſt als uw' bedrijf,
Uw' gemoedt, of nietigh lijf,
Van den Heer geſegent wert,
Geeft hem ſtracks een danckbaer hert;
Doet gelijck de vette kley,
Doet gelijck de klaver-wey;
Eert den Heer, en offert hem,
Uw' gemoedt, en uwe ſtem,
En uyt al uws herten gront,
Watje goets bedencken kont.
Doch, ô Heer! mijns herten ruſt,
Die my hier toe geeft den luſt,
Geeft my doch volkomen kracht,
Dat u werde toegebracht,
Prijs, en eere, lof, en danck,
Al mijn leve-dagen langk;
Dat mijn hert, en mont, en pen,
Wat ick heb', en wat ick ben,
Uwen lof vermelden magh,
Even tot mijn leſten dagh.
Maer Duyn, eer ick van u ſchey,
En ga naer een groener wey,
Dient van u noch iet geſeyt,
Dat my in den boeſem leyt.
'k Houd' u voor een wonder-werck,
Ghy zijt ſwack, maer echter ſterck,
Schoon u ſtoffe niet en kleeft,
En met alle winden ſweeft,
Noch ſoo moet den Oceaen,
Voor u ſwackheydt, ſtille ſtaen;
Schoon de wint al bijſter raeſt,
En op u veel wat ers blaeſt;
Want ghy houdt als op een toom,
Oock een ongebonden ſtroom!
Of 't de Zee-godt byſter ſpijt,
Ghy blijft echter datje zijt,
En dat wort men ſtracks gewaer,
Even nu ſoo menigh jaer;
Daerom, tot een kort beſluyt,
Rijſt 'er deſe leering uyt:
Datje niet en zijt geplant,
Door ons menſchen hoogh verſtant,
Of uyt Dijckers ſnege kunſt;
Maer door Godes eygen gunſt.
Hem zy dan, en lof, en danck,
Ons geheele ſtrande langk.
Hy geef dat 'et dueren magh,
Even tot den jonghſten dagh.

XXIX. *Op bloeyende Boomen.*

Hoe dickmael ſie ick hier een Boomgaert luſtigh bloeyen,
Een peer zoo wit als ſneeu, het appel-bloeyſel gloeyen;
Het ſchijnt dat hier het fruyt ſoo menigh waſſen ſal,
Dat niemandt, wie het zy, ſal weten haer getal.
Maer ſiet daer komt een rijp, een miſt, of ſchrale winden,
En daer en is terſtont geen bloeyſel meer te vinden;

En dit gaet by gevolgh, dat als de bloem bederft,
Dat ſtracks dan oock de vrucht, als in de moeder, ſterft;
Dit leer ick even dan van onſe groene boomen,
Noyt al te vaſt te ſtaen op onſe loſſe droomen;
Wy beelden menighmael ons groote dingen in,
Een lieffelijck vermaeck, of wonderbaer gewin.
Maer als men op het leſt de rekening ſal ſluyten,
Dan vint men in 't gemeen maer haring ſonder kuyten.
Ach! die eens adem blies gelijck een machtigh Prins,
Wat krijght hy menighmael? een handt-vol ſchrale wins.
Hoe licht laet hem de menſch van hoop of waen bedriegen,
Oock dat niet ſpreken kan, dat ſal ons dickmael liegen;
Beloften ſchoon gedaen, oock by een machtigh vrient,
Heeft menigh edelman ten beſten niet gedient.
Die meer tot ſijn bericht wil uyt de velden trecken,
Die heeft op yder kruyt ſijn geeſten op te wecken;
Want doet hy over-al behoorlijck onderſoeck,
Voor hem ſal ſtoffe zijn, oock voor een deftigh boeck.

XXX. *Op afvallende bladeren van dorre Boomen, ontrent den Herfſt.*

WAnneer ontrent den Herfſt, de groente van de boomen
Komt ſijgen op het veldt, of in de vaſte ſtroomen,
En dat 'er eenigh bladt noch hier en ginder hangt,
Soo vint men dat het volck na haren val verlangt.
Het loof is dan ontverwt, en toont een treurigh weſen,
En ſiet haer droef gelaet en kan men niet geneſen,
Daer moet een ander tijt dan werden afgewacht,
Tot dat het weder ſpruyt, en krijght vernieude kracht.
Indien my iemandt vraeght, waer toe ick wil gebruycken,
Het loof, dat neder-ſijght van onſe dorre ſtruycken,
Die ſta een weynigh ſtil, en hoore mijn gepeys,
Dat ick hier over kreegh, oock meer als eene reys.
De bladers van den Herfſt, die wil ick vergelijcken
Met vrienden, eertijts lief, doch nu maer doode lijcken:

Hoe ſeer men die bemindt, het rif is voor het graf,
Men ſcheyt 'er met verdriet, maer echter willigh af.
De vrient, die, eer hy ſtorf, was geeſtigh in de reden,
En wijs in ſijn beleydt, en deftigh in de zeden;
Leyt nu gelijck een block, en even ſonder ſpraeck,
Tot ſchrick veel eer bequaem, als eenigh ſoet vermaeck.
Siet hierom ſcheyt de menſch, oock van ſijn beſte vrienden,
Die hem tot onderſtant of ſoet geſelſchap dienden.
Hy ſiet de dooden aen, en quelt ſijn innigh hert,
Maer wil gelijcke wel dat hy begraven wert.
Hoe lief dat Sara was, ſoo haeſt ſy was verſcheyden,
Soo liet haer weerde man een graf voor haer bereyden;
Hy wenſcht haer goede reys, uyt dit ellendigh dal,
Tot hyſe, gantſch vernieuwt, eens weder vinden ſal.

XXXI. *Op 't geſicht van Roſen in den Herfſt.*

HIer quam een deftigh man, en ſach 'er ſchoone Roſen,
Te midden in den Herfſt, nóch fris, en luſtigh bloſen.
Hy vraeghd' den hovenier, waer door het weſen magh,
Dat hy om deſen tijdt noch verſche Roſen ſagh.
Tot antwoort wiert geſeyt, op ſijn vrymoedigh vragen;
Die plant heeft in de Mey niet eene Roos gedragen,
En daerom geeft de ſtam nu deſe bloemen uyt,
Schoon nu geen kracht en is ontrent het ander kruyt.
De vriendt ſweegh op het woordt, en gingh het overmercken,
En liet een ſtil gepeys op deſe reden wercken:
Ten leſten ſprack hy dus, ſiet daer een Sinne-beelt!
Dat juyſt en regel-recht op mijn gedaente ſpeelt.
Ick heb', en, t'mijner ſchandt, moet ick het nu beklagen;
Ick heb' ontrent de jeught my geenſins wel gedragen;
Ick hebbe dwaes geweeſt, als met geheele kracht,
En oock, tot Godes eer, noyt vruchten uytgebracht.
Dies weet ick voor den Heer mijn danck niet uyt te drucken,
Dat my de bleecke doot niet wegh en quam te rucken;

Doe

Doe ick uytsinnigh was, en in de sonden sliep,
Ja snelde na de doot, en na den afgrondt liep.
Nu dient'er niet versuymt, geen uytstel meer genomen,
Eer my een snel verderf sal mogen overkomen;
Ick sie een dorre herfst ontrent mijn deure staen,
Soo dient'er nu volbracht, dat noyt en is gedaen.
Het ware best geweest, had ick mijn jonge dagen,
De blom van myne jeught, den Schepper opgedragen:
Maer nu ick ydel mensch, dat niet en heb gedaen,
Soo moet ick immer nu op beter wegen gaen.
Wel doen is noyt te laet, en Godt moet zijn gepresen,
Dat hy my tijdt verleent, om goet te mogen wesen.
Hoe menigh duysent man en is'et niet geluckt,
Die na den swarten poel zijn haestigh wech geruckt.
Hier uyt wert ick geleert, dat oock geleerde luyden,
Verwecken goede leer, oock uyt gemeene kruyden:
Voor een die leersaem is, dient oock het minste blat,
Met aendacht ingesien, en neerstigh opgevat.

XXXII. *Op't gesichte van een Hooy-schelf.*

DAer ick lest op den velde ging,
En lette vast op alle ding;
Sach ick een Hoy-tasch op het landt,
Die ick met steen behangen vant;
Met steen van bijster grooten last,
Die hingh daer aen een stapel vast.
Ick sagh een mis-hoop boven dat,
Geleydt gantsch dichte by de pat,
En daer op stroo, en kaf gestrooyt,
Of in het wilde wegh-gegooyt;
Dat was een speeltje voor de windt,
Een speeltje voor een boere kindt,
Of't mocht misschien ook dickmael zijn,
Een leger van een gortigh swijn;
Hier op soo bleef ick stille staen,
En hebbe dit gespreck gedaen:

Mijn ziel, neemt acht op datje siet,
En scheydt hier sonder voordeel niet;
Let eens wat hier de Bou-man doet,
Hy perst, en druckt sijn beste goet,
Hy hanght'et sware steenen aen,
En houdt'et soo gespannen staen;
Maer nietigh stroo, en ydel kaf,
Daer scheyt hy vry wat lichter af,
Dat laet hy los, en onbelast,
Nadien hy daer niet op en past.
Nu segh my doch geminde ziel,
Wat u hier op in't herte viel.
Wien Godt bemint, dien wort getucht,
Soo dat hy veeltijts deerlijck sucht;
Maer wieder weent, of wieder klaeght,
Hy is geluckigh die't verdraeght.

XXXIII. *Op 't uytroeyen van Onkruyt.*

ICk treck dit wiedt op heden uyt,
Vermidts het al te weeligh ſpruyt,
En dat het, door het gantſche bedt,
Den aenwaſch van het moes belet.
Ja, dat 'et aen het eetbaer groen,
Geduerigh hinder plagh te doen.
Maer ſiet, dit onkruyt wegh-geleyt,
Wort noch tot nutte mis bereyt,
Soo dat hier door t'onvruchtbaer zant,
Ten leſten wort tot draeghbaer lant.
Ghy blijft ons Vader, lieve Godt,
Al over-treet men u gebodt;
Het onkruyt, dat ick heb' gevoedt,
Heeft nut geweeſt aen mijn gemoedt,
Niet t'wijl het in mijn hofjen ſtont,
Maer doen men 't ſcheyden van den gront.
De ſonde, die ick heb' begaen,
Heeft my by-wijlen goet gedaen;
Want doen het vleeſch my hadt bevleckt,
Ben ick als van den doot verweckt.
Siet, als ons Godt genadigh is,
Soo wordt het onkruyt nutte mis,
Soo dat niet ſelden oock het quaet,
Aen recht-vermoeyde zielen baet.
Een menſch, die eertijdts gierigh was,
En maer en ſoeckt een rijcke kas;
En ſchoon hy waeckt, of dat hy ſliep,
Niet als om gelt, en rijckdom riep;

Ver-

Verliet sijn huys, en wijf, en kindt,
En voer, oft voor, oft tegen windt,
Na eenigh veer' en seltsaem lant,
Daer hy maer wilde menschen vant;
Ja, spande ziel en lichaem in,
En dat alleen maer om gewin.
Soo hy ten lesten wert bekeert,
En beter na den geest geleert,
Soo peyst hy op sijn eerste staet,
En siet hoe nu sijn leven gaet.
Ja let, of hy tot deser tijdt,
Met soo een onvermoeyde vlijt,
Sijn plicht aen Godts-dienst kan begaen,
Als hy den rijckdom heeft gedaen;
En als hy dat soo niet en vint,
Soo is hy bijster ongesint,
En let dan hoe hy sijn gemoet,
Mach brengen op een beter voet.
Of neemt een dwasen jongeling,
Die eertijdts aen een vrijster hing;
Oft om haer schoon, of fier gelaet,
Oft om haer sang, of soete praet,
Oft om iet dat haer titsich stont,
Oft immers dat hy geestigh vont,
Die als de reden hem geneest,
Bespot al dat hy is geweest.
Want siende wat hy heeft gedaen;
En wat hy dickmaels heeft bestaen;
Hoe dat hy (schoon al was 'et laet)
Ging eensaem dwalen achter straet,
Oock als de lucht was byster suur;
Ja klom wel op een steyle muur,
En dit in 't duyster sonder licht;
Alleen maer om een kleyn gesicht;
Alleen maer om een droogen lach,
Die 't meysj' hem misschien geven mach;
Soo dient hem sijn voorleden tijt,
Niet anders, als tot enckel spijt,
Dan is 't dat hy wel deerlijck schreyt,
En dus met heete tranen seydt:

O ziel! bedenckt uw' dwasen tijt,
Ghy hebt gesocht, gestreelt, gevrijt,
Een meysj' een wispeltuerigh dier,
O wat een yver, wat een vier!
Ja wat een brandt, en heeten dorst,
Was doen in uw' ontstelde borst?
Wat deed' je niet om harent wil?
U bleef geen lijf, of sinnen stil.
Sy was soo diep in uw' gemoedt,
Het scheen ghy zout u leste bloedt,
Voor haer wel hebben uytgestort;
Ach hoe veel komje nu te kort!
Hoe flau, en lau is uw' gebet;
Als ghy u voor den Heere set?
Hoe soel, en koel is uw' gemoet,
Als ghy den Schepper hulde doet?
Het schijnt voorwaer maer enckel spot,
Als ghy genaeckt den grooten Godt.
Gewis ghy moet hier anders gaen,
Of 't is met u, en my gedaen.
Want leghtmen hier geen beter gront,
Godt sal ons spouwen uyt den mont;
En sooje maer eens recht bedacht,
De diepe wijsheyt, groote macht,
En hellen glants, en hoogh beleyt,
En d'onbegrepen Majesteyt,
Die in Godts heyligh wesen is.
Ghy zoud, o ziele! voor gewis
Ontfoncken, door een soeten brant
In geest, in leden, en verstant,
Om Godt te dienen over-al
In druck, in luck, in ongeval.
[a] Siet die van Jacobs maeghschap zijn,
Gaen wel oock by den Philistijn,
Om daer te wetten haer geweer,
Een bijl, een mes, een stompe scheer;
Oock sietmen dat een Heydens-wijf,
Wel dienen kan tot huys-bedrijf;
Wanneermen haer de nagels kort,
En tot bequame plichten port;

a *Sam.* 13. 20. *Deut.* 21. 10 en 11.

Siet hoe de ſond', al iſſe quaet,
Oock aen vernieuwde zielen baet.
O Godt! van wien het nederdaelt,
Al wat een reyne geeſt beſtraelt;
Ey neemt ons, neemt ons heden af,
Al wat 'er ſmaeckt na aertſchen draf,
Op dat oock ſond' en haer fenijn,
Mach, U ter eeren, dienſtigh zijn.

XXXIV. *Op het afdoen van rijpen, of ruſpen in de boomen.*

MEn vint meeſt over-al een ſlagh van booſe wormen,
Dat in den Somer-tijt de boomen komt beſtormen,
De naem en is niet hier, en elders even eens,
Maer alle ſlim gebroet heeft veeltijts iet gemeens.
Daer is oock loosheyt by, het komt ſijn vuyle neſten,
Tot boven in den top van plant, of boomen veſten.
En ſiet dit oolijck dier gebruyckt hier groot verſtant,
Het weet dat boven reyck ſijn wooningh dient geplant.

Is nu een Hovenier na rechten eysch bedreven,
So weert hy 't onguur zaedt, oock eer het komt te leven;
  Want als hy niet in tijts het schennis af en snijt,
  Soo gaet de schoonste blom sijn bladt en vruchten quijt.
Siet, 't is een goede les in alle boose saken,
Van al dat qualijck wil sich haestigh af te maken,
  Een Baseliske dient vertreden in het ey,
  De ruspen afgedaen, oock lange voor de Mey.

XXXV. *Op 't gesichte van Vincken, die geblint worden, op datse singen mochten.*

SOo langh de Vinck haer oogen heeft,
En in haer woeste vryheyt leeft,
Soo maeckt de vogel geen gesangh,
Ja niet haer gantsche leven langh:
Sy doet niet anders dan ze pijpt,
Tot iemant haer ten lesten grijpt,
Tot iemant haer krijght in het net,
En in een koy gevangen set;
Als dan de vogel wert geblint,
En sich als sonder oogen vint,
Dan queelt sy uytter-maten soet,
Dat aen sijn meester voordeel doet.
  Wie maer en heeft een aertsch gesicht,
Al schijnt 'et klaer, 't is sonder licht,
En siet dan komt 'er niet van hem,
Als slechts alleen een domme stem:
Oock heeft hy maer een woesten loop,
Gelijck des werelts wilden hoop.
  Maer als sijn oogh, of aertsche lust,
Door Godes handt wort uytgeblust,
En dat hy sijn gevangen wert,
Dan krijght hy eerst een ander hert:
Een beter stem, een innigh oogh,
Dat stijght dan uyter-maten hoogh,
Soo dat hy binnen sich geniet,
Dat vleesch, en werelt niet en siet.
  Veel hebben in een duyster kot,
Gesien den onbegrepen Godt.

XXXVI. *Op 't gesicht van Byen, honigh uyt de blom treckende, sonder die te beschadigen.*

ALs ick, met aendacht, oversie,
Den gantschen handel van de Bie,
En hoese, door de velden, dwaelt,
En hier en ginder nederdaelt;
En hoese, door de blomkens, kruypt,
En daer uyt was en honigh suypt:
En dat oock dan mijn besich hert,
Op dit gesicht indachtigh wert,
Als datmen vast, en seker stelt,
Dat al de Dochters van het velt,
De roosen-bloeysels, en het kruyt,
En al wat aen der heyden spruyt,
Blijft goet, en in sijn eersten staet,
Al haelt de Bye daer honigh-raet,
En dat geen blom en wert bevleckt,
Schoon sy daer uyt haer voordeel treckt.
  Dan is 't dat ick van herten wensch,
Dat al den handel van den mensch,
Juyst op die wijse mocht geschiên,
Gelijck het suygen van de Bien:

Maer siet het gaet 'er anders toe,
Het gaet 'er, ick en weet niet hoe.
Waer is 'er een die voordeel doet,
Daer niet een ander lijden moet?
Daer niet een ander schade draeght,
En van den loosen handel klaeght?
  Mijn ziel, ô wat ick bidden mach,
Koom stel eens vast, op desen dagh,
Belooft hier eenmael voor den Heer,
Dat ghy na desen nimmermeer,
Soo iet in handen nemen sult,
Waer door een mensch tot uwer schult,
Of leet, of nadeel lijden sal,
Of eenigh ander ongeval;
Maer dat ghy, met een reyn gemoet,
Sult trachten na het hooghste goet.
  O Godt! die hert en nieren kent,
En my dit goet gedachte sent;
O ghy! die alle dingen weet,
En onse diepste gronden weet,
Hier stae ick nu, voor u gesicht,
En binde my aen dese plicht,
En binde my van nu voortaen,
Geen slimmen wegh te sullen gaen.
Ick wil geen lust, of 's werelts eer,
Ick wil geen staet, of rijckdom meer.
Mijn hoop, mijn trek, mijns hertē wensch,
Is goet te doen mijn even mensch;
Of goet t'ontfangen na den geest,
My dienstigh voor het eeuwigh feest.
  O ghy! wiens schepsel dat ick ben,
Aen wien ick mijne schult beken,
Geeft my dat ick, in dit gepeys,
Ontbonden van het ydel vleys,
Met vasten sin volherden mach,
Van nu tot mijnen lesten dach,
Tot ick van hier eens scheyden sal,
Want heb ick u, soo heb ick 't al.

XXXVII. *Op het bedrijf van een wildt Konijn, met huys-katten heulende.*

Hier was een jong Konijn gevangen op de klingen,
  Om dat 'et in der haest niet wech en wist te springen;
  Het wert ons t'huys gebracht, de kinders namen 't aen,
  Dies wert 'et in een hock, of houte-koy gedaen;
Doch na een korten tijt, het wist hem vry te maken,
Het beet de sporten af, en wist 'er uyt te raken.
  De kinders sijn bedroeft, vermidts het wort gemist,
  Doch waer het wesen mocht, en wert niet eens gegist:
Niet eene van 't gesin en kander anders weten,
Of 't beesje was gegaen, en van de kat gegeten:
  Maer na een wijle tijdts vernam men dat 'et sat,
  Niet op sijn vorigh hol, maer dichte by de kat;
En siet, die streelt het dier gelijck haer eygen jongen,
Die speelden onder een, en deden vreemde sprongen.
  Daer rijst een selsaem spel by-sonder in der nacht,
  't Konijn is met de kat te samen op de jacht.

Nu, dat ick hier bemerck, zijn twee verscheyde saken,
En daer uyt, na my dunckt, is dit besluyt te maken.
Een beest van outs gewoon te weyden in het groen,
Gaet met een felle kat een drooge maeltijdt doen,
En soo een schromigh beest dat voeght hem by de katten,
En klimt tot in het dack tot boven in de latten.
Ey, let gesellen, let, wat quaet geselschap doet,
En wat het is, of wel, of qualijck opgevoet.
Dit moet voor al een vooght, of goeden vader weten,
Gewoonte doet de jeught haer eygen aert vergeten;
Dies wilj' een aerdigh kindt gewennen tot de deught,
En lijt geen rouwen hoop ontrent uw' teere jeught.

XXXVIII. *Op 't plucken van rijpe en onrijpe Moerbesyen.*

LAetst als ick besigh was te plucken van de vruchten,
Die Tisbe (soomen houd) eerst bloedigh heeft gemaeckt,
Als zy, met groot verdriedt, en na een angstig vluchten,
Heeft nevens haren vriendt den harden doodt gesmaeckt.
Doen was 't dat ick vernam, hoe dat de rijpste bramen,
Sich hielden aen den tack, en kleefden aen het hout;
Maer dat in 't tegendeel, d'onrijpe neder quamen,
Een ding dat anders gaet door al het groene wout.
Siet als een ouden mensch onwilligh is te scheyden,
Of uyt het vleesch te gaen, wanneer sijn tijt genaeckt,
En dat hy sijn gemoet, oock dan niet kan bereyden,
Soo heeft hy 't in de jeught niet al te wel gemaeckt.

XXXIX. *Op 't gesichte van de Byen, op de vroege bloemen vliegende.*

LAetst als de Maert haer loop begon,
Doen scheend 'er vry een helle Son,
Die schoot haer stralen op het kruyt,
En lockte vast de botten uyt;
Terstont soo wertmen hier en daer
Een bloeysel, of een blom gewaer;
Doch niet als in een kleyn getal,
En dat maer in een werrem dal.
Als ick hier over ging besien,
Het woonhuys van ons kleyne Bien,
Soo vond' ick met een blijden geest,
Dat nu en dan een neerstigh beest,

Quam ſwieren met een ſnelle vlucht,
Quam vallen uyt de blauwe lucht,
Met Was beladen aen de poot,
Geſchildert met een geeſtigh root,
Met blau, of groen, of aerdigh geel,
Maer deſer was 'er niet te veel,
Van thien, of twintigh een, miſſchien
Heb' ick aldus verçiert geſien.
Als ick dit in den hellen dagh,
Als ick dit voor mijn oogen ſagh,
Gevoeld' ick dat mijn ſtille ziel,
Hier over in bedencken viel.
Mijn hert (ſeyd' ick) wat leer ick hier,
Wat leer ick van dit vlijtigh dier.
't En is noch maer een dagh, of twee,
't Landt was begraven in de ſnee,
Het ys lagh midden in de ſloot,
En alle kruyden ſchenen doot;
En ſiet daer komt een ſchoonen dagh,
Die geeft ons maer een ſoeten lagh,
En lockt een blomtjen uyt den gront,
Dat giſter noch bevroſen ſtont;
En ſtracks ſoo hebben onſe Bien,
Den aengenaemen tijdt geſien,
En vliegen in der haeſten uyt,
En vallen op het jeughdigh kruyt,
Of ſweven ſtaegh door al het groen,
En konnen ſoo haer voordeel doen.
O t'ſy ons die men menſchen noemt!
En die van wijsheydt zijn beroemt.
Wat zijn wy luyaerts na den geeſt,
Geleken by dit neerſtigh beeſt!
Hoe laten wy den nutten tijt,
Die ſoo geduerigh henen glijt,
Verloopen even ſonder vrucht?
Eylaes! mijn ziel, ick ben beducht,
Dat ons de Bye in dit geval,
Eens leelijck overtuygen ſal.
O Heer! maeckt ons als noch bequaem,
Tot lof van uwen hoogen Naem,
Om met een onvermoeyde vlijt,
Wel uyt te koopen onſen tijt,
En vrucht te rapen over-al,
Waer oyt bequaemheyt weſen ſal.
Ick weet hoe weynigh dit beſtaen,
Oock dat ick 't luttel heb' gedaen:
Maer des, O Vader niettemin!
Stort my nu deſe wijsheyt in,
Dat ick in daedt, niet in den ſchijn,
Magh een van deſe weynigh zijn.

XL. *Op het geſicht van de Blom, hier te Lande genaemt* Keyſers Kroon.

Vidit inter alias ſtirpes hanc etiam novam plantam noſtra ætas, quam Turſai, Turcico vocabulo, vocant. nam Conſtantinopoli huc allata eſt, Alii lilium Perſicum à natali ſolo, Alii, ob ſimilitudinem, Coronam Imperialem appellant. Hic flos primo expanditur, ac planè

DE Somer heeft gedaen, ick wil mijn Hofjen ſluyten,
En wat geen vrucht en droeg, dat ſend ik heden buiten.
Een Boom, doch boven al, die weet ick grooten danck,
En wil het even doen, mijn korte dagen langk.
Die plant, en haren aert, die wil ick niet vergeten,
Sy wort hier *Keyſers Kroon* in onſe tael geheten,
En Turſai by den Turck. de Stadt van Conſtantijn,
Die wort van oudts gemeent haer voeſter-moêr te zijn;
Dit edel Blom-gewas is weerdigh aen te mercken,
Het kan een leerſaem hert, oock na den geeſt, verſtercken.

Het

Het geeft ons beter les, als menigh deftigh man,
  Ons eertijdts heeft geleert, of heden geven kan.
Wanneer de Plante bloeyt, dan heltſe na beneden,
En druckt haer ootmoet uyt, als met geboge leden,
  Sy toont geen trots gelaet, al iſſe wonder net,
  Ia ſchoon haer friſſe blom met Peerels is beſet.
Maer alſſe rijper wert, dan is haer deftigh weſen,
Niet laegh, gelijck het plagh, maer hooger opgereſen;
  Sy geeft haer in de lucht, en ſiet den Hemel aen,
  En blijft oock, alſſe ſterft, in die gedaente ſtaen.
Siet daer een Sinne-beeldt, daer in men vint beſloten,
Al wat tot ſijnen trooſt oyt Chriſten heeft genoten.
  Wat kander beter zijn, als ootmoet na den geeſt,
  En voorſmaeck in het hert van Godes eeuwigh feeſt.

planè deorſum flectitur, at quamprimum ut flacceſſere incipit, ſuccedunt illi ſatis magna capita, quæ excuſſo flore ſtatim ſurſim eriguntur. Ioach. Camerar. lib. Emb. ex re herbar.

Waer

Waer toe, geminde ziel, ſoo veelderley gedachten?
Wilt na een ſtil gemoet, en na den hemel trachten.
  Dat is de beſte ſchat, ja watje wenſchen kont,
  En 't is geen ydel werck, maer van een vaſten gront.
O Godt! beweegh mijn hert, en ſtiert mijn gantſche ſinnen,
Dat ſy geen aertſch vermaeck, maer u alleen, beminnen.
  Wech al dat ydel is, waer aen ick eertijdts hing,
  Geeft my u gunſt alleen, en neemt my alle ding.

Aen den Hoogh-geleerden, wijtberoemden Heer

JACOB WESTERBAEN,

Ridder &c. Heer van Brandtwijck, *en* Gyblandt;

Op deſſelfs Arctoa Tempe, *te weten*;

OCKENBURGH

ſijn woonſtede.

GOdt gaf in ouden tijdt de nieuw' geſchape luyden,
  Een tuyn, by hem beplant, met al de beſte kruyden,
  Met edel blom-gewaſch, wat kond' hy beter doen,
  Als voor het jeughdigh volck te ſcheppen jeugdigh groen?
Maer dit wert haer vergunt, niet om te leggen ſlapen,
Of niet met-al te doen als appels op te rapen:
  Neen, Godt, die altijdt werckt, en is oneyndigh wijs,
  En wou geen ledigh volck, oock in het Paradijs.
't Was Adam opgeleydt den hof te moeten bouwen,
Om in het ſchoon priëel den Schepper aen te ſchouwen:
  Te ſien ſijn hoogh beleydt, en onbegrepen macht,
  En wat hy voor den menſch in weſen hadt gewracht.
De bedden in den hof, geplant met groene boomen,
En zijn niet aengeſtelt, om daer te liggen droomen;

De bedden zijn alleen, of dienen aldermeest,
Ten goede van de kunst, of voor een swaren geest.
Geleerde Westerbaen, die ons het buyten-leven,
Niet slechts na weerde prijst, maer geestigh hebt beschreven;
Ghy toont ons met 'er daedt, dat oock een deftigh man,
Ontrent een schralen hoeck, geluckigh wesen kan;
Uw' geest die brenght te weegh, dat alle menschen weten,
Hoe goet uw' fruyten zijn, oock diese niet en eten.
Uw' fijn gesneden pen, en wel-gekoockten int,
Maeckt oock die verre zijn, tot uwen hof gesint.
Geluckigh is de mensch, ja schier gelijck de goden,
Die uyt een zedigh hert, de wereldt is ontvloden,
Die gelt noch eersucht broet, maer buyten alle pracht,
Sijn af-scheyt uyt het vleesch, met stille sinnen wacht.
Ick heb' al over lang dit wesen goet gevonden,
Nu staen wy, na my dunckt, als op gelijcke gronden.
Ons huyselijck bedrijf, ons blom, en keucken-hof,
Zijn van gelijcken aert, en van gelijcke stof.
't Is ons gemeen vermaeck, by wijlen iet te dichten,
En dat kan in den mensch een swaren geest verlichten.
Oock gaen wy menighmael tot eenigh deftigh man,
Die ons noch wijsheyt leert, schoon hy niet spreken kan.
Wy zijn beyd' uyt het hof, en op het landt geseten,
En konnen evenwel den Hage wel vergeten;
Voor my, 'k wensch met geen Haegh voortaen te zijn gemoeyt,
Als met een haegh alleen, die hier by-wijlen bloeyt;
Wy leven buyten sorgh, wy slapen sonder vrouwen,
Wy ploegen ons gemoedt, eer wy den acker bouwen.
Wy eten somtijdts vleesch, en dan eens weder vis,
Of die komt uyt de zee, oft in ons vyver is.
Ons tafels zijn versien op veelderhande wijsen,
Met voor-kost, freuyt, gebraedt, al ongekoockte spijsen.
Wy hebben oock musijck, en sangers over mael,
Maer prijsen boven al de soete Nachtegael.

Wy hebben boven dat verſcheyde confituren,
Die niet een kleynen tijt, maer jaren konnen duren.
  In voegen ſchoon men krijght, een vrient, of buyten-gaſt,
  Men op geen Franſch gewaſch, of Spaenſche fruyten paſt.
Hier by voegh ick de Bye, die uyt haer kleyne woning,
Ons dient van edel waſch, en oock van reynen honing,
  Ons dient van ſoete Mé, die maeckt de kunſte klaer,
  En ſmaeckt ons menighmael als of het Nectar waer;
Maer tot een minder dranck, ſoo laetmen appels perſſen,
Die konnen in de koorts een droogen mont ververſchen:
  Daer by komt dan de melck, en oock de ſchape wey,
  Een goede medicijn, ontrent de koele Mey.
Wat dient 'er meer geſeyt, men vint hier vergenoegen,
Indien men naer den eyſch, de ſinnen weet te voegen.
  Een Lam uyt eygen ſtal, een Ey uyt eygen neſt,
  Dat ſmaeckt hier op het landt de meeſter alderbeſt.
Men pleeght hier goede trouw' en niemandt wort bedrogen,
Als Viſch die met het aas den hoeck heeft ingeſogen.
  Hier is geen felle krijgh; maer 't een, en 't ander Lam,
  Dat ſtoot eens tegen een, en weder na de mam.
Men hoort hier geen geraes van roepen, krijten, tieren,
Als dat hier over-al de vogels tierelieren.
  Hier is geen fel gevecht, en niemant wort gewont,
  Als dat een blancke ſpa hier quetſt een harden gront.
Indien een ſtout Konijn ons boomen komt te knagen,
Hier wort oock recht gedaen, het moet zijn ſtraffe dragen.
  Want 't hout dat niet en groeyt, vermidts haer ſlim bedrijf,
  Dat wort een machtigh vuur ontrent het ſchuldigh lijf.
Doch t'wijl ick boomen plant, en ſnoeye wijngaert-rancken,
Soo denck ick om het huys, beſtaend' uyt ſeven plancken.
  Het wout dient niet alleen tot dienſten van de jeught,
  Het leydt oock menighmael de gronden van de deught.
Het veldt heeft wonder in, de ſtomme boomen ſpreken,
Ja dat noch hooger gaet, de domme beeſten preken.

Niet

Niet een ſoo kleynen dier, niet een ſoo teeren kruyt,
Of 't roept oock ſonder ſtem, den grooten Schepper uyt.
Godt zy voor eeuwigh danck, ons hoven geven ſaken,
Die ons den geeſt vernoegt, en vrolijck konnen maken.
Nu is mijns hertſens wenſch, Godt laet 'et ſoo geſchiên,
Dat wy in 't eeuwigh Hof malkander mogen ſien.

MENGELINGEN.

Lof-gedicht, ter eeren van Iubal, ſone van Lamech ende Ada, eerſte vinder van de Sang-konſte en ſnaren-ſpel, gemaeckt ten verſoecke van de Haerlemſche Muſicanten.

DE vinder van de ſangh is weert met alle tongen,
De vinder van de ſangh is weert te zijn geſongen:
Op gaſten, geeſten, op, en al die ſingen kont,
Gebruyckt hier ſnaren-ſpel, gebruyckt een ſoeten mont;
Gebruyckt het bey gelijck, en wilt te ſamen mengen,
Wat ſangh en ſoet geklanck is machtigh uyt te brengen.
Wie nutter dingen vint, en aen de werelt biedt,
't Is reden dat hy danck voor ſijnen dienſt geniet.
Maer ſegh ons, ouden tijdt, Wie heeft de ſoete gronden,
Van ſpel en van geſangh, voor deſen eerſt gevonden?
't En is Apollo niet, en min de boxvoet Pan[a],
Die hier uyt grooten naem, of luyſter halen kan:
En ſchoon al is wel eer een jonge Maeght[b] gepreſen,
Om datſe van het ſpel een moeder ſcheen te weſen,
En voeſter van de ſangh, 't is echter ſonder grondt,
't Is vry een hooger geeſt, die eerſt den Cijther vondt:
't Is Iubal, die wel eer een liedt beſtont te quelen,
Die eerſt de rouwe jeught op ſnaren leerde ſpelen.
Die eerſt den Trommel ſloegh, en op de fluyte blies,
En maeckte dat de kunſt gedurigh hooger wies:
Want als het eerſte paer uyt Eden was gedreven,
Doen leyde gantſch het volck een droef en angſtigh leven;
Want niemant at 'er broot, als door een hittigh ſweet,
En al de Werelt ſtont als in gedurigh leet:

a *Apollo en Pan zijn by de Heydenen vinders van deſe konſte geacht.*

b *Cecilia daer nu by andere volgende eeuwen.*

Maer Godt, die noyt den mensch van druck en laet verdwijnen,
Liet als een nieuwe Son op hare tenten schijnen.
Daer komt een beter tijt, want Ada baert een kint,
Dat Adams zaedt verheucht, en soete dingen vint;
Het vint een aerdigh tuygh, geciert met gulde snaren,
En gingh het met een bom, en met een fluyte paren,
En met een helle stem, dat gaf een soet geluyt,
En joegh het swaer gequel, en droeve sinnen uyt.
Daer quam doen al het volck, met wonder ingenomen,
En tracht ontrent het spel, en by den heldt te komen;
En wie hem maer en naeckt, die is gelijck vervoert,
Vermits de jongeling soo ras de vingers roert.
Maer noch soo nam de jeught het meeste vergenoegen,
Wanneer hy by de klanck de sang begon te voegen,
Vermits hy met de stem, nu rijst, dan weder daelt,
En uyt haer stil geheym der menschen zielen haelt.
Daer quam van alle kant, de gantsche werelt dringen,
En hoorde snaren-spel, en hoorde Iubal singen,
Verdwellemt in de vreucht, en siet, op dese wijs,
Soo kreegh het treurigh volck, een ander Paradijs.
Wel aen dan, wieje zijt, die met gevoeghde stemmen,
De droeve sinnen treckt, en doet in vreughde swemmen,
Erkent op desen dagh de vinder van de sangk,
Den vader van de vreughd', en van het soet geklanck.
Iuyght Iubal, reyne jeught, juyght Iubal, kloecke mannen,
Iuyght Iubal, al het volck, verdriet dient uytgebannen,
Die eerst het singen vont, dient met gesang vereert,
Maer juyght hem boven al, die Iubal heeft geleert.

Nota. *De woorden in den oreginelen text, Gen. 4. 21, begrijpen synechdochicè alle Musijck instrumenten, soo die geslagen worden, (die Aristoxenus by Athenæum Eutapa noemt) als die geblasen en met de vingers of wint geroert worden.*

Hier volgen eenige Medicinale grondt-regels, uyt Hippocrates Aphorismen, dewelke als voor Godts-sprake van oudts zijn gehouden geweest.

Soo ghy, door loop van langen tijt,
Verswackt en gantsch verhongert zijt,
Soo leert de reden, lieve vrient,
Dat u geen spoedigh voedtsel dient:
Maer leedtje korts maer hongers-noot,
Soo bijt dan veerdigh in het broot.
Uw' maegh is best, om metter spoet,
En niet met traegheyt zijn gevoet.

Ghy die een onreyn lichaem voet,
Weet dat het u maer hinder doet.

Met dranck verquickt veel eer het bloet,
Als het door vaste spijse doet.

Leert hier den aert van alle kost,
Wat haest verteert, wort haest gelost.

Een die sijn jonge dagen langh,
Is hart in sijnen kamer-gangh,
Die wort ontrent den ouden dagh,
Vry weecker, als hy voortijts plagh.
En ghy die jong hartlijvigh waert,
Krijght oudt gewis een sachter aert.

Vraeght iemant wat 'er voor een man,
Den honger best verdragen kan;
Voor eerst die na sijn eynde gaet,
Maer dan noch is in goeden staet;
Daer na een die niet meer en wast,
En schaet 'et niet schoon dat hy vast.
Maer iemandt in sijn jeughdigh bloet,
Lijdt hinder als hy vasten moet;
Doch kinders van een blijden geest,
Die schaet 'et vasten aldermeest.

Wanneer de slaep een mensch vermoeyt,
Dan schijnt 'et dat de sieckte groeyt;
Maer soo de lust hem wel bekoomt,
Soo dient geen vorder leedt geschroomt.

Slaept ghy, of waeckt ghy boven maet,
De kunst die schat het beyde quaet.

Een oudt mensch tot verdriet gewent,
Die leet en sweet, en moeyte kent,
Draeght vry al beter sijnen last,
Als doet een jonck en weligh gast.

Ons tijt is kort, de kunste lang,
En kans neemt veerdigh haren gang;
Oock heeft het proeven sijn gevaer,
Al leeft 'er iemandt hondert jaer.
En schoonmen iet met oordeel doet,
Noch vintmen dickmael tegenspoet;
Dies moet niet slechts de Mediçijn,
In als geset en wacker zijn;
Maer oock de kranck'en sijnen vrient,
En wie hem in de sieckte dient,
Heeft staegh te letten op het stuck,
Of hem genaeckt groot ongeluck;
Dan noch al wat van buyten koomt,
Is hier oock nut te zijn geschroomt.

Te luttel of te veel gevoet,
En dede noyt het lichaem goet.

Gesellen als het wesen moet,
Dat ghy verswackte deelen voet,
Of ledigh maeckt een vollen darm,
Of maeckt verkoude leden warm;
Of iemandt na den eysch verkoelt,
Wanneer hy sich te brandigh voelt.
Ghy doet uw' dingen niet te ras,
Want dat noyt iemant goet en was:
Maer wat men met gemoede doet,
Dat houd' men voor den besten voet.

Een koorts ontsteken in den herfst,
Maeckt dickmael dat de mensche sterft;
Maer sieckten in de lente-tijt,
Die wortmen vry al lichter quijt.

In alle sieckten, kort of langk,
Is best een sachte kamer-gangh.

Die spijse geeft een siecken vrient,
Die maer gesonde lieden dient,
Doet hinder aen den siecken man,
Daer hy een kloecken baten kan.

Als aen een vrou, die swanger gaet,
De borst in haest ter neder slaet,
Houdt vast dat om dit ongeval,
De vrucht haer niet belachen sal.

Die 's nachts veel nats te loosen plach,
Heeft weynigh afgangk op den dach.
Noyt prees ick al te vetten bruyt,
Vermidts het vet de moeder sluyt.
U dient een schraelder, lieve vrient,
Wilt gy van kinders zijn gedient.

Die van een Soontjen swanger gaet,
Heeft veel een schoon en bly gelaet;
Maer gaetse van een Meysje swaer,
Soo is haer wesen niet te klaer.

Veel te vreten, langh te vasten,
Is noyt goet voor jonge gasten,
Wilje zijn in goeden staet,
Houdt in beyd' de middel-maet.

Als iemant eerst heeft bloet gespout,
Soo hy dat namael weder hout,
En dat 'er daer na etter koomt,
Soo wort 'er eenigh quaet geschroomt.

Ontrent het deel daer iemant sweet,
Daer spreeckt de kunst, hier is 'et leet.

Een stage koorts ten derden dagh,
Niet sachter als 'er voormael plach,
Sal naderhandt niet stille staen,
Maer vry al harder wegen gaen:
Maer slijtse met dien eygen tijt,
Soo is het quaet sijn angel quijt.

Dit is van outs een wijs besluyt,
Tot felle sieckten vinnigh kruyt.

Volgen doots voorloopers.

Is iemant in het hooft gewont,
En dweept hem 't breyn dien eygen stont,
Die wort in haest sijn hooft-sweer quijt,
Want hy verhuyst in korten tijt.

Als iemant langh den af-gang heeft,
En die ten lesten overgeeft,
Hy make staet uyt dit geval,
Dat hem de loop verlaten sal.

Als eenig mensch lang heeft gewaeckt,
En dan in dwepery geraeckt,
En voorts met stuypen is gequelt,
Houdt dat hy na den grave snelt.

Als iemant swelt door water-sucht,
En dat hy daer na byster kucht,
Gesellen maeckt dan vasten staet,
Dat hy te post ten grave gaet.

Als een mensch begint te rasen,
En sijn buyck wort opgeblasen,
En sijn nagels kout en blau,
Dan is 't leven wonder flau.

Wanneer de mensch sijn tijt besluyt,
Soo vlieght de ziel allencxkens uyt,
En dan is 't lichaem niet met al,
Als vleesch en bloedt, en snot en gal.

STICHTELYCKE LIEDEREN.

Eerſte Nieuwe-Jaers Geſang.

Op de wijſe: *Sophie, Sophie, als ick u maer &c.*

I.

O Iaren, ô Iaren!
Vry ſnelder dan de baren,
Ghy leert ons, en gantſch het aertſche dal,
Dat eens dit machtigh werck ter neder ſtorten ſal.
Ghy laet uwe krachten,
Op ons gedachten,
Soo nederſlaen, oock heden op den dagh,
Dat eens het ydel vleyſch uyt ons verhuyſen magh.

II.

De tyden, de tyden,
Die ſtaegh als poſten ryden,
Zijn ons nut tot aen het diepſt der ziel,
Soo maer ons dom verſtant, haer raedt in weerden hiel.
Wat zijnder menſchen,
Die voor haer wenſchen,
Oock hondert jaer, indien het weſen kon,
En worden naeuw een dagh beſchenen van de Son.

III.

De roſen, de roſen,
Die wonder aerdigh bloſen,
Als haer glans is in haer eerſte jeught,
Die hebben evenwel maer ſlechts een korte vreught;
Siet hondert Maeghden,
Die eens behaeghden
Mijn ydel oogh ontrent haer eerſte tijt,
Zijn al van nu af aen haer aerdigh waesjen quijt.

IV.

Getroude, getroude,
Die op uw' jonckheyt boude,
Siet nu eens recht, wat ghy te voren waert,
En leert den rechten grondt van uwen broosen aert.
Het zijn de dagen,
Die u nu jagen,
Soo tot de sorgh, als ander swaer verdriet,
Dat hier ons domme jeught noyt recht te vooren siet.

V.

O Vader! ô Vader!
En aller vreughden ader,
Mijn Heer, mijn Godt, mijn troost, en vasten gront,
Die ons het nieuwe Iaer op heden hebt gejont,
Sendt uwen segen,
Op onse wegen,
Op dat het Iaer, vernieut te deser tijt,
Ons en den ouden mensch, ten vollen make quijt.

Tweede Nieu-Iaer Gesang.

Op de wijse: *O nuict, jalouse nuict, &c.*

I.

GOdt danck, het nieuwe Iaer is wederom begonnen,
De Son, die heden schijnt, die brengt den eersten dagh:
Maer segh my nu, mijn ziel, wat feyl hebt ghy verwonnen?
Wat deel van uw' gemoedt is beter als het plagh?

II.

Wat deught heeft in uw' hert een beter plaets genomen?
Waer in is uw' bedrijf de werelt afgegaen?
Wat voorstel van den geest is tot de daedt gekomen,
Terwijl het voorigh jaer sijn gangen heeft gedaen?

III.

't Is waer, ghy hebt gepooght veel dingen uyt te wercken,
Die ghy in uw' gemoedt als ſeker had geſet;
Maer des al niettemin, na ick het kan bemercken,
Zijt ghy al menighmael in uwen gangh belet.

IV.

De werelt en het vleeſch, die hebben vreemde grepen,
Die maken in den menſch al vry een hart gevecht,
Sy hebben groote macht een ziele wech te ſlepen,
Oock die om wel te doen haer wegen heeft gerecht.

V.

T'ſa, laet ons nu met ernſt ons hert eens gaen betreden,
Wy ſien wat ons den geeſt by wijlen overſtort.
Ey lieve, doet een reys, oock door uw' diepſte leden,
En let aen alle kant, wat ons van binnen ſchort.

VI.

Ontmoet u eenigh deel, dat over is gebleven,
En eertijts uyt het vleeſch, of uyt de werelt rees,
Het dient met kracht verjaeght, en uyt te zijn gedreven,
Het is my nu een walgh wat ick te voren prees.

VII.

Als iemandt in een Stadt verraders heeft gevonden,
Al vanght hy eenigh deel, noch is hy niet geruſt.
Hy wil het gantſche rot aen ketens ſien gebonden,
En ſoo wort eerſt ſijn anghſt ten leſten uytgebluſt.

VIII.

Gaet, gaet uw' innigh deel, en al uw' geeſten ſiften,
En maeckt dat ghy de deur voor alle tochten ſluyt.
Ontledight u gemoedt van alle ſnoode driften,
Geen deught en komt 'er in, of 't quaet dat moet 'er uyt.

IX.

Nu Godt, mijn hooghste goet, dit heb ick voorgenomen,
En 't is dat mijn gemoedt met groot verlangen wacht.
Het is van uwen Geest, en niet van my gekomen,
Ghy brengt 't et tot de daedt, wat ick nu heb bedacht.

Derde Nieuw-Iaers Liedt.

Op de voys,

O listigh hof, O winckel vol gebreken, &c.

I.

HEt vorigh jaer dat is al weder henen,
Het is gegaen, het is geheel verdwe-
Hoe snel loopt oock de tijt! (nen.
Ons leven is gelijck een vluchtigh man,
Die nimmermeer in ruste wesen kan,
Maer staegh te poste rijt.

II.

De mensch ontdeckt veel dingen op de wegen,
Hier is een Slot, en daer een rots gelegen,
En elders vruchtbaer landt.
Hier groent een wout, en daer is 't enckel hey,
En ginder volght een wel-begraesde wey,
En strax een dorre strandt.

III.

Maer als de mensch met afgemende leden,
Komt tot een Dorp des avonts ingereden,
Of tot de naeste Stadt;
Al wat hy sagh, een beeck, een wout, een boom,
Het schijnt hem al gelijk als enkel droom,
Of ick en weet niet wat.

IV.

Maer heeft de man aen boomē, ofte steenē,
Gequetst sijn arm, of hooft; of swacke bee-
Soo doet hy sijn beklagh. (nen,
Dat blijft hem by, dat voelt hy alderbest;
Dat is eylaes! dat hem alleenlijck rest,
Van al het groot beslagh.

V.

In 't Iaer dat nu van ons is wech genomen,
Zijn mijnen geest veel saken voorgeko-
Van alderhande slagh. (men,
In eenigh deel bevont mijn ziel vermaeck,
Maer ik verloor van stonden aen de smaek,
Oock voor den naesten dagh.

VI.

Doch wat 'er quam, het was terstont verloren,
Het beelt verging, oock eer het was ge-
Soo idel is de mensch. (boren,
Soo idel is al wat ons overkoomt,
Soo 't geen men soeckt, als datmen bijster schroomt,
Wat is ons herten wensch?

VII.

Maer is mijn hert met onbedachte schreden,
Of uyt 'et spoor, of uyt de wegh gereden,
Soo dat ick my vergreep.
Ach! waer mijn geest niet wel en heeft gegaen,

Dat

Dat quelt mijn hert, en hangt my dapper
aen,
Siet daer een droeve neep.

VIII.

Wel aen, mijn ziel, het Jaer dat gaet be-
ginnen,
T'sa maeckt u op, als met vernieude sinnen,
En met gestage vlijt,
Al het gewoel, en poogen van de mensch,
En baert geen vreught, of lust, of herten
Als wel besteden tijt. (wensch,

Vierde Nieuw-Jaers Liedt.

I.

'T NIeuw-Jaer is ons nu weder toegeko-
Door Godes milde gunst, (men,
Dies wort mijn ziel met blijschap ingeno-
En drijft my tot de kunst. (men,
Ick, ongewoon, om schier iet meer te
Neem evenwel de pen, (schryven,
Die ick schier niet en ken,
Wie kan ledigh blyven?

II.

Ick dancke Godt, uyt alle mijn gedachten,
Dat hy my heeft gespaert;
Ick dancke Godt, uyt mijn geheele krach-
Dat hy my noch bewaert. (ten,
Ick roep hem aen, en bid hem, om genade,
Dat hy van nu voortaen,
Mijn ziel wil houden staen,
Vry van helsche schade.

III.

De sond' is oudt, die wil ick laten sterven,
Wat oudt is moet vergaen.
Ick sal van Godt een nieuwen aert verwer-
Die staet my beter aen. (ven,
Dees' nieuwe tijt, die eyscht oock nieuwe
Daer toe gae ick terstont, (sinnen;
En legh een vasten gront,
Om 't Jaer te beginnen.

IV.

Ghy die het al gewoon zijt nieuw' te ma-
O Godes reyne Geest! (ken,
Wilt tot mijn ziel met innigh vuur gena-
Dat soeck ick aldermeest. (ken,
Ghy zijt mijn wensch, ach kond' ick u be-
Geen tijdelijck gequel, (komen!
Geen pijne van der hel,
En sal ick oyt schromen.

Vijfde Nieuw-Jaers aenspraeck tot de Ziel,

Die dese vernieuwing verwacht.

I.

HEt nieuwe Jaer is nu gekomen;
Soo langh heeft Godt ons hier ge-
spaert:
Mijn ziel, wat hebt ghy nieus vernomen?
Of houje noch dien ouden aert?
Ach! wilt doch hier niet blyven woelen,
In 't aertsche dal,
Hier zijn doch niet als vuyle poelen,
Vol ongeval.

II.

Men siet dat nu schier alle menschen,
Genegen zijn tot nieuwe dracht;
Maer wat sy seggen, hopen, wenschen,
Wat wort 'er nieus in ons gewracht.
Ey soeckt geen snuf van nieuwe kleeren,
Als 't Hof nu draeght;
Maer laet u 't innigh nieu vereeren,
Dat Godt behaeght.

III.

Wat baet ons 't nieuw uyt vreemde Lan-
den?
Of 't nieuw cieraet van ons gemaekt?
Wat baet het nieuw dat is voorhanden,
Wanneer de soete tijdt genaeckt?
Al 't nieu dat iemandt nieu kan hieten,
Is enckel wint,
Ten zy wy 't rechte nieu genieten,
Dat Godt bemint.

IV.

Men hoort veel nieus aen alle zyden,
Veel seltsaem nieus uyt Engelant,
Hier wil men vrede, ginder stryden,
Het gaet 'er vreemt aen alle kant.
Maer wat voor nieus komt ghy my seggen
Van uwen staet;
Laet ons dat nader overleggen,
In onsen raet.

V.

Het nieuw daer na ons staet te trachten,
Dat is het nieu Ierusalem.
Dat is het nieuw, dat wy verwachten.
Het beste nieu heeft Godt in hem.
O ghy, die 't al eens nieuw sal maken,
Treckt ons tot u,
Laet ons een nieuwen geest genaken,
En dat toch nu.

VI.

Tot u, ô Heer! is 't dat wy suchten,
Besit alleen ons gantsche ziel:
Dan sal ick niet ter werelt duchten,
Schoon aerd' en hemel nederviel.
Laet ons voortaen niet meer beminnen
Ons ydel mal:
Maer woont in mijn vernieude sinnen,
Soo heb ick 't al.

Gesang op de geboorte onses Heylandts en Salighmakers JESU CHRISTI.

Op de voys,
Van den Lofsang Simeons.

I.

OP Sions reyne jeught,
Bedrijft nu ware vreught,
Terwijl ons is geboren
Het Kint, het wonder Kint,
Daer in de ziele vint,
Dat eertijdts was verloren.

II.

Het was de droefste stont,
Wanneer Godts heyligh bont,
Door Adam wiert geschonden.
Het was de blijdste dagh,
Die oyt de werelt sagh,
Als Christus wiert gesonden.

III.

Hoe kond' het oyt geschiên,
Godt in het vleesch te sien,
Hadt Godt niet uytverkoren,
Een uytgelesen Kerck,
Als tot een wonder-werck,
Die anders was verloren.

IV.

Als Godt is met den mensch,
Dan is den hooghsten wensch
Dat iemandt wert herboren
In d'uytgelesen Kerck,
Als tot een wonder-werck,
Die anders was verloren.

GESANG uyt den XLII. Psalm.

I.

GElijck een hart van herten hijght,
Wanneer het is vermoeyt van vluchtẽ,
En begint te suchten,
Midts het vreese krijght,
En wenscht dan om een koele beeck,
Soo stijgh ick op, en met een rechten
Gae ick tot u, ô Heer! (streeck,
Uw' gunst doch tot my keer.

II.

Mijn hert verlangt, mijn ziele dorst,
Uyt 't innigh diep van mijn gedachten,
En geheele krachten,
Na des levens Vorst.
Na u, ô Godt! mijns herten wensch,
Ach! wanneer doch sal ick ellendigh
Voor u verschijnen Heer? (mensch,
Uw' gunst doch tot my keer.

III.

Mijn tranen vloeyen evenstaegh,
En blyven op mijn droeve wangen,
Als geduerigh hangen;
Om dat alle daegh
My wort geseyt, uyt enckel spot,
Siet, waer is nu sijn wijtberoemde Godt;
Maer ick gae tot u, Heer,
Uw' gunst doch tot my keer.

IV.

Ach! wat een dinck wort ick gewaer,
Dat ick hier voormaels plagh te treden,
Tot lof en gebeden,
Met een groote schaer,
Doen wy eens namen onsen gang,
En klommen op met vreucht en bly ge-
Tot uwen Tempel, Heer, (sang,
Uw' gunst doch tot my keer.

V.

Mijn ziel, hoe zijt ghy dus ontrust,
En sucht gestaegh met volle leden,
Als geheel t'onvreden,
En gantsch sonder lust?
Ey laet eens af van dit geween,
En stelt uw' hoop op uwen Godt alleen;
Wel aen soo doe ick, Heer,
Uw' gunst doch tot my keer.

Liedt, op de wijse,

Florida soo het wesen mach, &c.

I.

WEl op, mijn ziel, ontwaeckt, ontwaekt,
Eer ghy in dieper slaep geraeckt:
Dit heb ick menighwerven
Tot u geseyt, met droeven sin;
Maer ghy des niettemin,
En liet my niet verwerven.

II.

Ghy waert, ick weet niet waer verruckt,
En 't scheen het was u wel geluckt;
Maer ghy waert als beschoncken:
Uw' geest, die als versoopen lagh,
En was niet alsse plagh,
Maer in een kuyl versoncken.

III.

Ach! 't is met u alsoo gestelt,
Als iemandt die, in 't open velt,
Een haes heeft nagereden;
En vindt daer na sijn beste paert,
Veel hondert Kroonen waert,
Verminckt aen alle leden.

IV.

En als hy sijnen vangh besiet,
En let met een op sijn verdriet,
Soo is hy gantsch verbolgen;
Om dat hy, uyt een dommen geest,
Met soo een edel beest,
Een haes heeft willen volgen.

V.

Een haes, die anders niet en heeft,
Als slechts dat hem de sause geeft,
Die voor hem is te maken:
Het mager dier heeft dit gebreck,
't Wil suycker, wijn en speck,
Al-eer het plagh te smaken.

VI.

En of men schoon al kosten doet,
Het maeckt ons swaer en drabbigh bloet,
Wanneer het wort gegeten.
O ziel! een schoon en moedigh paert,
Is beter dingen waert,
Als soo te zijn versleten.

VII.

Nu raedt ick u, met alle vlijt,
Dat ghy doch let, na desen tijt,
Wat jaght u dient verkoren.
Ey siet, dat ghy niet Esau slacht,
Die midts hy gingh ter jaght,
Den zegen heeft verloren.

KLAEGH-LIET,

Op 't verhuysen en scheyden van een soet geselschap.

I.

O Lustigh huys, ô schoon gebouw,
Ghy wort gedreygt met swarē rouw,
't Is tijt dat ghy u met swart bedeckt,
Laet vry uw' steenen,
Gedurigh weenen,
U lust vertreckt.

II.

Uw' lust bestont hier in 't gemeen,
Uyt soet geselschap onder een,
Dat tot Hemelsche vreucht scheen ge-(maekt,
Dat gaet tot scheyden,
Sich nu bereyden,
Siet wat u naeckt.

III.

De soetste die ghy voor u siet,
De Nymphe die soo menigh liet,
Met haer soete mont hier heeft gequeelt,
Die wil haer leven,
Gaen overgeven,
Een die haer steelt.

IV.

Een, segh ick, die haer harte wan,
Een jong, een fris, een vrolijck man,
Die haer ziel behaegt, maer segh, och arm,
Wat kan 't u baten,
Ghy zijt verlaten,
Sy, in den arm

V.

Van die haer mint, singt nu een liet,
Dat maer en streckt tot u verdriet,
Mits ghy haer nu mist, en eensaem staet,
Ey laet u deuren,
Gedurigh treuren,
Waer door sy gaet.

VI.

O bloemtjes, bloemtjes, edel kruyt,
Dat in den Hof soo geestigh spruyt,
Treurt nu schoon ghy eerst soo lustigh (waert,
U jeughdigh bloeyen,
En geestigh groeyen,
Heeft geenen aert.

VII. Wel

VII.

Wel hoe mach dan een vrye Maeght
Niet kiesen dien het haer behaeght?
O ja, 't is een eer te zijn getrout,
Wel moetje varen,
Die met haer paren,
De werelt bout.

VIII.

Wel als het immer wesen moet,
O soetste Nymphe, weest gegroet,
En schoon ghy nu scheyt gantsch wel gesint,
Laet uw' gedachten,
Noch op hem wachten,
Die u bemint.

HERDERS-LIET

Van den ouden Damon aen de jonge Galathee.

Op de voys,

Puisque de vivre sans aimer, &c.

I.

O soetste van het gantsche Rijck,
Als ick aenhoor uw' reden,
Soo geef ick u in als gelijck.
Ghy hebt te frisse leden,
Ghy zijt te jong en soet van aert,
Voor uwen Damons grijsen baert.

II.

Alleen maer om soo menigh liet,
Dat ick u plagh te spelen;
Of op een fleuyt, of Herders riet,
Dat noch de Vrijsters quelen;
Soo gunt my doch, de kunst ter eer,
Eer eerbaer kusjen sonder meer.

III.

Hier mede, soete Galathee,
Sal ick my vergenoegen,
Ick wensch u groot en machtigh Vee,
En landt voor hondert ploegen.
Ick wensch u staegh een vruchtbaer bedt,
Daer noyt de twist haer voet en set.

IV.

Ick wensch u beter als ick ben,
Een man van jonge jaren,
En midts ick uwe deughden ken,
Ick wensch u wel te varen.
Ick wensche datje vinden meught,
Goedt, eendracht, liefd', en soete vreught.

LEERSAME FABULEN.

Roerende seker bedrijf van de Vloo en Luys.

EEn vluchtigh dier, een rappe vloo,
Doortrapt en uytermaten snoo,
Die had haer woon-plaets eens geset,
In Phylis sacht en cierlijck bedt;
En als de maeght te bedde quam,
En daer haer soete ruste nam,
Soo plagh het dier van stonden aen,
Na onse Phylis toe te gaen,

En

En ſoogh dan uyt de jonge maegt,
Al wat haer grage luſt behaegt;
En alſſe wel geſogen hadt,
En nu was uytermaten ſat,
Soo gingh terſtont de rappe vloo,
Haer neder leggen in het ſtroo;
En ſliep daer tot den lichten dach,
Tot ſy niet langer ſlapen mach.
'T Gebeurd' als eens de Juffer ſliep,
Dat onſe vloo daer henen liep,
En niet bekommert, niet belet,
Ging dwalen om het gantſche bedt;
En t'wijl ſy wandelt hier en daer,
Soo wort ſy daer een luys gewaer,
Een luys die ſy geweldigh haet,
Om datſe ſoeckt gelijcke ſtaet;
Want die van eene neeringh zijn,
Houdt die maer vrienden in den ſchijn;
Maer des noch echter niettemin,
Sy groet de luys en roept haer in.
En ſpreeckt het beesjen ſachtjes aen,
En ſeyd', en wilt niet verder gaen,
Maer komt, ô wijt-beroemde luys:
En ſiet toch eens mijn luſtigh huys:
Dat is een moye ledekant,
Een net juweel, een edel pant,
Daer op een ſchoone Juffer ſlaept,
En hare luſt by nachten raept,
En t'wijl ſy ſachtjes leyt en ruſt,
Vind' ick aen haer mijns herten luſt.
Ick bijt, ick ſuygh, ick drinck, en eet,
Soo dat ick ſchier mijn ſlaep vergeet,
Gelooft vry dat het maeghden-bloet,
Is mals en uytermaten ſoet;
En ghy die nu komt van de reys,
Koomt voeght u by dit Juffer-vleys,
My dunckt dat ghy langh hebt gevaſt,
Koomt hier en weeſt mijn avont-gaſt.
De luys, een plomp en lompigh beeſt,
Dat voor geen ſlimme lagen vreeſt,
Gelooft de vloo al wat te ras,
En denckt niet dats' haer vyandt was.
Hoort, lieve vrienden, wieje zijt,
Een ouden vyandt dient gemijt,
En of hy ſchoon al ſoetjens praet,
Ghy denckt noch om ſijn ouden haet.
De luys die komt dan in het bedt,
En heeft haer by de vloo geſet,
En als de Iuffer neder lagh,
Nu moede van een heeten dagh,
Soo komen beyd' de gaſten aen,
Als ruyters die ten roove gaen.
De vloo wijſt aen de luys den pat,
En waer de Juffer dient gevat,
Sy wijſtſe na haer teere borſt,
En ſeyd', leſt daer uw' heete dorſt,
En vult oock vry uw' leege maegh,
Want ghy zijt uytermaten graegh.
De borsjens zijn van 't ſoetſte vleys,
Daer krijght ghy licht u vollen eys;
Daer krijghje dat een Edelman,
Oock dickmael niet genieten kan.
Ick laet voor u dat aerdigh deel,
O vriendt! dat is voor u geheel;
En ick ſal dan het ander lijf,
Gebruycken tot mijn tijt-verdrijf.
Soo haeſt de vloo dit had geſeyt,
Is datſe van haer macker ſcheyt,
En kieſt voor haer een ſeker lidt,
Daer ſy gewis en ſeker ſit;
En echter voor haer drooge mont
Al vry genoegh te ſuygen vont,
Daer gingh de maeltijt dapper aen,
Maer 't Rijck en kan niet lange ſtaen,
Een Prins die al te vinnigh bijt,
Die heeft een Rijck van korten tijt:
Want onſe Phylis niet gewent,
Van ſoo een beeſt te zijn geſchent,
Noch van ſoo onbeſchoften gaſt,
Soo hart te worden aengetaſt:
(Een ſchrale luys bijt wonder fel,
Sy gaet vry dieper als het vel,

Sy gaet tot aen het innigh bloet,
En drinckt 'er af in overvloet.)
Ick segge Phylis, dus geraeckt,
Is hier door uyt de slaep ontwaeckt;
Sy voelt dat spits en vinnigh dier,
En roept daer op haer Kamenier;
Ja seyt dat sy met snellen spoet,
Een keerse met haer brengen moet.
(Siet ieder slim en listigh wicht,
Dat haet de Son, en schout het licht)
Ey siet terstont dit boos gespuys,
Maer boven al de trage luys,
Is uyttermaten seer beducht,
Dies tijt een ieder op de vlucht,
En stelt het aen met alle vlijt,
Om van gevaer te zijn bevrijt.
Maer schoon de vloo daer henen sprong,
En in een duyster hoeckjen drong,
De luys en wiste geenen raet,
Gelijck haer rappe mede-maet;
Want midts sy was soo byster sat,
Soo wasse met 'er daedt gevat;
Daer wortze van de snege meyt,
De blijde Juffer voorgeleyt;
Daer pleeght men raet op dit geval,
Hoe dat men 't monster straffen sal.
De Juffer wil dit leelijck dier,
Doen leggen midden in het vier,
Op dat haer nu geleden schant,
Tot assen mochte zijn verbrant;
Want sy is uyttermaten gram,
Dat soo een smaedt haer overquam.
De meyt gaet vry al harder aen,
Sy wil het dier te pletten slaen.
Sy wil het setten op een rat,
En hier en weder ginder wat;
Gelijck men groote moorders doet,
Bevleckt met Princen edel bloet;
Op dat noyt meer een slimmer luys,
Genake tot dat edel huys.
Al dit gespreck dat hoort de vloo,
En sat gedoken in het stroo;
En seyde met een stille mont,
Is dat niet wel een moye vont?
Is dat niet wel een brave neep?
Is dat niet wel een loose greep?
Daer leyt hy nu die grage vraet,
Die ick van ouden tijden haet:
Want hy en sal van nu voortaen,
In mijnen oest geen sickel slaen.
Nu, vrienden, leert, uyt dit geval,
Waer u dit dienstigh wesen sal,
Te weten, als een vyandt streelt,
En u sijn gunste mede-deelt,
Maeckt dat ghy dan uw' sinnen wet,
Want hier op dient te zijn gelet.
Een vyandts streelen is fenijn,
Want 't is bedrogh en enckel schijn:
Maer harde reden van een vrient,
Is balsem die ten goede dient.

Van den Leeuw en Muys.

'T IS onlanx dat een kleyne Muys,
Gekropen uyt haer duyster huys,
Quam loopen in een lustigh dal,
En daer ontmoet haer dit geval.
Sy en haer mackers wel gevoet,
Die sprongen met een bly gemoet,
Die sprongen hier, dan weder daer,
En maeckten wonder groot gebaer.
Een spronck 'er op een moedigh beest,
Dat oock by menschen is gevreest,
Een dier dat dieren Koninck hiet,
En over al het wildt gebiet;
Een Leeuw al lagh hy vast en sliep,
En in de rust vermaken schiep,
Wert door het dertel spel geweckt,
En schoon al lagh hy uytgestreckt,
Soo was hy echter bijster gau,
Hy greep het Muysjen met de klau:
Hy neep het met sijn felle poot;
Siet daer het beesje in den noot,

En t'wijl het beesjen leyt en ſucht,
Zijn al ſijn mackers wech gevlucht.
Het dier dat niet en kan ontgaen,
Dat leyd 'et op een bidden aen.
O Prince van het gantſche wout!
Al waer ſich eenigh wildt verhout,
Ick heb miſdaen, en ick beken,
Dat ick de doot u ſchuldigh ben:
Maer 't is geen eere voor een Vorſt,
Dat hy na bloet en wrake dorſt;
Dies bid ick, laet my weder gaen,
Ick ſal tot uwen dienſte ſtaen,
Ick ſal u prijſen over-al,
Waer dat ick immer komen ſal:
Oock is 'et ſomtijdts wel geſien,
Dat even maer geringe liên,
Dat ſomtijdts oock een ſlechten bloet,
Aen groote Princen voordeel doet.
De Leeuw, die ſagh het beesjen aen,
En dat ſijn oogen treurigh ſtaen,
En dat het droeve tranen ſchreyt,
En dat het ſoete dingen ſeyt?
Dies, ſchoon al is hy wonder fier,
Bewogen door het kleyne dier,
Ontſluyt ſijn poot, en laet 'et uyt,
Daer loopt het Muysjen in het kruyt,
En huppelt door het jeughdigh gras,
Vermidts het ſoo ontkomen was.
't Geviel als geenen tijdt hier naer,
De Leeuw die quam in groot gevaer:
Hy werdt verſtrickt in ſeker net,
By ſege jagers uytgeſet;
Dies is het beeſt geheel bedruckt,
En ſchier als in het graf geruckt:
Maer hoe de Leeuw te feller woelt,
Hoe dat hy meer de ſtricken voelt,
Daer hijght, en tiert, en ſucht de Leeuw,
En maekt een byſter vreemt geſchreeuw,
En huylt by-na een uure langk,
Tot Echo gaf een weder-klanck;
Maer niemandt quam het dier te baet,
En daerom weet hy geenen raet.
De Muys, die door de boſſen liep,
En in het groen haer vreughde ſchiep,
Verneemt ten leſten dit getier,
En na het ſcheen, ſy kent het dier.
Sy quam daer ſy den handel ſagh,
En hoe de Leeuw gevangen lagh,
Ja over-al ſoo vaſt geſet,
Gelijck een mugh in 't ſpinne-net.
De Muys des echter nietemin,
Die komt 'er by en ſpringt 'er in,
En knaeght met ſoo een ſtage vlijt,
Dat ſy de Leeuw, in korten tijt,
Maeckt van de ſtrenge banden vry,
Dies was het beeſt geweldigh bly;
En ſeyde: Muysje grooten danck;
Ick ſal mijn leve dagen langk,
U houden voor mijn beſte vrient,
Want ghy hebt gunſt aen my verdient.
De Muys die ſeyd' hem weder dit,
O Vorſt! die al het wout beſit,
Leert nu van my op deſen dach,
Dat oock een Muys u baten mach;
En midts ghy deſen handel ſiet,
Veracht de kleyne dieren niet.

Van de Quackel en hare Iongen.

EEn Quackel van een ſnegen aert,
Met ſijns gelijcken wel gepaert,
Hadt midden in het luſtigh velt,
Voor ſijn gebroet een neſt geſtelt,
Een velt daer weligh kooren wies,
Soo dat geen wint daer in en blies.
Het Jaer dat dede ſijnen gang,
En ſiet de vruchten werden lang,
En al de groene velden geel,
En al de granen kregen meel.
De vogel wiert hier in beducht,
Hy ſagh de rijpte van de vrucht,
Hy denckt dat licht een wacker man,
Daer om te maeyen komen kan,

En

En rooven ſoo ſijn lieven neſt,
By hem met voordacht daer geveſt.
Hy daerom éer hy van den hil,
Om koſt te ſoecken vliegen wil,
Soo ſprack hy dus ſijn Iongen aen:
Ghy ſiet het rijpe kooren ſtaen,
En ick beducht voor u behout,
Gae vliegen door het gantſche wout,
Gae vliegen door de blauwe locht,
Op dat ick aes bekomen mocht.
Ghy t'wijl ick ſweef, en hier en daer,
Soo neemt met al de ſinnen waer,
Wie dat 'er koomt hier in het dal,
En wat hy doen of ſeggen ſal,
Het zy dan knecht, of vrou, of heer,
En als ick tot u weder keer,
Soo ſeght my wat 'er ommegaet,
Op dat ick plege goeden raet.
De vogel is nau wech gegaen,
Daer koomt terſtont de bouwer aen;
En als hy ſagh het geele velt,
Soo ſtont de goede man verſtelt,
Dies is 't dat hy ſijn trouwe knecht,
Met deſe woorden onderrecht.
Kijck, Lubbert, 't is hier maeyens tijt,
Ghy daerom gaet, met alle vlijt,
En ſpreeckt de buuren algelijck,
Die woonen op den kinder-dijck,
Dat ieder my ſijn gunſt bewijſt,
Soo haeſt de naeſte Sonne rijſt,
Dat ieder kome wel voorſien,
Om flux dit kooren af te ſniên,
't Is meer als tijt te zijn gevelt,
En dient niet langer uytgeſtelt.
Met dat de vogel weder quam,
En na het gantſche ſtuck vernam,
Zijn al de Jongen gantſch beducht,
En willen veerdigh op de vlucht;
Vermidts de buurte was gevraegt,
Vermidts de buurte was gedaegt,
Te poogen met haer gantſch gewelt,
Den oeſt te krijgen uyt het velt.
De Quackel geeft ſijn Iongen moet,
En ſey niet al te ras en ſpoet,
Maer luyſtert even deſen dach,
Al wat 'er iemandt ſeggen mach.
En daer op vlieght de vogel heen,
Tot dat het klare licht verdween,
En 's avondts quam hy met het aes,
En vraeghd' al weder na den baes,
En wat 'er vorder omme ging;
De Iongens ſeggen alle ding,
Te weten, hoe de meeſter quam,
Maer dat hy niet een menſch vernam,
Oock niemandt die een dienaer ſont,
Soo dat hy ſich bedrogen vont.
Dat hy daer over was ontſtelt,
En ſondt Ian Lubbert uyt het velt;
En ſeyd' hem, gaet met ſnellen ſpoet,
Gaet vaerdigh tot mijn eygen bloet,
Mijn oom, mijn neef, mijn ſuſters man,
Daer wacht ick vry wat anders van;
Want deſe lieden weten raet,
Wanneer den oeſt voor oogen ſtaet.
De knecht die nam het aen te doen,
En trat wel happigh door het groen,
Dies blijckt het dat het ongeval,
Ons haeſtigh overkomen ſal,
't En zy dat ons wert toegeſtaen,
Op heden wech te mogen gaen.
De moeder loegh om dit verhael,
En ſeyde met een ſoete tael,
Ick bidde, kinders, ruſt uw' hooft,
Ons neſt en ſal niet zijn berooft,
Laet my ſlechts met het ſtuck begaen,
Ick ſal u wel ten beſten raên;
Let maer en ſegh ons met beſcheyt,
Wat hier van namaels wert geſeyt.
Soo haeſt men ſiet den naeſten dagh,
De Quackel vloogh gelijckſe plagh,
Oock quam de meeſter in het velt,
Maer was tot in de ziel gequelt;

Want ſoo hy gins en weder ſagh,
Van neef of ſwager geen gewagh ;
Daer ſtont de man alleen en keeck,
Gelijck een poelſnip op een kreeck,
Hy riep ten leſten, na ick merck,
Met bueren is 'et leure werck,
Met vrienden is 'et even ſoo,
Het graen ſal druypen uyt het ſtroo,
't En zy ick gae tot rappe liên,
En doe hier nader in voorſien:
Want neef, en broêr, en eygen oom,
Voorwaer 't en is maer enckel droom.
Ghy knecht, mijn ſoon, en al 't geſin,
En ick noch echter niettemin,
Die moeten hier met eyger handt,
Den oeſt gaen halen van het landt;
Want die op buurt, of vrienden ſiet,
Hoe luyd' hy roept, hy voordert niet.
Soo haeſt de gulde Sonne daelt,
En nu maer op de zee en ſtraelt,
De Quackel komt, en voor het leſt,
Genaeckt haer ongeruſten neſt;
Daer hoortze wat 'er is geſchiet,
En wat de man ſijn dienaer hiet,
En dat hy op ſijn eygen daet,
En niet op buur, of vrienden ſtaet.
De vogel, als hy dit verſtont,
Die ſeyde met een vollen mont,
't Sa! kinders op, 't is heden tijt,
In aller yl, met alle vlijt,
Te ſcheyden van dit kooren-velt,
Eer ons de ſtrenge meeſter quelt.
Die iet wenſcht ras te zijn gedaen,
En laet 'et op geen ander ſtaen,
Want niet en maeckt ſoo raſſen ſpoet,
Dan als een man ſijn eygen doet.

Van de Muys en Kickvors.

Hier voortijts rees 'er groot geſchil,
Ter ſake van een groenen hil,
Die in het water was gegront,
Maer dichte by den oever ſtont.
De Veldt-muys ſeyde menighwerf,
Dit was ſijn goet, ſijn eygen erf,
De Kickvors ging 'er tegen aen,
En dreyght den Muys daer uyt te ſlaen;
Hier daeght de Muys den Kicker uyt,
Te vechten in het groene kruyt.
De Kicker pluckt een lange bies,
Die by of aen den oever wies,
De Veldt-muys is oock geenſins bloo,
Sy maeckt een lans van rogge ſtroo,
En nam een meer-blat tot een ſchilt,
Een teycken datſe vechten wilt.
Daer ging de krijgh geweldigh aen,
Doen ging het wacker op een ſlaen;
Nu ſcheen 'et hiel de Muys het velt,
Dan was de Kicker meerder helt:
Men twijffelt door het gantſche dal,
Wie dat verwinner blyven ſal.
Maer in het heetſte van de ſtrijt,
Als ieder toont ſijn meeſte vlijt,
Ey ſiet! een Wou met ſnelle vlucht,
Gevallen uyt de blauwe lucht,
Die greep de vechters by den kop,
En viel 'er met de klauwen op,
Ja brachtſe ſonder lang gedrael,
Haer jongens tot een middaghmael.
Wel let, ô Princen algelijck!
Een ieder op ſijn eygen Rijck;
Ey neemt uyt onbedachte waen,
Geen hart verſchil of oorlogh aen,
Krijght oock met uw' gebueren niet,
Want dat baert veeltijts groot verdriet;
Want iemandt grooter daer ontrent,
Aen wien uw' onmacht is bekent,
Kan hem licht voegen in den ſtrijt,
Als ghy verſwackt en moede zijt,
En vallen u dan op het lijf,
En nemen al tot tijdt-verdrijf,
Ja nemen 't uwe bey gelijck,
En voegen 't by ſijn machtigh Rijck,

Soo

Soo datje niet alleen en mist,
Al dat waerom ghy hebt getwist,
Maer oock u eygen boven dien,
En dat is meer als eens gesien.
Nu Vorsten van het Christen-rijck,
Ghy wort gebeden al gelijck,
Niet meer te krijgen onder een,
Maer pais te maken in 't gemeen;
Op dat het jock van Mahomet,
Niet breeder uyt en wert geset,
Gelijck door enckel onverstant,
Soo menigh Rijck en machtigh Landt,
Het Christendom is afgeruckt;
Want 't heeft den Alcoran geluckt,
Om datmen hier gedurigh vocht,
En hem geen afbreuck doen en mocht.
Nu Godt, de rechte Vrede-vorst,
Die na geen bloedt oyt heeft gedorst,
Die gev' u een eendrachtigh hert,
Op dat het namaels beter wert.

Van een Pompoen en Eycke.

EEn Boer in seker thuyn gegaen,
Vont daer een deel Pompoenen staen,
Hy sagh hoe dat het bol gewas,
Gantsch dick en opgeswollen was,
En dat het lof en ieder tack,
Was teer en voos en bijster swack.

Hy ſagh tot ſijner rechter hant,
Daer ſtont een Eycken boom geplant,
Die geen ſoo ſware vruchten droegh,
Maer kleyn gewas dat niet en woegh.
Hier vaert de man geweldigh uyt,
Siet daer een dinck dat niet en ſluyt,
Een vaſt, een dick, een machtigh hout,
Wel 't hartſte van het gantſche wout,
Dat ſtijght tot boven in de lucht,
Draegt maer alleen een kleyne vrucht,
En ſiet een kruyt van geender macht,
Dat brengt ons voort ſoo ſwaren dracht.
Terwijl hy dit in gramſchap ſeyt,
En met den Hemel ſtaet en pleyt,
Een eyckel boven uyt den top,
Die valt den Kinckel op den kop,
En maeckt een put in ſijnen hoet,
Des ſoo verſchiet ſijn innighſt bloet;
En hy ſeyd', Godt, vergeeft 'et my,
Ick ſpreke los en al te vry,
Ick ſpreke tegen uw' beleyt,
En dat ick ſegh, heeft geen beſcheyt;
Want had 'et na mijn ſin gegaen,
Het ware nu met my gedaen,
Eylaes! mijn onbeſuyſde hooft,
Dat ware van ſijn breyn berooft,
Ick lage met den neus in 't ſant,
Alleen door enckel onverſtant.
De menſch is dickmael ſoo geſtelt,
Soo wel in Stadt als op het velt,
Dat hy verſcheyde dingen ſiet,
En 't meerendeel en prijſt hy niet;
Het ſchijnt indien hy ſcheppen mocht,
Den Hemel met de gantſche locht,
Het aertrijck en het jeuchdigh groen,
Hy ſoud 'et vry al beter doen.
Ghy ſtof en as, ghy aerden pot,
Ghy oordeel vellen over Godt!
Die noyt ter deegh hebt ondertaſt,
Een hayr dat aen uw' leden waſt;
Ghy, ſegh ick, die noyt kleyne mier,
Noyt hebt doorgrondt het minſte dîer,
Soudt ghy beriſpen Godes werck,
Het minſte dingh is u te ſterck.
Ey lieve, 't is een quade ſlach,
Die noyt een menſche plegen mach.

Van het Riet en Eycken-boom.

EEn omgewayde Eycken-boom,
Quam drijven met een ſnellē ſtroom,
Quam drijven in het groene riet,
Gewaſſen aen de gulle vliet,
En ſiende dat het dun gewas,
Niet van den windt beſchadight was,
Soo ſprack terſtont dit eycken hout:
Ick ben geſlingert uyt het wout,
Ick ben getrocken uyt den gront,
Hoe vaſt dat ick gewortelt ſtont,
Ick ben met krachten neêrgedruckt,
En in der haeſt daer heen geruckt;
En ghy, een ſwack en tanger kruyt,
Dat hier ontrent den oever ſpruyt,
Staet fris en weet van geen verdriet.
Ey! ſegh my doch hoe dit geſchiet.
De Riet-bos loegh, om dit geſpreck,
En ſeyd', ick weet een beter treck,
Als hooge boomen uws gelijck,
En dat alleen vermidts ick wijck,
Vermidts ick buygh, en duyck, en nijgh,
Tot dat ick beter weder krijgh;
Maer ghy zijt hart en bijſter trots,
En ſtaet gelijck een ſtege rots,
En of al ſchoon een noorden wint,
Op aerden ſijn geweldt begint,
En dat hy fel en vinnigh blaeſt,
En door de groene boſſen raeſt,
Ghy paſt niet op ſijn groote macht,
En toont dat ghy hem niet en acht,

En daerom wort hy bijſter gram ,
En valt dan op u dicken ſtam ,
En ſchudt uw' tacken met gewelt ,
Tot hy u plat ter aerden velt :
Daer light dan u verheven boom ,
En wort een ſpeeltje voor de ſtroom ,
En krijght daer op een ſchamper jou ,
Vermidts hy niet eens bucken wou.
Ghy vrienden, wieje weſen meught,
Weeſt buyghſaem , 't is een nutte deught,
En als het dondert in de lucht,
Soo dat ſchier al de werelt ſucht ,
Dan buyght u , buyght gelijck een riet ,
Soo valt op u het onweer niet.

EYNDE.

KORT INHOUDT
R
HOF- DACHTEN.

IN-

J. CATS
INVALLENDE
GEDACHTEN
OP
VOORVALLENDE
GELEGENTHEDEN.

Psalm LXXVII, verſ. 7.

Ick ſpreke met mijn herte, en mijn geeſt moet my naſoecken.

INLEYDINGE
Tot de
INVALLENDE
GEDACHTEN
OP
Voorvallende Gelegentheden.

E werelt (goet-gunſtige Landts-lieden) is een boeck vol hooft-letteren, die by vele geſien, by weynige geſpelt, by ſommige geleſen, en by 't minſte deel recht verſtaen werden: want al is'et ſoo, dat meeſt alle dieren oogen hebben om te ſien, ſoo en zijn 't doch maer de redelijcke, en, onder deſelve, leerſame verſtanden, en Godt-ſoeckende zielen, die recht voordeel konnen doen met het gene datſe ſien; en ſulcks wert alleen te wege gebracht, door innerlijcke overlegginge van de werckende gedachten, en die mogen, wel te rechte, genoemt worden ſonderlinge werck-tuygen, onſe wint-molens in velen niet ongelijck, die, of graen moeten malen tot voordeel, of haer ſelf quetſen tot nadeel; en daerom dient een yder wel ernſtelijck te letten op de rechtmatige beſtieringe van ſijn gedachten, als gront-ſtucken van goede of quade gevolgen, die uyt deſelve haren oorſprong nemen. Want gelijck daer is een Jacobs-ladder na den Hemel leydende, ſoo zijnder oock blinde trappen dickmaels (oock ongevoeligh) na den afgront nedergaende, waer toe veeltijdts elcke ſporte, meer en meer verwijderingh inbrengt. Uyt voorval-

 lende

lende gesichten plach wel voor eerst ons lichtelijck iet vleeschelijck voor te komen (na 's menschen verdorventheyt) en daer uyt een aenlockende vermakelijckheyt, en flucks daer na een stilswijgende bewilliginge, en voorts een schielijcke dadelijckheyt, en eyndelijck een plichtelijck gebruyck, met een roem-dragende stijf-sinnigheydt, een vollen trap ten verderve. Om al 't welck oorspronckelijck te vermijden, soo is (na den raet van de Godtsalige) te besorgen, dat onse eerste beweginge op alle voorvallende saken, dadelijck ten goeden eynde mochte werden bestiert, om het beste van dien ons innerlijck toe te eygenen. De Byen weten uyt slechte, en ongeachte bloemen honigh en wasch te versamelen, 's menschen mage uyt de ingenomen spijse goet en gesont voedtsel te trecken, de Alchumisten uyt grove stoffen, sonderlinge genees-drancken te bereyden. Ick hebbe gemerckt dat weet-gierige en leersame vernuften, gewoonte maken met voorvallende saken op gelijcke wijse haer voordeel te doen. De wijste Vorst Salomon vind' ick dit sonderlinge in achtinge te hebben genomen, en soo uyt groote, en kleyne schepsels, oock uyt groote en kleyne voorvallende saken, menighte van leersame bedenckingen te hebben getogen, als uyt sijn nagelaten schriften wel is af te nemen. Wat kan de mensche (dat is een reden-gebruyckende-schepsel) beter passen, als gebruyck te maken van het gene dat hem eygentlijck van beesten onderscheyt? MENS is een Latijns woort, en beteyckent in die tale het beste en verstandighste deel van de ziele, het welck by de beesten niet te vinden is. Ick hebbe noyt verstaen dat iemant voor desen ons Nederlantsch woort MENS van 't Latijns

MENS

MENS zijn oorſpronck heeft ſoecken te geven. Evenwel dunckt my dat ſulcks als noch te doen niet ongerijmt is. Want ons Nederlantſche Menſch (als oock andere) kan ſonder het Latijnſche MENS den naem van Menſch niet behouden; maer ſoude nootſakelijck ſonder dat AMENS, of DEMENS (dat is uytſinnigh) genoemt moeten worden; en daerom ſegh ick hier ter materie, dat wil iemant ſijn naem Menſch behouden, dat hy het Latijnſche MENS al-omme heeft te gebruycken. My dunckt hier wel ter materie te dienen, dat de Propheet ſeyt: Die na den Heere vragen, mercken op alle dingen, van welcke dan ſelf de kleyne niet werden uytgeſloten; nadien de groote Godt ſelf ontrent de geringhſte niet laet te wercken. En 't is aenmerckens weerd', dat onſe Salighmaker, de Heere Chriſtus ſelf, dickmaels uyt kleyne dingen (tot kinder-ſpelen toe) hooge bedenckingen is gewoon te trecken; ja wert veel bevonden (door gelijckeniſſen van geringe ſaken ontleent) krachtelijck tot den volcke geſproken te hebben. De Propheet Ieremias van Gode geſonden tot een Potbackers werck-huys, wort uyt dat geſichte geleert, het huys Iſraëls by den Almachtigen te weſen als leem in de handen van ſoo een onbegrijpelijcken werck-meeſter. Auguſtinus liet niet met een droncken bedelaer, met een Hagedis vliegen vangende, met een ſpinne muggen in haer net omwentelende, ſijn voordeel te doen, en even ten ſelven tijde met den geeſt tot den Almachtigen op te ſtijgen. De wijſte van de heydenen hebben ſoodanige oeffeningen al mede niet ongebruyckt gelaten. Seneca acht hebbende geſlagen op het woelen, en op en neder loopen van de Mieren,

Eſa. 5. 11.

Matt. 11. 16. 17.
Matt. 1. 34.

Quid cum me domi ſedentem ſtellio muſcas captans, vel aranea retibus ſuis irruentes implicans ſæpe intentum facit, non quia parva ſunt animalia ideo res eadem; pergo inde ad te laudandum Creatorem mirificum, & ordinatorem rerum omnium. Aug. lib. 10 Conf. cap. 35.

berispt, by die gelegentheyt, d'ydele besigheydt van de menschen, die veel herwaerts, en derwaerts gaende, met schijn van groote saken uyt te rechten, dickmael niet en weten watse gedaen hebben. Een van de vier Koningen, die Sostrates in sijn Karos had doen spannen, in plaetse van paerden; Ick sie (seyd' hy) dese wielen door een gestadigen ommegangh haer stant veranderen, dat boven was raeckt onder, dat onder was komt boven, dit pass' ick op mijne jegenwoordige gelegentheyt. Cicero in achtinge nemende het af-pluccken van rijpe en onrijpe vruchten, treet in aenmerckinge van 't af-sterven van oude en jonge luyden. Themistocles, Veldt-overste van de Atheniensers, by gelegentheyt, en op 't gesichte van 't vechten der Hanen (dat in Griecken-landt eertijts, als nu in Engelandt, gebruyckelijck schijnt geweest te zijn) nam oorsake sijn krijghs-volck deftelijck aen te manen, om haer mannelijck voor 't Vaderlandt, en tegen den vyandt te dragen, doende dienthalven een treffelijck gespreck, bekleet met redenen van moedigheydt der voorseyde hanen ontleent, het welcke wel, en geluckelijck zijnde uytgevallen, heeft oorsake gegeven, datter jaerlijcks te Athenen op een gesetten dagh, een hanen-gevecht is ingestelt. De Godtsalige en wijtberoemde D. Iosephus Hal (die van wegen de gemeene Kercken van Engelandt op de Synode, in 't jaer 1618 gehouden tot Dordrecht, is verschenen) heeft met een rijcker handt in dit werck getast, en oock mildelijck ons des deelachtigh gemaeckt, daer toe ick my gedrage. De tijdt is (seydt een Godtsaligh man van onse eeuwe) als een geweldige riviere, wiens stroom niet alleenelijck opwerpt schuym,

Cicero in Catone majore, sive de senectute.

Ælian. *lib.* 2 *variar. hist. cap.* 28.

ſchuym, en vuyligheyt, als de woelende Zee; maer oock koſtelijckheden van grooter weerde, en wy inwoonders der aerden (die daer woonen als aen den oever van deſen moedigen ſtroom) dienen elck neerſtigh by de wercke te weſen; om aen te halen met den haeck der voorſichtigheyt, al wat koſtelijck en goet is, om al het ſelve onſe byſondere gelegentheden toe te paſſen: *Teelingius in ſijn Tijdtwinninge in 't beginſel.*

Indien ons innigh hert ten goede wiſt te keeren,
Al wat het ooge ſiet, wat zoumen konnen leeren!
Maer als ons beſte deel niet goets daer uyt en treckt,
Dan is 'et dat het oogh ons menigh quaet verweckt.

't Schijnt by ſommige een wonderſprake, dat de Heere Chriſtus Matth. 5. 28. duydelijck ſeyt, dat 'er overſpel bedreven kan werden, alleenlijck met gedachten. De Rechts-geleerden ſtellen wel voor een gront-regel, dat gedachten om eenigh ſchelmſtuck aen te rechten (ſelfs in ſaken van gequetſte Majeſteyt) na de wetten niet ſtrafbaer zijn, 't en ware ſake datter eenige uytwendige dadelijckheyt by waer gekomen. Oock zijn (na het gemeyn ſeggen) gedachten tol-vry te rekenen; maer in de Schole onſes Salighmakers wort ſulcks geheel anders opgenomen, en vaſt geſtelt, dat eens menſchen herte alleenlijck by ſtille overlegginge wert geſeyt, een ſmiſſe van ſonden te weſen; want uyt het herte werden *Matth. 15. 19.* aldaer geſeydt voort te komen booſe bedenckingen, dootſlagen, overſpelen, hoereryen, &c. 't welck dan alſoo zijnde, ſoo heeft een yder (ſijn ziele in weerden houdende) wel ſorge te dragen, om ſijn gedachten ten goeden te beſtieren, volgens 't gene de groote Moraliſt Paulus krachtelijck aenmaent: *Wat waerachtigh is,* *Philip. 4. 8.* *wat eerlijck is, wat rechtveerdigh is, wat reyn is, wat*

lief-

lieffelijck is, wat wel luyt, ſoo daer eenige deught en lof is, dat bedenckt. Wy bidden wel te recht dat onſe oogen ſoo beſtiert mogen werden, datſe geen ydelheydt mogen ſien, dat is, datſe niet tot aenleydinge van ydelheyt en mochten aenſchouwen; want om geen ydelheyt met allen in der daet te ſien, ſoo diende men, of uyt de weerelt te gaen, of blindt te weſen, nadien al 's menſchen doen veel na ydelheyt helt; doch ſoodanigen ydelheyt t'onſen beſten te gebruycken, en daer uyt ſelfs iets goets te trecken, kan gewiſſelijck niet anders als voor een vruchtbare oeffeninge gerekent worden. Adderenvleeſch (ſoo wy verſtaen) wert ſelfs tot heylſame genees-middelen gebruyckt: ſommige naukeurige ouders van den ouden tijdt, werden geſeyt ſomwijlen een droncken ſlave in ſijne vuylicheyt hare kinderen voor oogen geſtelt te hebben, om aen de ſelve de ſoberheydt in te ſcherpen. Men houdt dat de Spinnen haer fenijn zijn gewoon te ſuygen, even daer andere dieren iet heylſaems uyt plachten te trecken; en daerom is het by eenige wel geſeyt, dat iemandt, door de weerelt reyſende, de Byen, en niet de Spinnen heeft na te volgen. D'alderwijſte Koninck, op 't geſichte van een domme Jongeling, en het bedrijf van een vleyende overſpeelſter, heeft een gantſch deftige vermaninge, by die gelegentheyt, ons nagelaten, regel-recht gaende tegen het gene datter gemeenlijck uyt het geſichte van quade dingen gepleeght wert. Ick, 't gunt voorſz is, onder andere oeffeningen, nadenckende, en lettende dat de menſchelijcke gedachten uyt 'er aert ſoo gantſch na ydelheyt hellen, heb gepooght over de gelegentheden my dagelijcx voorvallende, mijn gedachten ſoo te laten gaen, dat de ſel-

Peregrinandum ut apes non ut aranea.
Prov. 7.

de ſelve, van de ydelheyt afgeſondert, iet goets my ten beſten mochten inbrengen, en dit ſelve heb ick oock in mijn buyten-leven op SORGH-VLIET, door het beſchouwen van allerley aerdtgewaſſen, ſomwijlen gepooght in 't werck te ſtellen, en den uytſlach van ſoodanige voorvallende ſaken, in eenige korte veerſen te beſchrijven, om my alſoo dieper indruck daer van te doen hebben. Wint geblaſen door d'engte van een trompet, of ſchalmey, wert bevonden ſcherper uyt te ſchetteren, dan of de ſelve in de ruyme lucht ware uytgeaſemt.

Tot beſluyt, weerde Vrienden, en Landtsgenoten, ghy ſiet hoe gemeenſaem ick met u l. ben geworden, dewijl ick aen de ſelve mijn invallende, ja ſchielijcke gedachten deelachtigh make, niet wetende wat invallende gedachten ghy op deſe mijn *Invallende gedachten* ſult mogen hebben: Dit weet ick onder dies, dat mijn recht voornemen daer in is geweeſt, my ſelven en andere hier door wat goets te doen in vallen, biddende den alleen goeden Godt daer-toe ſijnen genadigen zegen te willen verleenen. En daer mede eyndigende, ben ick en blijve

U E. *dienſtwilligen Vriendt en vrientwillende Dienaer*

J. CATS.

K I. *Op*

I. *Op de gelegentheyt van een Schevenings vroutje, dat een benne met visch op haer hooft draeght, en ſpreeckt als volght.*

MYn * hant wint my de koſt, ſoo ſpreeckt men alle dage,
Mijn hooft wint my de koſt, dat ſeydt men in den Hage;
Ick ſegh het alle bey. de noot leert ons den voet
Hoe dat men, na den eyſch, de leden reppen moet.
Een peert, dat voert den man, een oſſe weet te ploegen,
Een ezel kan den rugh tot ſware ſacken voegen.
Geen beeſt gebruyckt het hooft tot dienſt van ſijn bedrijf,
Maer wat 'er is te doen, dat doet 'et met 'et lijf.

Ick

** By deſe gelegentheyt dient aengemerckt, dat alhoewel d'Inwoonders van Scheveninge het ſober koſtjen ſeer bekommerlijck rapen, dat deſelve gelijckewel noyt, ofte immers ſeer weynigh werden bevonden hare kinderen te brengen in de rijcke en vermogende huyſen in den Hage, om in dienſte van de Groote gebruyckt te werden, verkieſende voor deſelve haer kleyne, maer vrye gelegentheyt.*

Ick hebbe met 'et hooft geleert den koſt te winnen;
Doch wat ick buyten doe, dat doet een ander binnen;
  Maer des al niettemin ſoo ben ick echter vry,
  Maer des al niettemin ſoo ben ick echter bly;
Maer des al niettemin ſoo ſpring' ick aen de ſtrande,
Ick ete van den viſch, en ſpele met de mande.
  Al is ons moeyte groot, al is de winſte kleyn,
  Ick lijde wederom geen prangen in het breyn,
Geen pramen aen de ziel. al koom' ick in den Hage,
't Is maer de bloote koſt, al wat ick daer bejage;
  Al hijgh ick in het ſant, het is gewilligh ſweet;
  Want daer vernoegen is, en is geen herten leet.
Vaert wel dan, Haeghſche pracht, ghy kont my niet bekoren;
Soo als ick heden gae, ſoo ging ick oock te voren;
  Vaert wel dan, hoofs Prieel, hoe ſchoon ghy zijt beplant,
  Ick vinde meerder ruſt oock in het dorre ſant.

II. *Op het ſlapen gaen.*

ALs iemant dapper heeft gewoelt,
Soo dat hy moede leden voelt,
In voegen dat ſijn noeſt bedrijf,
Hem 't ſweet doet rollen over 't lijf,
Die duyt het geenſins tot verdriet,
Als hy den dagh ten eynde ſiet;
Maer toont hem bly', en wel geſint,
Om dat de ſtille nacht begint;
En dat, vermits ſijn gantſche luſt,
Nu maer en ſtrekt tot ſoete ruſt.
  Hoe blijde ben ick menighmael,
Als ick in 't bedde neder dael;
Om dat my dan een ſtilder tijdt,
Van moeyt' en 's werelts woel bevrijdt,
En dat ick, na een ſwaren dagh,
Ten leſten eenmael ruſten magh.
  Mijn ziel, ick telle tſeſtigh jaer,
Die ick niet ſonder diep gevaer,
Niet ſonder moeyt', heb doorgebracht,
Segh, dient ons niet op ruſt gedacht?
  Wel of de Doot op heden quam,
En ons eens by de ſlippen nam,
En ſtaende voor een open graf;
Sey, legh hier al uw' moeyten af:
Wat dunckt u, ſou 't ons ſware pijn,
Sou 't u verdriet of hinder zijn?
  Voor my, ick ſpreke dat ick meen,
En ſegh, met vollen monde, neen;
Neemt my, o Heer! de ſonden af,
En legh my neder in het graf,
Daer ſal ick ruſten, met gedult,
Tot ghy het al vernieuwen ſult.

III. *Een Melck-meysje spreeckt.*

AL schijn ick, met een jock, belaên,
Noch magh ick vry daer henen gaen;
Want mits het op mijn leden past,
Soo streckt het my tot geenen last;
Ick draegh' het na de rechte maet,
Gelijck men hier te lande gaet;
Ick trede met soo rappen voet,
Gelijck een Hoofsche Juffer doet.
En waerom ben ick niet soo vry,
En waerom niet soo wel als sy.
Ick draegh het jock van mijn bedrijf,
En sy een yser om het lijf.
Hoort, kinders, hoort een rustig woort,
En seght het vry de buren voort:
Wil iemant dragen eenigh pack,
En dat oock sonder ongemack,
Die grijp' het wel van aenbegin,
En draeght 'et met een luchten sin;
Want al wat iemant willigh doet,
Al is 'et suur, soo wort 'et soet.

IV. *Op 't gesichte van een Iongen, willende met een stock dwers door een deur dringen.*

EEn kint, noch in den langen rock,
Dat stont en speelde met een stock,
Het wou sich dringen door een deur,
Maer niettemin het bleef 'er veur;

Want

Want siet, de stock die was te lang,
En 't kint dat ging een quaden gang;
't Was overdwers al wat hy stiet,
En daerom baet sijn moeyte niet;
En wat 'et worstelt, wat 'et doet,
Het vordert echter niet een voet.
Ten lesten wert het jonghsken gram,
Vermits hy niet te rechte quam:
Maer een die wyser scheen, als hy,
Die sagh het aen en quam 'er by,
Die nam het stockjen metter hant,
En draeyd 'et sachtjens overkant,
En stierd 'et recht ter deuren in,
Doe had 'et kint sijn vollen sin:
Want dat sijn ingang had' belet,
Was sachtjens uyt de weegh geset.
Hoe dickmael wort 'er in de stadt,
Een sake qualijck opgevat;
Maer soo 'er quam een handigh man,
Die slimme wegen rechten kan,
Siet dickmael na een kleynen keer,
En vontmen stracks geen hinder meer.
Besiet hoe dat de weerelt gaet,
Groot voordeel uyt een kleynen raet;
Een greyntje van een goet verstant,
Kan nut zijn voor het gantsche Lant.

V. *Op 't gevoel van een nagel in de voet, die in 't vleesch wast.*

DE nagel is ontrent de voet,
Gelijck een rant of koorde doet,
Gelijck een stoot-kant aen een kleet,
Dat is een af-weer tegen leet.

Maer ſoo de nagel vorder gaet ,
En niet en houdt de rechte maet,
Maer dieper in de teenen waſt,
Dan iſſet pijn en overlaſt ;
Want ſy doet nadeel aen de voet,
Die ſy tot voordeel dienen moet:
Dat ons dit ſoo gemeenlijck gaet,
Dat voelt men dickmaels metter daet ;
Maer laet ons ſien in dit geval,
Wat datmen hier uyt leeren ſal.
Hebt gy een Oom,een Neef,een Nicht,
Beſoeckt'ſe vry, maer niet te dicht ;
Noyt menſch en is 'er wel gedient,
Met al te vriendelijcken vrient.
Een Aep, uyt al te grooten min,
Die douwt ſijn jongh de ribben in.
Een lange, ſtage, ſtoute gaſt,
En hout men niet, als voor een laſt.
Siet, goet te doen, en is niet goet,
Dan als men 't na de mate doet.
Dus kuſt geen vrient ſoo aen den mont,
Dat ghy hem aen het herte wont [a].

[a] *Het Hebreeus ſpreeckwoort ſeyt : Hebt ghy een vriendt, die ſoo ſoet als ſuycker is, en eet hem evenwel niet op. Het gemeen ſpreeckwoort ſeyt : Men moet geen vriendt ſoo aen de mondt kuſſen, dat hem 't herte daer af wee doet.*

VI. *Op 't geſichte van iemant die veel te ſchrijven, en maer een endeken keers over heeft.*

EEn jong geſel, die voor my ſchreef,
(Als ick hem tot ſijn plichten dreef,
Die ick hem doen had opgeleyt)
Heeft my tot antwoort dit geſeyt:
Wat kan by my nu zijn gedaen?
Mijn keersje ſtaet om uyt te gaen :
Ey ſiet hoe weynigh dat my reſt,
Dees kleyne neuck die is het leſt.
Ick, ſtaet uw' keers om uyt te gaen,
Soo moetje geenſins ſtille ſtaen ;
Want dit gebiedt u meerder ſpoet,
En ſeyt, dat ghy u haeſten moet.
Wie maer een weynich levens heeft,
En nu byna is uytgeleeft,
Behoort met alle vlijt te ſpoên,
Om ſijnen taeck wel af te doen.
Dit ſprack ick tot een jongh geſel,
Maer 't paſt op oude lieden wel ;
En daerom nam ick dit vermaen,
Als voor een les aen my gedaen.
Ick ben bedaeght en over-rijp,
Soo dat mijn keers brandt in de pijp.
Mijn ziel, doe haeſt wat u betaemt,
Wilt ghy niet ſloffigh zijn genaemt,
En ſchrijft wat u te ſchrijven ſtaet,
Eer dat ons licht ten eynde gaet ;
Schrijft doch voor eerſt uw' laetſten wil,
't Zy teſtament of codicil.
Gedenck uw' knecht, en meyt, en vrient,
En die u vlijtigh heeft gedient,
En dan ſoo dient oock goet gedaen
Aen die met armoê zijn belaên.
Maer wieje geeft, of watje ſchenckt,
Siet datje Godt voor al gedenckt.
Maeckt hem voor al uw' beſte deel,
Dat is uw' ziel, dat groot juweel,
Wat noot, al gaet uw' keersjen uyt?
't Is goet al wat men wel beſluyt.

VII. *Op den handel die met Indianen of ander vergelegen volck gedreven wert.*

ALs ick verſtae wat iemant doet,
Die ſich na verre landen ſpoet,

Het zy die na den Indiaen,
Of vry noch verder is gegaen;
Dan treckt ick uyt dien handel wat,
Dat voor my dient te zijn gevat.
  Ick hoore datmen menſchen vint,
Tot ick en weet niet wat geſint,
Een glas, een krael, een beuſeling,
Dat is haer als een wonder ding;
Een veertje van een papegay,
Is in haer oogen wonder fray;
Ja wat ſlechs moy is inden ſchijn,
Dunckt hen een heele ſchat te zijn.
Den Indiſch-vaerder lijckewel,
En achtet maer voor kinder-ſpel;
Maer ſoeckt een rijcke Diamant,
Of Peerels uyt een helle ſtrant,
Of zijde waer, of enckel gout,
Of Ambregrijs, of edel hout,
Of immers eenigh dierbaer pandt,
Dat nut is in ſijn Vaderlandt;
Wat anders hem wert toegebracht,
Hoewel men 't daer gantſch dierbaer acht,
Dat laet hy voor den rouwen hoop,
En ſluyt daer over geenen koop.
  Een die na voordeel plagh te ſtaen,
En ſoeckt niet, dat den Indiaen,
Of ander wildt geſelſchap acht,
Maer wat hem beſt is t'huys gebracht;
En wat 'er, in ſijn Vaderlandt,
Erkent wort voor een edel pandt.
  Wel houdt een koopman deſen voet,
Dat hy aldus ſijn voordeel doet,
Ben ick dan niet een rechten dwaes,
Dat ick, ontrent een vijſe-vaes,
En om des werelts apen-ſpel,
Mijn hert en gantſche ſinnen quel;
En dat ick, aen het beſte pandt,
Dat ſiet op 't ware Vaderlandt,
En dat ick, aen het hooghſte goet,
Niet op en drage mijn gemoet.
O wat een dwaesheyt! lieve Godt,
Van ieder weert te zijn beſpot.
  Mijn ziel, ſoo ghy het wel bedacht,
Ghy ſocht niet, dat de werelt acht;
Maer dat u (na dit aertſche dal)
Hier namaels voordeel geven ſal.
Ey blijft niet aen het ſtof verpandt,
Den Hemel is uw' Vaderlandt.
  O Vader! opent mijn verſtant,
Dat my het eeuwigh Vaderlant,
Soo diep mach in de ſinnen ſtaen,
Dat my de werelt mach ontgaen,
En dat al wat oyt ooge ſach,
Ick ſlechs als leuren houden mach.

VIII. *Op de gelegentheyt van een Iager, die (om een Haes te vangen) ſijn beſte Peert te berſte rijt, en dus ſpreeckt.*

EYlaes! wat heb ick nu gedaen? (ſtaen?
Wat dwaesheyt heeft mijn geeſt be-
Ick had een ſchoon en moedigh peert,
Wel duyſent Franſe kroonen weert,
Soo geeſtigh als men vinden kan,
Een peerel voor een Edelman.
Hier mede reed' ick heden uyt,
Het had een tret gelijck een bruyt,
Het droegh een veder op den kop,
Schier yder een die ſag 'er op.
  Maer als ick in den velde quam,
En daer een ſnellen Haes vernam,
Doen rend' ick wat ick rennen mocht,
Het ſcheen ick ſweefde door de locht,
Ick gaf het beeſt de ſtage ſpoor,
Soo dat een yder my verloor,

Alleen

Alleen maer Snel , mijn beſte hondt,
Die was 'et, dat ick by my vondt.
Dit duurde vry een langen tijt,
En 't was gelijck een ſtage ſtrijt,
Tot dat den Haes niet meer en mach ,
En uytgeſtreckt ter aerden lach.
Snel greep het beeſt , en bracht 'et my,
Dies was ick uytermaten bly ;
My docht dat al myn innigh hert ,
Met blytſchap overgoten wert :
Maer ſiet, myn Peert dat ſtaet en hijght,
Tot dat 'et doodt ter aerden ſijght.
Eylaes ! nu roep ick overluyt,
En ſpreeck myn eygen vonnis uyt ;
Voorwaer ick ben een rechten dwaes ;
Ey ſiet, ick ving een dorren Haes ;
Maer ick verloor myn beſte Peert ;
Dies ben ick ſpot en ſchande weert.
My deert de man , my deert het beeſt ,
My deert de menſchen aldermeeſt ,
Die doen gelijck de Iager deedt ,
Als hy ſijn Peert den hals af-reedt.
Wat is 'er menigh in het lant ,
Die aen 't gewin ſoo zijn verpant ,
Dat ſy , als met haer gantſch gemoet ,
Gaen jagen na het aertſche goet ,
Soo dat haer Ziel , dat ſchoon juweel ,
Het edel pant , haer beſte deel,
Verruckt wert, ick en weet niet waer ,
In d'hooghſte noot, in doots gevaer.
O Godt ! ô Vader van het licht ,
Ach ! opent, opent myn geſicht ,

Laet

Laet my niet doen als Esau deê,
Die (als hy om te jagen reê,
En gaf sijn Peert een stage spoor)
Syn zegen onder dies verloor;
Die hem noyt weder wert gebrocht,
Hoewel hy die met tranen socht.
Maer geeft my, heden op den dagh,
Dat ick toch wyser worden magh,
Ick bidde treckt uyt myn gemoet,
De liefde van het aertsche goet,
De liefde van het vuyl bejagh,
Dat ons de Ziel beswaren magh.
Een opslagh van uw' gunstigh oogh,
Daer op ick hoop, daer na ick poogh,
Is soeter aen myn innigh hert,
Als al dat hier gewonnen wert.

IX. *Op 't gesichte van 't nestelen van den Oyevaer.*

LEst als ick op een plaetse stont,
Daer ick my stil en eensaem vont,
Soo word' ick op het huys gewaer,
Een langh-gebeenden Oyevaer,
Die maeckte daer een groot gebou,
Te midden op de keucken-schou.
Wat brenght het beest een groot beslagh?
Wat brengh 'et dingen aen den dagh;
Wat brengh 'et ruychte, stroo en mosch?
Wat brengh 'et tacken uyt het bosch?
Wat brengh 'et rijsen uyt het wout,
Al-eer het nest of wooningh bout?
De keucken-meyt wort dit gewaer,
En maeckt terstont een groot gebaer;
Sy roept dat hy den regenback,
Sy roept dat hy het gantsche dack,
Dat hy de keucken-schou bederft,
En siet daer is 'et al verkerft.
Het gantsch gesin dat wort gevraeght,
Of hy niet wech en dient gejaeght.

Maer siet juyst onder dit getier,
Soo sie ick dat een minder dier,
Ick sie een musch, die, soo ick merck,
Is doende met het eygen werck;
Maer vry niet op dien eygen voet,
Gelijck die groote vogel doet.
Ick vinde daer groot onderscheyt,
Dat my tot dit gedachte leyt.
Wat heeft den grooten Oyevaer
Voor hem, en voor sijn weder-paer,
Wat heeft de vogel al van doen?
Hy raept en graept het dorr 'en groen,
Hy treckt en sleept, ick weet niet hoe,
Hy tast aen alle kanten toe.
Hy timmert uyttermaten hoogh,
Maer dit verweckt een nijdigh oogh;
Dat stelt de vogel in gevaer,
Gelijckmen heden wort gewaer.
Maer, lieve vrienden, koomt eens hier,
En siet de musch, een tanger dier,
Hoe ras bekoomt 'et sijn gerijf
Voor hem, en voor sijn kleyn bedrijf.
Indien het maer een enge spleet,
Een gat, een hol, of scheurtjen weet,
Of in de muur, of in het dack,
Daer vint 'et beesje sijn gemack;
En raept een veertjen ses of acht,
En als 'et die heeft t'huys gebracht,
Soo is het kinder-bed' bereyt,
Daer in het wijf en jongens leyt;
Daer in het rust en stilte vint,
En vreest niet voor een harden wint;
En vreest geen Kock, of Keucken-meyt,
Die iet tot sijnen laste seyt.
Een yder segge dat hem lust,
In kleyne staet de meeste rust:
De grootsheyt is een wichtigh pack,
En kleyn te wesen is gemack;
Want hoe dat iemant hooger bout,
Hoe dat sijn timmer minder hout,

Hoe dat hy, met een ſtager ſpoet,
Meer voor ſijn huys bejagen moet:
Hoe dat hy meerder worr benijt,
En even meerder aenſtoot lijt;
Ick houd 'et voor een handigh man,
Die kleyn en vrolijck weſen kan.

X. *Op het ſweeten my dagelijcks overkomende.*

MYn ziel, al klaeghje van het vleys,
En dat vry meer als eene reys;
Vermits dat ghy geduerigh voelt,
Hoe dat 'et in uw' leden woelt,
Nochtans ſoo heeft 'et echter wat,
Dat noodich is te zijn gevat.
Geen nacht, die met de Son verdwijnt,
Geen dach, die van den Hemel ſchijnt,
Of ick gevoel iet in het bloet,
Dat my de leden open doet;
Dat my verweckt een hittigh ſweet,
En maeckt mijn gantſche leden heet;
En dit heeft ſoo een ſtagen gang
Ten minſten wel een ure lang.
Maer als het ſweeten heeft gedaen,
Dan mach ick weder henen gaen;
En ben dan friſch en wel geſont,
En hebbe ſtrack een verſchen mont.
Maer als geen ſweet daer henen vliet,
Of damp uyt mijn gewrichten ſchiet,
Soo ben ick dof, en ſonder luſt,
Als of mijn geeſt waer uytgebluſcht.
O let! mijn ziel, in dit bedrijf,
Hoe nu dit lomp en nietigh lijf,
Sich kuyſt ontrent den dageraet,
En ſtelt ſich in een beter ſtaet.
Soo koopt oock uyt, met alle vlijt,
Soo koopt oock uyt den nutten tijt,
Vernieut al watter is ontſtelt,
En wat u treurigh herte quelt;
Want ſooje dat geſtadigh doet,
Soo klimje tot het hooghſte goet:
Noyt knaeght 'er worrem in uw' hert,
Daer lijf en ziel geſuyvert wert.

X I. *Op 't geſichte van een vrouwe die met beulingen te ſieden beeſigh is.*

LAetſt als ick in de keucken ſtont,
En daer een beulingh-ketel vont,
Die aen den heugel hingh en ſood,
En ſtaege bobbels henen ſchoot,
Vernam ick daer een oude vrou,
Die op de worſten letten ſou,
Die ſat geſtaegh daer op en keeck,
En gaf vaſt hier en daer een ſteeck;
Ja dickwils vry een harde prick,
Soo haeſt een beulingh wert te dick,
Of al te grof en al te vol,
Of dat hy van de winden ſwol;
Hier op ſoo vraeghd' ick aen het wijf
De reden van dit haer bedrijf.
Sy ſprack, den beuling, die ghy ſiet,
En quets' ick ſonder reden niet;
Want als de worſt komt aen het vier,
Soo maeckt hy wel een groot getier;
Hy bobbelt op en rijſt en ſwelt,
En is, ick weet niet hoe, geſtelt:
Gewis ſoo ick niet toe en ſtack
Men ſagh hier niet als ongemack,
Het kruyt, het vet en al het gort,
Dat wierd' voorſeker uytgeſtort,
En niet en bleef 'er voor de weert,
Als ſlechs alleen een vuylen heert;
Maer prick ick in dit windigh vel,
Soo ſlinckt terſtont het los geſwel.

Mijn

Mijn hert bewoogh tot in den gront,
Soo haest ick dit bericht verstont,
Ick tradt daer op ter zijden af,
Daer ick my dese lesse gaf:
Ick sprack, maer echter sonder tael,
O Heer! ghy doet 'et menighmael,
Dat my hier onder d'oogen valt,
Wanneer mijn weligh herte malt;
Ick hebbet vry al veel geproeft,
Dat ghy mijn zinnen hebt bedroeft,
Dat ghy (wanneer het dertel vleys,
Nu scheen te krijgen sijnen eysch,
En dat mijn los en windigh vel
Nu was genegen tot geswel)
Dat ghy dan in de bobbels staeckt,
En soo mijn quade driften braeckt,
Dat ghy door pijn en swaren druck,
Door smerte, leet, of ongeluck,
Dat ghy door ramp en tegenspoet,
Deedt nedersincken mijn gemoet;
Deedt weder slincken mijn geswel.
O Godt! ghy doet mijn ziele wel;
Want schoon het valt den vleesche swaer,
U gunst is echter openbaer:
Ghy weet, ô Heer, wat my ontbreeckt,
Wel steeck' dan, lieve Vader, steeckt
Met druck, of pijn, of ongeval,
Als 't my van nooden wesen sal;
Alleen, als ghy my raken sult,
Soo stijf mijn ziele met gedult,

En even midden in de smert,
Soo geeft my doch een lijtsaem hert.

XII. *Op 't gesicht van een uurwerck-makers winckel.*

LAetst was ick by een man geraeckt,
Die veel uurwercken had' gemaeckt,
Oock wysers gaende met de Son,
Want 't was het ambacht dat hy kon;
Soo datmen hier van groot beslach
Ontrent sijn winckel hangen sach;
Niet slechts alleen by hem gewrocht,
Maer oock van elders daer gebrocht,
Waer van hy een wel dapper prees,
Als die gewis en seker wees
De stonden van den gantschen dach,
Soo wel men eenigh vinden mach.
Ick stont een wijl ontrent het kraem,
En socht 'er een voor my bequaem,
Haer wesen vont ick menichfout;
Het eene blonck als enckel gout,
Het ander lagh in kristalyn,
En scheen van grooten prys te zyn;
Het derde gaf een hel geluyt,
En riep de tyt by deelen uyt.
Na ick een wijl daer hadd' gestaen,
Soo sprack ick dus den Meester aen:
Van al dees' wysers, lieve vrient,
Vint ick niet eene dat my dient;
Want al uw' tuygh, na ick bemerck,
En is maer slecht, en leure-werck.
De man, na dit gesproken woort,
Scheen, na my docht, al wat gestoort;
Dies sprack hy, met een gram gemoet,
Myn Heer, dees' winckel is soo goet
Als eenigh in het gantsche landt;
En 't is alleen maer onverstant,
Dat ghy uw' gading niet en vint.
Ick. Vrient, en weest niet ongesint,
Men sal u naerder doen verstaen,
Waer op dat my de sinnen gaen.
Ick hebb' wat anders in het hooft,
Als ghy misschien van my gelooft.
Ick woud', indien het mocht geschiên,
Een wyser, daer ick konde sien,
Wanneer een mensch verhuysen sal
Van hier naer 't onder-aertsche dal,
En op wat uure van den dagh,
Hy dan geen uur meer hebben magh.
De Meester stont, gelijck verbaest,
En sey, nu sie ick datje raest,
Of meenje dat ick spoken kan.
Neen vrient, ick ben een eerlijck man,
Al sochtje gantsch de werelt deur,
En hadt van als de volle keur,
Noch vondtje soo een wyser niet,
Daer in men iemants doot voorsiet;
Of daer men oyt uyt leeren magh
Den stondt van iemants sterrifdagh;
En wilje dit of diergelyck,
Soo reyst vry na een ander ryck;
Want soo een wyser vint hy niet,
Oock die in alle winckels siet.
De reden, die de man ontviel,
Die ging in my tot aen de ziel.
Godt heeft den tijt van ieders doot
(Hy is dan kleyn of machtigh groot)
Begraven in een diepen nacht,
En stelt ons menschen op de wacht,
Om uyt te sien, wat ongeval
Ons uyt de weerelt rucken sal.
Een, Een dagh is voor ons bedeckt,
Om staegh te worden opgeweckt,
Op alle dagen acht te slaen,
Om wel van hier te mogen gaen.
O Godt! bestier toch mijn gemoet
In voor en oock in tegenspoet;

Op dat ick mynen leften dagh,
Geftaegh voor oogen hebben magh;
Op dat ick rechte wijsheyt krijgh,
Eer dat ick in der aerden fijgh.

XIII. *Bedenckinge wanneer men een aenftaende onweder in eenigh deel van 't lichaem gevoelt.*

WAnneer de lucht wert omgeroert,
En oorlogh uytten noorden voert,
Of dat een koud' of ftrenge wint,
Een open floot te famen bint,
Dan is mijn lijf, dit kranck geftel,
Gemeenlyck mede niet te wel,
Het wort gevoeligh hier of daer,
Het wort het ongemack gewaer,
Soo dat het lichaem, voor gewis,
Gelijck een kleyne weerelt is.
O Godt! nadien fchier, alle reys,
Myn aertfche deel, myn nietigh vleys,
Verneemt wat, in dit lage dal,
Voor onweer zijn of komen fal,
Laet doch, mijn ziel, het befte pant,
Dat ick ontfingh van uwer hant,
Oock dan vernemen in der daet,
Hoe dat het in den Hemel ftaet;
En wat ghy daer hebt toebereyt,
Voor die fich van de wereld fcheyt;
Schoon dat het onweer byfter raeft,
Of dat de wint geweldigh blaeft;
Hoe dat het hier beneden gaet,
Noch fal het zijn in goeden ftaet;
Want is 'er iemant boven wel,
Die voelt hier onder geen gequel.

XIV. *Op 't gefichte van iemant die hem een tant laet uyt-trecken.*

DE man, die ghy fiet voor u ftaen,
Liet heden om een Meefter gaen,
Een Meefter die hem metter handt,
Trock uyt den mondt een grooten tandt;
Een tant, die vaft gewortelt ftont,
Gelijck een boom in vetten gront;
En als de pijn geleden was,
Soo greep hy noch een ronde tas,
En heeft de Meefter aengetelt,
Een goet deel van fijn befte gelt,
En dit noch al met grooten danck,
Voor nu, en al fijn leven langk.
Wel dacht ick, dit 's een vreemt bedrijf,
Een been te rucken uyt het lijf,
Een tant te breken uyt een kies,
En gelt te geven voor 't verlies!
Wel goede vriendt, beftaje dit,
En fpeelje foo met u gebit;
Ick fegh, 't is feltfaem aengeleyt,
't En zy men ons de reden feyt.
De man die fprack, Ick ben verblyt,
Al ben ick gelt en tanden quyt,
En echter foo ontken ick niet,
(Soo my dit eertyts waer gefchiet)
Dat ick my fou om dit gewelt
Vry qualyck hebben aengeftelt;
Ick had' geroepen, tant om tant,
En lidt om lidt, en hant om hant.
Ick had' my aen de man ontgaen,
En ick en weet niet wat gedaen;
Maer heden is 't een ander faeck,
Ick ben verblyt om defe braeck,
En hoort de reden, lieve vrient,
Die u met een geweten dient.
Dit been was my een weerdigh lit,
Het befte deel van myn gebit,

Maer ſiet, een ſlim en vinnigh nat,
Dat maeckte daer in menigh gat:
Het quam my zygen uyt 'et hooft,
En 't heeft my menighmael berooft
Van ſpys en dranck, en ſoete ruſt,
Ja ſchier van alle werelts luſt;
Want at ick kout, of lau, of heet,
't En was my niet als enckel leet,
Soo dat ick met verlangen ſocht,
Wie my hier van verloſſen mocht,
Wie my mocht weeren deſen tant,
Voor my wel eer een weerdigh pant.
Nu t'wijl de vriendt dit tot my ſeyt,
Hoort waer ſyn woort myn ſinnen leyt.
Siet, dacht ick, door den ſtagen tyt,
Soo wort men iet gedurigh quyt,
Oock dat men eertyts heeft bemint,
En daer ons hert op was geſint.
De menſch is aen de werelt vaſt,
Hy iſſer wonder meê gepaſt;
Want als de werelt hem belacht,
Dan is 't dat hy dit leven acht,
Daer toe is ſijn begeerte groot,
Hy ſchrickt, al noemt men ſlechs de doot;
Maer als Godt (die ons feylen kent)
Syn roeden tot ons overſendt,
En dat het lichaem over-al
Wort ſwack, door ſieckt' of ongeval;
Soo wort ons tegen even dat,
Waer door het vleeſch den geeſt beſat;

Dies

Dies wenſcht men (mits de ſtage pijn)
Eens los en vry te mogen zijn.
Men wenſcht (geprickelt door den noot)
Men wenſcht oock wel een ſnellen doot;
En 't geen eens was als ſuycker ſoet,
Dat is nu gal in ons gemoet.
Wel let, ô let! geminde vrient,
Waer toe ons druck en ſmerte dient,
Die eens om langer leven bad,
Wort op het leſt des levens ſat.
Ick danck u Heer, Almachtigh Godt,
Dat ick nu met de werelt ſpot;
Mits ghy, door druck en ſware ſmert,
Hebt dwee gemaeckt myn ſondigh hert;
Want ſchoon het valt den vleeſche ſwaer,
Ick word' uw' gunſt hier in gewaer.
Ey ſiet des Heeren wonder-werck,
In ſwackheyt wordt de ziele ſterck.

X V. *Op een uytgetrocken tant.*

ICk hadde leſt een hollen tant,
Maer nu geſlingert in het ſant,
De Meeſter had dien eygen ſtont,
My die getogen uyt den mont;
En als ick na der aerden ſagh,
Gelijck het been ter neder lagh,
Doe ſeyd' ick, in myn herte, dit:
O tant! ghy waert mijn eygen lit,
Een deel van dit mijn kranck geſtel,
Ja als mijn eygen metgeſel.
Maer ſiet, nu zijtje maer alleen,
Een vuyl, een hol en nietigh been,
Dat niet en roert, en niet en leeft,
Mits u de doot omvangen heeft.
Hoe na ben ick in Charons boot,
Een deel van my is heden doot,
En als een deel is voor gegaen,
Hoe kan 't geheel dan lange ſtaen.
Soo leer ick dan op heden dit,
Dat ja de doot hier binnen ſit;
En hier op dient te zijn gepaſt,
Want 't is een onverſoende gaſt.

X V I. *Op een Uur-werck.*

Mijn jongſte Dochter ſpreeckt:

DIt tuygh, geſpelen, datje ſiet,
Was onlangs noch mijn eygen niet,
Mijn weerde Vader gaf het my,
Dies was ick uyttermaten bly.
Hy ſprack, ſiet kint, dit aerdigh werck,
Dat geef ick u, met dit gemerck:
Weet, dat het is van ſoo een aert,
Daer noyt geen vlijt dient aen geſpaert;
Want op een ieder Sonne-ſchijn,
Soo moet 'et opgetogen zijn;
Of anders ſal het ſtille ſtaen,
En niet een radt en ſal 'er gaen;
De wyſer, met ſijn helle klock,
Die ſal daer liggen als een block.
Ghy, let dan hier op even ſtaegh,
En wint 'et hooger alle daegh;
Maer alsje ſoo gedurigh doet,
Slaet dan een oogh op uw' gemoet,
En weet, dat ieders menſchen hert,
Hier mede vergeleken wert;
Want 't is voorwaer een aerden klomp,
Ja ſomwijl als een dooden-romp;
Het is geſtaegh (men weet niet hoe)
Geſegen na der aerden toe.
Dus ſoo ghy dat niet op en treckt,
En ſtaegh als uyt den ſlaep en weckt,
Ghy ſult 'et ſien, 'k en weet niet waer,
Ja 't ſal vervallen in gevaer,
Om ſtaegh te liggen in het ſtof,
Gantſch ſonder prijs, en ſonder lof.
Wel, tot beſluyt, mijn weerde kint,
Soo dickmaels als de dagh begint,
Soo ſtelt het tuygh gelijck het dient;
Maer weeſt voor al uw' eygen vrient.

Treckt op uw' ſinnen boven al,
En hanght niet aen het aertſche mal;
Maer ſtiert na boven uw' gemoet,
Daer is uw' deel, en hooghſte goet.
Laet dit op ieder Sonne-ſchijn
Voor u een nieuwe leſſe zijn.
Ick nam in danck dit weerde pant,
Ick nam het van mijn Vaders hant;
Ick nam oock aen (al ben ick ſwack)
Te doen gelijck mijn Vader ſprack.
O Godt! ô gront van alle goet!
Ick bidde, ſtijft mijn teer gemoet;
Ghy zijt de leyder myner jeught,
Geleyt my tot de ware deught.

XVII. *Op 't geſichte van een vercken, dat nedergeworpen wordt van de Slager.*

LAetſt in de ſlagh-tijdt ſach ick wat,
Mijns oordeels, weert te zyn gevat:
Daer was een man, die dreef een ſwijn,
Dat vry niet mager ſcheen te zijn;
Het beeſt ging treden door de ſtadt,
Het greep, het beet, het ſoop, het at
Al wat 'et op der aerden vont,
En ſtaegh het ooge na den gront,
En dat ſoo lange tot het quam,
Daer ick een ander ſpel vernam.

De

De slager of syn mede-maet,
Die stont daer veerdigh op de straet,
Die nam het dier, dat lompe stuck,
En leyd 'et op sijn vetten ruck,
En sat 'er veerdigh boven op,
En greep het by syn ruygen kop;
Daer schreeuwd' het dier geweldigh uyt,
En gaf een wonder vremt geluyt;
Maer 't leet alleen een korten tyt,
Het was syn stem en leven quyt.
O! dacht ick, Godt van Hemelryck,
Hoe is de mensch een swijn gelyck;
Want als 't geluck hem gunste biet,
Dan past hy op den Hemel niet:
Maer als de saken qualijck gaen,
Dan siet hy eerst den Hemel aen;
Dan roept hy luy, dan bidt hy Godt,
En streckt het oogh op syn gebodt.
Nu, Heer, het ga my, so het magh,
In 't ydel vleesch, en aertsch bejagh,
Laet slechs myn aendeel niet bestaen,
In iet dat eenmael sal vergaen.

XVIII. *Op 't gesichte van schoone Schepsels.*

HOort doch een woort, beminde ziel,
Op 't geen my jongst voor oogen viel.
Wanneer je schoone dingen siet,
Vergaept u aen het schepsel niet;
Oock wilt daer op niet blyven staen,
Maer laet uw' sinnen verder gaen:
Ey! klimt, ô lieve, klimt om hoogh,
En metten geest en mettet oogh,
En siet, dat ghy tot hem genaeckt,
Die al wat schoon is heeft gemaeckt;
Gaet tot den Schepper, naerdert hem,
En met de geest, en met de stem,
Denckt ja, denckt wat hy wesen moet,
Die soo gestage wonders doet,
Die soo veel schoone dingen schept,
Die ghy oock nu voor oogen hebt;
Sluyt met uw' sinnen dit verbont,
En schrijft 'et in uws herten gront,
En pleeght 'et na den rechten eysch,
Soo hebj' een breydel voor het vleysch.
Uw' oogh en sal noyt ydel zijn,
Uw' herte sonder binne-pijn,
Uw' geesten sonder quade lust,
Uw' sinnen in gestage rust.
O Godt! bestier toch mijn gemoet,
Om staegh te gaen op desen voet,
Bewaer mijn hert, en mijn gesicht,
Op dat 'et uyt een reyne plicht,
Al wat ick sie, of immer sagh,
In u alleen beminnen mach.

XIX. *Op 't gesichte van een kromme stock of rijs, door over-buygen recht gemaeckt.*

ALs lestmael seker vrient was veerdigh om te rijden,
Soo gingh hy van een boom een wacker rijsjen snijden,
En midts de groene stock in vreemde bochten stont,
Sagh ick wat voor een greep de man hier tegen vont.
Hy nam het teer gewas, al scheen het tegen reden,
Hy boogh het met geweldt, en met de gantsche leden,

Hy boogh het niet alleen ſoo ick het dienſtigh vont,
Maer tot het, anders om, in nieuwe bochten ſtont;
En eer dat hy het rijs liet tot ſijn weſen komen ,
Soo had 'et (als ick ſagh) een beter ſtandt genomen.
Hy boogh het noch eenmael , en deêd 'et wederom ,
En ſtracks ſoo bleef het recht , al was 'et eertijts krom.
Als ick, in mijn gemoedt, dit gins en weder keerde ,
Soo dacht my dat ick iet uyt dit geſichte leerde :
Ick ſeyde tot my ſelf , ſie daer een gauwen treck.,
En 't ſchijnt een nut behulp voor menigh ſlim gebreck ;
Die los en quiſtigh is , en niet en weet te ſparen ,
En niet in voorraet heeft , en niet en kan bewaren ,
Dient eerſt gantſch vils te zijn , al ſchijnt 'et iemant quaet,
Dat brenght ten leſten uyt de gulde middel-maet.
Die wreck is uytter aert , en niet en plagh te geven,
Die tracht oock boven reyck om ruym te konnen leven ;
Siet onmaet leyt hem aen , en wijſt den rechten voet,
Hoe dat hy ſpaerſaem zijn , of quiſtigh weſen moet.
Een die licht gaende wort ontrent de jonge vrouwen ,
Moet niet alleen haer praet , maer haer geſelſchap ſchouwen ;
Al ſchijnt hy dickmael ſtuur , ja bijſter onbeleeft ,
Het breeckt een vuyl gebreck dat aen de ziele kleeft.
Ons Heylandt heeft geſeyt , dat macht van helſche ſpooken ,
Door bidden niet alleen , maer vaſten wert gebroken.
Dit is de waerheyt ſelfs , een out en ſlim gebreck ,
Dat hanght den menſchen aen gelijck het taye peck.
Wel hier op dient gelet , het zijn de rechte wegen ,
Waer door in ons gemoedt veel ruſte wert verkregen.
Men ſegge wat men wil , de menſch is ſoo geſtelt ,
Men dwingt geen ſlim gebreck , als door een hart gewelt.

XX. *Op't gesichte van een man met een bril, die spreeckt, als volght.*

ICk die een wacker oogh, met onvermoeyde stralen,
Liet eertijts in het licht, en om de werelt dwalen,
Heb nu een dof gesicht, en schoon ick niet en wil,
Ick voel mijn neus gepraemt in desen engen bril;
Dit is voor my een les, gants weerdigh aen te mercken,
Men hiet het duyster glas, een peyl van oude Kercken.
Siet als de schaduw' valt, en sich ter aerden streckt,
Dan naeckt de swarte nacht, die al de werelt deckt:
Wanneer ons hel-gesicht verliest sijn eerste stralen,
Dat is een wisse peyl, dat wy ten grave dalen:
Wanneer ons licht verswackt, en dat men brillen moet,
Soo weet, bouvalligh vleysch, dat ghy ten grave spoet.

Maer ghy noch, weerde ziel, en wilt u niet verſchricken,
Of ſchoon de bleecke doot op u beſtaet te micken;
En dat haer ſwarte ſchicht u kortling wonden ſal,
Die wonde maeckt u vry van druck en ongeval.
Hoewel dit nietigh lijf moet in het graf verrotten,
Ghy ſult noch met de doot, en haren angel ſpotten.
Ghy ſult eens weder zijn, en vry in beter ſtant,
Wanneer dit wonder Al ſal rijſen uyt de brant.
Mijn oogen, nu vermoeyt ons ſonden aen te ſchouwen,
Die ſullen dan op nieu de Schepper weder bouwen,
En die en ſullen noyt ontſtelt of moede zijn,
Voor eeuwigh aen te ſien een hellen Sonne-ſchijn.
Mijn ooren, nu gequelt, en menighmael beſprongen
Met geeſſels van de nijt, met gif van booſe tongen,
Die ſullen zijn verheught, door wonder ſoet geluyt,
Ter eeren van het LAM, en ſijn beminde BRUYT.
Mijn tonge, nu gewent van bitter leet te klagen,
Sal dan, met diepe vreughd', des Heeren lof gewagen;
En in een groote ſchaer van hondert duyſent man,
Verheffen 't heyligh liedt, dat niemant hier en kan.
Wel laet dan vry de doot haer pijlen veerdigh maken,
Mijn ziel heeft nu een walgh van alle werelts ſaken.
Ick wil geen hooge ſtaet, geen luſt, of rijckdom meer,
Neemt eerſt mijn ſonden wegh, en dan mijn leven, Heer.
't En waer my geen verdriet, al moſt ick heden ſterven,
Godt toont my ſijne gunſt, ja lieft my duyſentwerven
Meer als ick even ſelfs mijn lijf en ziele doe,
Hy ſal mijn trooſter zijn tot in den grave toe.
O Godt! hoe menighmael is my uw' gunſt gebleken,
Schoon dat mijn ydel hert van u was afgeweken;
Schoon dat ick mijn gemoet ging ſtellen in gevaer,
Noch werd' ick in 't verdriet uw' ſoete jonſt gewaer.
Hoe dickmael heeft my Godt iet laten overkomen,
Dat tot het diepſte mergh mijn ziele dede ſchromen,

Dat

Dat my den geest versloegh, soo dat 'et dickmael scheen,
Dat my de gantsche kracht, en alle troost verdween;
Maer als ick naderhandt het stuck ging overmercken,
Dan vond' ick Godes handt, en diepe wonderwercken.
Ick sagh tot mijnen troost, dat my het quaet genas,
En dat ick, door het leet, inwendigh beter was.
Wel, Godt, mijn eenigh heyl, ick geef u dese leden,
Ick schenck u desen romp van boven tot beneden,
Snijt, brandt, snoeyt, hack en kerf, tot mijnen lesten dagh,
Maer geef my recht gedult, dat ick het dragen magh.
Vergunt my slechs een tong, om u te mogen prijsen,
Soo kan geen leet te hoogh in desen boesem rijsen.
Gunt my, dat ghy begeert, en geeft dat ghy gebiet,
Soo vreest mijn beste deel voor hel en duyvel niet.

XXI. *Invallende gedachten ten tijde van een heete koortse.*

GElijck een driftigh hert, nu moede van te vluchten,
En door den heeten dorst gedwongen om te suchten,
Hijght na een koele born, of klare water-beeck,
Soo is 't dat ick tot Godt mijn droeve klachten spreeck.
Ick hijgh na uwen troost, met al de gantsche krachten,
Op u is dat mijn hert, en al de sinnen wachten.
Ick legh hier in de koorts, als op het vuur geroost,
En wensche maer alleen om uwen soeten troost.
Ach! siet mijn lijden aen, en hoort doch mijn gebeden,
En wilt met uwen knecht niet in het oordeel treden:
Woud ghy, Almachtigh Godt, met ons te rechte gaen,
Eylaes! geen levend' vleesch en sou voor u bestaen.

XXII. *Op 't gesichte van Houtsagers.*

ICk sie hier, voor ons, op de straet,
Een Zager met sijn mede-maet;
Ick sie, met wat een groote kracht,
Dit ambacht hier wert uytgewracht.

Nu koom; mijn ziel, ey segh een reys,
Wat hier door, als een soet gepeys,
U in het herte nederschiet,
Terwijl ghy desen handel siet.

De Zager deylt het eycken hout,
Daer van men ſchoone kamers bouwt;
Men ſiet het tuygh geduerigh gaen,
Maer niet als in de rechte baen.

Doch wat het doet, en hoe het werckt,
Soo wort van ieder een gemerckt,
Hoe dat de ſaegh gedurigh gaet,
Maer niet en tracht tot eygen baet;
Het blijckt dat ſy gantſch niet en hout,
Van al dat haer was toebetrout.
Sy laet 'et al, en ſcheyt 'er af,
Tot aen het mulle ſagel-kaf,
En blinckt dan klaerder als 'et plagh;
Van eygen voordeel geen gewagh.
Komt hier een weynigh, goede vrient,
Die Stadt, of Staet, of Princen dient,
Komt, let op deſen ambachts-man,
En ſiet wat hy u leeren kan.
Ick wenſchte dat ſijn blancke ſaegh,
U dickmael in de ſinnen laegh,
En datje veeltijts beſich waert,
Om na te botſen haren aert;
Dat ware dienſtigh over-al,
En ſteld' u buyten ongeval,
Hebt ghy gedurigh by der hant,
De ſaken van het Vaderlant,
Of zijt ghy Rechter in het hof,
En trachtje na den waren lof,
Soo gaet my recht, en hout den voet,
Juyſt ſoo gelijck de Zager doet;
En alsje treedt in eenigh werck,
Soo neemt hier op een ſtaegh gemerck,
Dat noyt geen menſch u iet en ſchenckt,
Dat uwen eedt, of trouwe krenckt.

De

De glans en eer van uwen ſtaet,
Dat is alleen de rechte baet;
Het is alleen de ware vreught,
Die ghy hier uyt genieten meught.
Ghy, ſchout dan al onwettigh goet,
Uyt reyn gewin, een ſtil gemoet.

XXIII. *In alle tegenſpoet te ſeggen oock dat ten goede.*

MYn ziel, danckt uwen Godt, en dat in alle dingen,
Wilt hem geſtagen lof uyt reyner herten ſingen,
En dat niet ſlechts alleen, in eenigh nieu geluck,
Maer danckt hem even ſelfs te midden in den druck;
Den Schepper eere doen, om heyl of rijcken zegen,
Dat ſiet men over-al, oock domme lieden, plegen;
Maer Gode danckbaer zijn te midden in de ſmert,
En komt niet van het vleeſch, maer uyt een beter hert;
Het ſiltigh tranen-nat, dat goede zielen weenen,
En is ſoo bitter niet, gelijck de lieden meenen:
Sy vinden in 't verdriet al dickmael meerder vreught,
Als vleeſch en werelt heeft te midden in de jeught.
Wie Godt van herten kent, ſal niet onmatigh treuren,
Hy weet dat hem van daer geen quaet en kan gebeuren;
Indien hy miſſen moet, dat hy wel hebben wou,
Hy weet dat, waer het nut, het Godt hem geven ſou.
Geluckigh is de menſch, die oock het bitter lijden
Kan dragen met gedult, en ſonder tegen-ſtrijden;
Want 't is een wiſſe peyl, daer uyt de ziele vint,
Dat hy geen baſtaert is, maer Godes echte kint.

XXIV. *Op 't gedachte dat overkomende verdriet, by verſcheyde menſchen, verſcheydentlijck verſet wordt.*

WAnneer men valt in ſwaren druck,
Of raeckt tot eenigh ongeluck,
Dan ſoeckt den menſch gemeenlijck iet,
Tot laeffenis van ſijn verdriet;
En waer men rijt, of waer men vaert,
Een ieder heeft ſijn eygen aert;
Een ieder landtſchap kent de vreught,
Dat beſt een droeve ziel verheught.
Een Fransman, in ſijn droefheyt, ſingkt;
Een Duyts, om bly te worden, drinckt;
Een Engels man, in ſware quel,
Verſacht ſijn hert met ſnaren-ſpel;

Een

Een Spangiaert ſit in huys en weent,
En 't ſchijnt dan wort ſijn leet verkleent;
En wie te Romen droevigh wert,
Die ſtilt met ſlaep ſijn treurigh hert.
Een Haeghs kint, in een droef geval,
Gaet in het boſch, en ſlaet den bal.
Maer als een Chriſten treurigh ſit,
Die vint geen trooſt dan als hy bidt,
En dat verheught hem aldermeeſt,
En brengt hem tot een blijden geeſt,
En 't is tot vreughd' de beſte vont,
Want die gaet in tot 's herten gront.
Siet, Iubal vont het ſnaren-ſpel,
En dat beviel de menſchen wel;
Maer Enoch nam een beter voet,
Die leerd' hoe dat men bidden moet;
En dat was boven al bequaem,
Want Godt die nam 't voor aengenaem.
Het eerſte ging de werelt aen,
Het tweede kan vry hooger gaen,
Het eerſte was maer loſſe vreught,
Het tweed' een grontſtuck van de deught.
O Godt! als ghy mijn ſware ſchult,
Met kruys, en druck kaſtijden ſult,
Al koom ick dan in hoogen noot,
Ja tot de ſchaduw' van de doot;
En ſendt my noyt ſoo bangen dagh,
Of geeft, dat ick noch bidden magh.

XXV. *Op 't geſichte van een Iongen, die iet uyt de kraem van een appel-wijf nam.*

LAetſt als ick aen het volck mijn ſinnen wou beſteden,
Soo quam ick in den Haegh tot op de mart gereden,
Hier ſagh ick boom-gewas, en menigh aerdigh kruyt,
En trock 'er ſoet vermaeck, en nutte leering uyt.
Een vrou, wiens kraem beſtont in appels van Orangien,
Die ons Biſcayen ſendt, of wel het machtigh Spangien,
Die hadde na de kunſt haer manden opgepronckt,
Soo dat meeſt al de jeught op hare fruyten lonckt;
Maer 't wijf is onder dies gantſch beſich om te nayen,
Soo dat ſich van den naet haer oogen niet en drayen;
Haer ſin die ſpeelt 'er op, haer geeſt is daer geſet,
Soo dats' in geenen deel op hare fruyten let.
Maer ſiet een ſlimme guyt, ontrent het kraem gekomen,
Heeft uyt haer volle korf een appel wegh genomen,
En noch een boven dien, en dat ſoo bijſter ras,
Dat niemandt ſchier en ſagh waer 't fruyt gebleven was.
Nu hoor, wat ick hier leer; wil iemandt lof behalen,
Die blijve, met den geeſt, in ſijn beſcheyde palen;

Die

Die vremde dingen ſoeckt, en ſijn beroep verlaet,
Heeft veeltijts groote ſorgh, en niet als kleyne baet.

XXVI. *Op 't geſichte van Iongens op de ſtraet tegen malkander vechtende.*

ICk ſagh eens, op een tijt, twee kleyne Iongens vechten,
Die gingen tegens een, als krijghs-verwoede knechten,
Maer ſtrax quam daer een man, die op den eerſten keef,
En even van de ſtraet met ſlagen henen dreef;
Den tweeden raeckt' hy niet. Dit moet de vader weſen,
Die ſoo een harde les den vechter heeft geleſen,
Sprack hier op al het volck, dat by den handel ſtont;
En 't oordeel (na my docht) en was niet ſonder gront.
Dies ging ick dit geval wat naerder overwegen,
En vondt een ſoete leer daer in te zijn gelegen;

Ick vondt dat even Godt dien Vader is gelijck,
Eer hy ſijn kinders brengt tot ſijn beſtendigh rijck.
Godt ſtraft, dien hy bemint, en even deſe ſlagen,
Zijn teyckens van de gunſt, de ſijne toe-gedragen;
Des wereldts woeſten hoop en treckt hy geenſins aen;
Maer laet het grilligh volck in hare wegen gaen.
Wel laet ons, lieve ziel, geen ſtraf, maer zegen hieten,
Als Godt een harde pijl op ons ſal komen ſchieten;
't En is geen tegenſpoet, 't en is geen ongeluck,
Al is een vrome ziel geſeten in den druck;
Oock rekent deſe niet voor Godts-beminde menſchen,
Die ſtaegh haer wille doen, en hebben datſe wenſchen.
Hier is, beminde ziel, hier is een groot verſchil;
O Godt! en laet my niet tot mijn verkeerden wil.

XXVII. *Op 't geſichte van de Muggen.*

DE Mugge, 't is bekent, die kan een Leeuw beſpringen,
Die kan hem tot geſchreeuw, en oock tot vluchten dwingen.
Sy vlieght hem in het oogh, en doet hem wat gequel,
Sy kruypt hem in de neus, en maeckt hem ſeltſaem ſpel;
Dies als het moedigh dier is uyt het veldt gedreven,
Soo is de Mugh verblijt, en geeft haer om te ſweven;
Doch mits ſy niet te wel op al haer wegen paſt,
Soo raeckts' aen eenigh raegh, of ſpinne-webbe vaſt.
Het net is bijſter fijn, men kan het nau bemercken,
Noch bint het evenwel de triumphante vlercken.
Siet, dat een felle Leeuw in haeſten overwon,
Wort naderhandt verſtrickt, met dat een diertjen ſpon.
Een heldt die machtigh is den vyandt wegh te drijven,
Of wiens verheven breyn het Landt vermagh te ſtijven,
Wort menighmael verſtrickt, en in den geeſt gevat,
Of door een vrouwen hayr, of ick en weet niet wat.
Een bant, die menigh oogh niet eens en wiſt te vinden,
Kan in een deftigh man de beſte geeſten binden.

Men ſiet niet wat 'er ſchort, geen menſch verneemt het net,
Noch wort een hoogh gemoedt in ſijnen gang belet.

XXVIII. *Op 't geſichte van een Kreupel met ſijn krucke ſich beſchermende.*

EEn man, die kreupel was, quam, met beſwaerde ſchreden,
Ontrent een bleyckers hof, al ſachtjens aengetreden.
Hy ſagh het aerdigh tuygh. hy ſagh het linnen aen,
En wert met een beluſt wat dieper in te gaen:
Maer hy en had' bykans het hecken niet ontſlooten,
Daer komen tegen hem veel honden uytgeſchooten,
Fel, vinnigh, ongeſint, verhit op menſchen bloet,
Het ſchijnt, dat hy terſtont haer proye weſen moet.
De man was eerſt verbaeſt, want hy was ſonder wapen,
Oock wiſt hy daer ontrent geen ſteenen op te rapen.

Wat ſtaet hem dan te doen? hy nam ſijn houte kruck,
Die was hem als een ſweert, en dient hem tot geluck.
Hy dreyght, hy wenckt, hy ſchermt, hy doet de rekels wijcken,
Tot dat 'et iemant hoort, en uyt beſtont te kijcken.
Siet wat den man gebeurt, 't en waer ſijn kreupel been,
(Na ick het ſtuck begrijp) hem bleef 'er heden geen.
Hy lage nu gevelt, en in het ſtof geſmeten,
Sijn leden opgeſcheurt, ſijn kuyten afgebeten.
Sijn neus ('t kon zijn) miſmaeckt, ſijn wangen afgeruckt,
Of wel hy ware doot, en in het graf gedruckt.
Hoe vremt, Almachtigh Godt! hoe vremt zijn uwe wegen!
Uw' roede menighmael, die wort ons enckel zegen.
Ghy ſtraft ons aen het lijf, op dat de weerde ziel
Niet in een ſwaer verdriet, of in de doot en viel.

XXIX. *Op de beweginge van 's menſchen herte.*

ALs ick mijn hant legh op mijn hert,
En voel hoe dat gedreven wert;
En hoe mijn lever-ader ſlaet,
Terwijl het op en neder-gaet,
Soo komt my binnen dit gepeys,
En vry al meer als eene reys:
Siet, als dit lidt ſal ſtille ſtaen,
Dan is 'et met den menſch gedaen,
Dan is 'et dat ſijn herte ſluyt,
En 't is dan met ſijn leven uyt.
Nu denckt, ja denckt, ô mijn gemoet!
Hoe ras ons leven henen ſpoet,
Hoe licht ons hert, oock deſen dagh,
In eenigh deel ontſtellen magh.
Hoe licht ſoo weecken ding vergaet,
Dat in een hoopjen vleeſch beſtaet.
Siet ieder klopjen, dat 'et geeft,
Terwijl het op en neder ſweeft,
Dat is een deel van onſe tijt,
Die ſtaegh en veerdigh henen glijt,
Die noyt (gelijck de daedt ons leert)
Die noyt tot iemandt wederkeert.
Ghy dan, ô ziel! mijn weertſte pant,
Prent dit wel vaſt in uw' verſtant,
Ja laet 'et doch niet, ſonder vrucht,
Verdwijnen in de dunne lucht.
Denckt vry, dat ſoo een ſtage ſlagh,
U leyt tot uwen leſten dagh.
Denckt, ſoo wanneer u woeligh hert,
Dus af en aen gedreven wert,
Dat ieder keertjen, dat 'et doet,
Is als een klop aen uw' gemoet.
Is als een aenſpraeck van de doot,
Die u tot hare feeſte noot;
Ja roept, wel aen, bouvalligh vleys,
Bereyt u veerdigh tot de reys:
Maeckt oock, dat ghy noyt ooren ſtopt,
Als Godt dus aen u deure klopt.
Het tweede nut, uyt dit gewoel,
Is, dat ick als met handen voel,
Dat niemant, in dit aertſche dal,
Sich oyt in ruſte vinden ſal;

Maer

Maer dat ons 't hert moet ſtille ſtaen,
Eer wy tot ruſte ſullen gaen.
Dit wijſt en leert my alle daegh,
Een Meeſter, dien ick met my draegh,
Een Meeſter, die geen ruſt en heeft,
Wanneer men na den vleeſche leeft;
Een Meeſter, die gedurigh ſeyt,
De tijt verloopt, dus zijt bereyt.
Wel, heb ick Meeſters over-al,
En vry niet in een kleyn getal,
Soo ben ick quaet, ja ſonder eer,
Als ick niet ſtaegh iet goets en leer.

XXX. *Op gemeene ſwaermoedigheyt, en neerſlachtigheyt des herten.*

HOe is mijn hert dus bijſter ſwaer,
Al of 't vol loots gegoten waer?
Hoe is mijn geeſt aldus bedruckt,
En ſtaegh in droefheyt wegh geruckt?
Hoe is mijn geeſt dan wederom
Gelijck een verſch ontloken blom?
Ja ſweeft als met een volle vlucht,
Oock hooger als de blauwe lucht.
Koom ſegh ons, ſoo het iemant kan,
Koom ſegh ons hier de reden van,
Waerom men ſomtijts is beſwaert,
En weder van een blyden aert.
Segh, waerom ons de ziele woelt,
En ſomtijts niet als vreught en voelt.
O Heere! waer toch mijn gemoet,
Verheelt aen u, mijn hooghſte goet;
Waer ick u vrient, en trouwe knecht,
Aen u gevoeght, in u gehecht,
Dan ſou mijn tijdt eerſt leven zijn,
En al mijn leven ſonder pijn:
Maer nu ick in u niet en ben,
En u, ô Godt! niet recht en ken,
Ben ick mijn eygen ziel een pack,
Ja niet als enckel ongemack;
Ben ick voor my een ſtage laſt,
Oock daer geen druck of lijden paſt.
De blijtſchap, die my dient beweent,
De droefheyt, die ghy my verleent,
De welſtant, die my dient beſchreyt,
De weedom, die my tot u leyt,
De vreught, die binnen my ontſpringt,
De nutte pijn, die my bedwingt,
Zijn eeuwigh tegen een gekant,
En vechten om de overhant;
En ick weet nau, in dit geval,
Wie dat 'er ſtaen of wijcken ſal.
Ick ſie dat mijn geheelen tijt,
Hier niet en is, als enckel ſtrijt,
Hier niet en is, als ſtage krijgh;
Dies ick in ootmoet nederſijgh,
En roepe ſtaegh, in dit gevecht,
O Godt! bewaer doch uwen knecht.
En ſtort hem in, dat ghy gebiet,
Soo ſchaet my druck of blijtſchap niet.

XXXI. *Op 't geſichte van kinderen haer ſpeeltuygh onder een ſerck ſoeckende.*

DAer ſpeelden Iongens in de Kerck,
En daer lagh doen een groote ſerck,
Waer onder dat een tol of kloot
Van dit geſelſchap henen ſchoot.
De Ionge, wiens het ſpeeltuygh was,
Die liep 'er toe, en bijſter ras,
Soo ſteld' hy gantſch het lijf te werck,
En keeck, en om, en aen de ſerck,
Waer tol, of koote, liggen mocht,
Dien hy met vlijt en moeyte ſocht.
Een, die op deſen handel ſagh,
Ontfing het met een droogen lach,

En nam het voor een kintsche gril;
Maer ick stont voor een wijle stil,
En liet 'et tot mijn herte gaen,
En sprack mijn domme sinnen aen.

Mijn ziel, dit eygen kinder-spel,
Bestaen oock oude lieden wel,
Wy zijn, eylaes! te bijster mal,
Wy hebben noch ons koot of bal,
Wy staen als dichte by het graf,
En wie leyt vleesch en werelt af?
Het spel dat ons wel eer beviel,
Dat kleeft ons noch tot aen de ziel.
Wy zijn daer op, als gantsch versot,
Dies roep ick tot u, lieve Godt,
Ick ben gantsch dichte by de serck,
Ey leyt my tot uw' eygen werck.
En mits ick ben ten vollen grijs,
Maeckt my ten langen lesten wijs;
Op dat ick, in mijn ouden dagh,
Geen kinder-speeltjens plegen magh.

XXXII. *Op tegenspoet of vreemde gevallen.*

MYn Godt! hoe wonderbaer zijt ghy in uwe wegen,
Ontrent het meeste leet, daer vind' ick dickmael zegen;

Ghy

Ghy sendt my somtijts vreught, oock midden in den rou;
En hebt my goet gedaen, oock als ick niet en wou.
Ick was in groot gewoel, en hadde veel gedachten;
Maer uwen raedt bestont, en was van meerder krachten:
Als ick uw' dienaer wert, doen was ick eerstmael vry;
En als ick treurigh sat, doen was ick eerstmael bly.
Ten tijd' als eertijts Saul sijns vaders Ezels sochte,
't Is seker dat hy noyt om Kroon of Scepter dochte:
Oock pleeghd' een ander Saul een wreedt en bloedigh werck,
Als hy met alle kracht verstoorde Godes Kerck;
En Godt heeft evenwel den eenen soo verheven,
Dat hy een machtigh rijck hem over quam te geven.
De tweede wert den Heer een uytverkoren vat,
Oock doen hy om het ampt den Heere niet en bat.
O Godt! hoe wonderbaer zijt ghy in uwe wegen,
Ghy schenckt oock in den druck een onverwachten zegen.
Het ga my soo het wil, maeckt slechts mijn hert bequaem,
Oock in mijn leste snick, te loven dijnen Naem.

XXXIII. *Op een vogel, die des morgens metten dagh geluyt makende, uyt haer nest vloogh.*

ALs ick was eertijdts in den Haegh,
Gebeurd'et schier meest alle daegh,
Dat als het eerste licht begon,
Oock voor den opgangh van de Son,
Een vogel gaf een hel gheluyt,
En vloogh also ten nesten uyt;
En vloogh, gelijck ick gissen mocht,
Tot boven in de blauwe locht.
Als ick dit nu al dickmael hoor,
Het gingh my dieper als het oor,
Het gingh tot in mijn droeve ziel,
Die hier op in bedencken viel.
Ick dacht, wat is dees vogels wit?
Of waerom doet 'et beesje dit?
Is't dat 'et dier sijn gaeytjen groet,
Om dat 'et van haer scheyden moet,
En dat 'et met een snelle vlucht,
Sijn kost gaet rapen in de lucht?
Of geeft 'et beest met dit gesang,
Aen sijnen grooten Schepper danck?
Vermits hy geeft een hellen dagh,
Daer in het sich verquicken magh,
Daer in het klaer en open siet,
Wat gunst dat hem den Hemel biet?
Maer hoe het gaet, of wat 'et zy,
Het is een nutte spoor voor my:
Ick ligh hier sachtjens in het bedt,
Als sich het dier tot vliegen set.

Waer-

Waerom niet, met gelijcke vlijt,
In acht genomen mijnen tijt?
Waerom niet veerdigh opgestaen?
Waerom niet iemant goet gedaen?
Waerom niet met een nette pen,
Beschreven wat ick heden ben?
En wat ick dickmael voor gewoel,
In al mijn gantsche leden voel;
En hoe my Godt sijn gunste toont,
En uyt genaden my verschoont?
Maer als ick hier op nader docht,
En 't stuck wat dieper ondersocht,
Soo riep ick, tot mijn dommen geest,
Wort beter even door een beest;
Want desen vogel voor gewis,
Ons tot een les gesonden is.
Heeft niet het kraeyen van een haen
Aen Petrus heyl en deught gedaen?
Ja soo hem aen de borst geklopt,
Dat hem den mondt is toegestopt?
Dat hy geen grouwels meer en sprack;
Maer dat'er uyt sijn oogen brack
Een siltigh nat, een tranen-vloet,
Een teycken van een droef gemoet?
Soo dat sijn recht vernieude ziel,
Aen Godt, den Heylandt, wel beviel.
Maer neen, dit quam niet van den haen,
Die heeft dit wonder niet gedaen;
Het was de Heer, die op hem sagh,
Doe hy ter neêr gevallen lagh;
Die heeft hem, door sijn hel gesicht,
Geleyt tot sijn bescheyden plicht;
Die heeft sijn duyster hert doorstraelt,
En uyt den dooden opgehaelt.
Heer Iesu, ô mijns herten wensch!
Siet oock op my, ellendigh mensch,
Laet uwe kracht, met dese klanck,
Met desen vroegen vogelsang,
Soo kloppen aen mijn dom gemoet,
Dat ick, ja met een tranen-vloet,
Beweenen mach mijn sware schult,
Tot ghy ons eens vernieuwen sult;
Tot ghy ons, na een korten druck,
Sult eeuwigh kroonen met geluck.

XXXIV. *Op 't gesichte van een Leeuwerck, op een sootjen in de koy sittende.*

DIt dier, dat in het open wout,
Dat onlangs in het jeughdigh hout,
Dat in sijn soete vryheyt was,
En speelde door het lustigh gras,
Dat onlangs gantsche beeken hadt,
En daer in volle lusten sat,
En daer uyt met vermaken dronck,
En dan eens op der heyden sprongk;
Of naer de groene bosschen toogh,
Of schier tot aen den Hemel vloogh,
Dat heeft nu maer een weynigh gras,
Dat heeft nu maer een kleyn gelas,
Dat heeft nu maer, ick weet niet wat,
Een eng, een slecht, en aerden vat;
Daer uyt het, als gevangen, eet,
't En zy dat het de Meyt vergeet;
Dat sit nu, in een koy gebrocht,
Gebannen uyt de vrye locht,
Gebannen uyt het lustigh velt,
Dat voor hem open was gestelt,
Dat eens was, als sijn eygen grondt,
Wanneer het sich in vryheyt vondt.
En echter toont het vrolijck beest,
Oock even daer, een blijden geest,
Het sucht, het ducht, het treurt 'er niet,
Het geeft noyt teyckens van verdriet;
Maer laeft oock daer sijn heeten dorst,
En singt een deuntjen uyt de borst;
En voedt sich na de rechte maet,
En voeght sich na sijn kleynen staet.

My dunckt dat ick hier Zeno sie,
Die al sijn goet op een getie,
Die al sijn waren achter liet,
En sich daer aen niet eens en stiet.
Hy stont en keeck ontrent de zee,
Hy zagh veel schepen op de ree;
Maer sagh oock daer een droef geval,
Sijn schip ontrent de lager-wal:
Sijn schip, eylaes! sijn eenigh schip,
Gedreven op een harde klip,
Soo dat de last daer henen dreef,
Of in de zee verdroncken bleef.
Daer staet de man van als berooft,
En hy en fronst niet eens het hooft;
Maer toont noch al een bly gelaet,
Oock daer hy aen den oever staet.
Ick ben (seyd' hy) na desen tijt,
Ick ben voortaen dien slommer quijt;
Ick ben ten lesten onbelet,
Ick ben ten lesten vry geset,
Om even met een stil gemoedt,
Te trachten na een hooger goet,
Te pogen na een beter staet,
Daer aen geen wint of zee en schaet.
Het is een kloeck en deftigh mensch,
Die eertijts had sijns herten wensch,
In landt, in sant, en vruchtbaer velt,
In goet, in haev', of machtigh gelt,
In vette weyden, weligh vee,
Of groote Schepen op de zee,
En die eens door een quaden tijt,
Gaet al het kraem te samen quijt;
Die (segh ick) als hem dit gebeurt,
Sich niet en quelt, en niet en treurt:
Maer voelt vermaeck in sijn gemoet,
Vermits hy siet een beter goet;
Dat is voorwaer een deftigh man,
Dien ick met reden prijsen kan.
Wel aen, mijn ziel, mijn beste pant?
Peyst hier op, met een rijp verstant,
Bedenckt 'et vry al menighmael,
En leert oock spreken mannen tael.
Hebt ghy oyt goet, of grooten schat,
Gaet denckt of ghy het niet en hadt;
Besit 'et of ghy 't niet besaet,
Dat is des Heeren eygen raet.
Wie aen den rijckdom niet en kleeft,
Noch aen het gelt sijn herte geeft,
Maer staegh op beter dingen siet,
Verlies van goet en deert hem niet;
Ia spreeckt veel stouter, mijn gemoet,
Verlies van goet, dat is hem goet.

XXXV. *Op 't gesichte van een Iongen met de blase spelende.*

ICk sagh eens lestmael, op de straet,
Een kinder-spel, een malle daet;
Maer evenwel, dat ick'er sagh,
Onthiel ick meer als eenen dagh;
En 't heeft my heden goet gedacht,
Dat ick'et hier te passe bracht;
Op hope, dat een kints geval,
Aen my (nu man) eens baten sal.
Een Iongen had' een groote blaes,
En maeckte daer meê vremt geraes;
Hy ging, hy stont, hy sprong, hy liep,
Hy sprack, hy sweegh, hy song, hy riep,
Hy sey, dat niemant in de Stadt,
Soo schoonen blaes als hy en had.
Maer t'wijl hy dus wijtmondigh tiert,
En hier en ginder henen swiert,
Een ander, die het speeltjen sagh,
En 't mal geraes niet lijden magh,
Quam toegeloopen, met een spel,
En trof daer med' het windigh vel,
Daer vlieght terstont de schrale wint,
Daer slinkt de blaes, daer schreyt het kint;

En ſiet, van al het groot geſwel,
En bleef 'er maer een ydel vel.
Dat niemant wil, dat niemant acht,
Al waer 't et hem ſchoon t'huys gebracht;
Daer geeft de jeucht een grooten jou,
Als of een yder ſeggen wou:
Ey, ſiet hem die ſoo weligh ſprong,
En ſchier de gantſche buurte dwong,
Die ſtaet nu als een wicht en krijt;
Want ſiet de wint die is hy quijt.
Hier uyt ontſtont my dit gepeys,
Siet hier een les voor alle vleys,
Hoe blaeſt, hoe raeſt, hoe ſtoft de menſch,
Wanneer hy krijght ſijns herten wenſch,
Het ſchijnt hy is ſoo grooten man,
Dat niemant by hem duren kan.
Siet, wieder draeght een hoogen moet,
Op eer, of ſtaet, of machtigh goet,
Of eenigh ander weerelts ding,
Die vaert als deſe Iongeling.
Daer komt in haeſt, men weet niet wat,
Dat niemant oyt en heeft gevat,
Daer niemant op en heeft gedacht,
Dat niemant oyt en heeft verwacht,
En ſiet daer breeckt het moye ſpel,
Want 't is voorwaer een kranck geſtel.
Een menſch, die (mits ſijn overvloet)
Meynt lang en wel te zijn gevoet,
En roept, mijn ziel, ey weeſt geruſt,
En neemt uws hertſen volle luſt;
Denckt om geen droefheyt, of gevaer,
Ghy hebt genoegh voor menigh jaer,
Dien wort in haeſten aengeſeyt,
Terwijl hy vaſt in 't breede weyt,

Wat

Wat mooghje roemen, rechte dwaes,
Uw' leven is maer enckel waes,
Weet dat oock even dese nacht,
(Al is 't u bijster onverwacht)
Uw' ziel van hier verhuysen moet;
Ey, wat is dan u machtigh goet.
Een Koninck van de Fransche kust,
Sagh eens veel Ridders uytgerust,
Ja schier geheel de Fransche jeught,
Gantsch afgericht tot gulle vreught:
Maer, siet, een puntje van het stael,
Dat brack de blijtschap altemael,
De Koning kreegh een harde steeck,
Soo dat sijn leven henen weeck;
Siet, daer had al de blijtschap uyt,
En enckel rouw' was haer besluyt.
De Vorst, die Babel heeft gebout,
Door weeld' en voorspoet wonder stout,
Die ging gelijck een trotsen haen,
Als op een hooge mishoop staen,
Ey siet, mijn Babel! riep hy uyt,
Geciert, gelijk een Konincks bruyt,
Die heb ik door geduchte macht,
Tot soo een hooghte uytgebracht.
Die mensche sprak gelijk een Godt,
En hy wert aller menschen spot.
Dat moedigh hert en hoogen geest,
Wert hem vernedert tot een beest.
Siet, wie hem oyt tot roemen gaf,
Dat liep gemeenlijk qualijk af.
Wel vrienden, wie oyt roemen wil,
Die roem in Godt, of swijge stil.

XXXVI. *Op 't gesichte van een Spinnekop, haer webbe wevende.*

ALs ick besie dit seltsaem net,
Hier onder desen boom geset;
Een net geweven van de Spin,
Soo valt my dit bedencken in.
Dit beest doet immers grooten vlijt,
En dient sich neerstigh van den tijt;
Het loopt, het woelt, het rijst, het daelt;
Het spint, het weeft, het treckt, en haelt,
Ick sie het al den gantschen dagh,
Soo besich als het immer magh;
En hier uyt rijst een konstig werck,
Getogen ront, gelijck een perck.
Ey siet, hoe is 'et uytgewracht!
Hoe geestigh over-een gebracht;
Hoe wel gebonden om den draet,
Hoe net getogen op de maet;
Hoe effen en hoe wonder fijn,
Vry meer als onse webben zijn.
Waer vint men doch een ambachts-man,
Die soo een netjen weven kan?
Maer dese efter onverlet,
Wat koomt 'er van dit konstigh net?
't En is maer raegh al wat men siet,
Tot visch te vangen deught 'et niet,
't En mach geen bagger-nette zijn,
Vermits de stof is al te fijn;
En voor de vogels op het velt,
En dient 'et immers niet gestelt;
Het minste vinckje maeckt een scheur,
Het kleynste muschje vlieght 'er deur.
Een bie, of horsel, is'e sterck,
Ontstelt oock licht het gantsche werck.
Dies vanght dit niet maer kleyn gespuys,
Maer niet dat nut is voor het huys.
Maer al wat oyt de Spinne breyt,
Is niet als moeyte voor de Meyt,
Die met een besem even staegh,
Verbreeckt het dun gesponnen raegh.
Maer laet ons toch wat blijven staen,
En 't oogh hier op wat neder slaen.
Mijn ziel, als ick dit gantsche werck,
Met stille sinnen overmerck,

Soo dunckt my, dat ons gantsch bedrijf,
Heeft mede weynigh om het lijf;
Ja 't heeft voorwaer niet beters in,
Als 't loos geweessel van de Spin.
Men is hier besich alle tijt,
En dat met onvermoeyde vlijt;
Om eer, om gelt, of ander goet,
En 't is dat schier een yder doet.
Maer schoon men wort al groot of rijck,
't Is al maer 't Spinneweb gelijck,
Indien men op het eeuwigh siet;
Want dan is al de werelt niet.
Och! als my Godt dus beesigh vint,
En seyt, keert weder, menschen kint,
Soo moet ick immers henen gaen,
Want niemant kan het tegen staen.
Of ick dan veel of luttel heb,
't Is al maer als een Spinne-web.
Och Heere! die ten vollen weet,
Hoe ick mijn jaren heb besteet;
Hoe ick veel tijts heb omgebracht,
Dat ick niet goets en heb gedacht;
Hoe my veel maenden zijn ontgaen,
Dat ick niet goets en heb gedaen;
Ghy doch, ô Godt! die 't al doorsiet,
Gedenckt mijn dwase jonckheyt niet.
't Is waer dat ick, geminde ziel,
U veeltijts soo wat beesigh hiel;
Maer siet ons doen wat naerder in,
't Is al maer weessel van de spin;
Al enckel moeyte sonder vrucht,
En 't is nu d'oorsaeck dat ick sucht,
Dat ick van gantscher herten klaegh,
Dat ons bedrijf was enckel raegh;

Dat

Dat ick mijn dagen heb gequist,
En staegh het rechte wit gemist.
Ontwaeckt mijn ziel op heden noch,
En mijt voor al het slim bedroch,
Dat ons het vleysch voor oogen set,
En scheyt ons van dit ydel net.
't Is niet genoegh, ô mijn gemoet!
Dat ghy bywijlen moeyte doet,
Dat ghy niet ledigh sit en gaept,
En niet als na behooren slaept;
Dat ghy veel groote saken pleeght,
Oock die de werelt hooge weeght:
't Is nut en noodigh boven dat,
Te pogen na een beter schat;
Te pogen na het hooghste lot,
Ter eeren van den grooten Godt.
Ghy daerom, wat ick bidden magh,
Stelt als verloren uwen dagh,
En houdt den tijdt voor u vergaen,
Als ghy niet goets en hebt gedaen.

XXXVII. *Op de singende, springende en spelende vogelkens, in 't reysen by my ontmoet, en aengemerckt.*

EEns op een schoonen dagh, geen langen tijdt geleden,
Soo quam ick na den Haegh in haesten opgereden;
Ick was dien eygen stont bedroeft in mijn gemoet,
Gelijck ons nietigh vleysch sijn droeve luymen voed.
Ick hoorde, door het veldt, de soete vogels quelen,
Ick saghse door het groen, en in de boomen, spelen,
Sy woelden onder een, en sweefden in de lucht,
Dan stil op haer gemack, dan weder op de vlucht.
Ick dacht in mijnen geest, zijn dese kleyne dieren,
Die, buyten alle sorgh, hier in de groente swieren,
Niet van een beter staet, als ick of eenigh mensch,
Die noyt in sich en vint sijn vollen herten wensch?
Ja die gedurigh voelt, oock in sijn beste dagen,
Veel drucks en ongemacks, en duysent harde slagen;
Soo dat hy nimmermeer soo wel en is gestelt,
Of daer en hapert iet dat hem de sinnen quelt.
Ick ging hier verder in, en siet my quam te voren,
Of 't ons niet beter waer, of niet te zijn geboren?
Of als de vogels doen, hier wat te zijn verblijt,
En dan (gelijck als sy) te scheyden uyt den tijt,
Te sijgen in het gras, en daer te leggen sterven,
Tot dat het altemael te samen sal bederven,

Te keeren tot het ſtof, te worden enckel as,
En worden even ſoo gelijck het eertijts was.
In dit onguur gepeys, vont ick mijn ſinnen dwalen,
Voeld' ick een langen tijdt mijn geeſten liggen malen;
En als mijn treurigh hert hier op gedurigh viel,
Soo ſprack ick op het leſt tot mijn bedroefde ziel:
Heb ick maer recht berou van mijn ongure ſonden,
En wort'er recht geloof in deſen geeſt gevonden,
Soo hoef ick geen berou dat ick geſchapen ben,
Vermits ick mijnen Godt, en mijn Verloſſer ken *.

* Wat buyght ghy u neder, ô mijn ziele, en zijt onruſtigh in my? Hoopt op Godt, want ick ſal hem loven voor de verloſſinge ſijns aengeſichts. *Pſal.* 42, 6.

XXXVIII. *Op 't geſichte van een Boot, of Schuyt, die tegen ſtroom wort opgeroeyt.*

EY! wat is van den menſch, en ſijn ellendigh leven?
Hy wort met ſtaegh gewoel gedurigh afgedreven;
En ſchoon hy ſomtijts tracht te dempen ſijn gebreck,
Het vleeſch is al te ſterck, en van te ſtegen neck.
Sijn luſt, om wel te doen, is van te kleynen waerde,
Sijn tochten algelijck die hellen na der aerde;
En of hy menighmael ſijn ſlimme wegen recht,
Het gaet, eer langen tijdt, hem weder even ſlecht.
De ziel is als een Boot, die met ons gantſch vermogen,
Wort tegen ſtroom geroeyt, en krachtigh opgetogen;
Gewis, ſoo ons de riem maer eenmael ſtil en ſtaet,
't Is ſeker dat de Schuyt in haeſt te rugge gaet.
De ſtroom die rucktſe wegh, en drijftſe na beneden,
En d'oorſaeck is de ruſt, en al te ſtille leden.
Ach! hoe is 't dat men ſweet, en, dat de Roeyer hijght,
Eer hy met ſtagen vlijt ſijn hooghte weder krijght?
Gewis de gantſche loop van dit ellendigh leven,
Gelijckt een ſnelle ſtroom, die neder wort gedreven;

Dus ſoo men niet geſtaegh op alle plichten let,
'tIs ſeker dat de geeſt te rugge wort geſet.
'tIs ſeker dat de ziel haer voordeel wert benomen,
Dat ſy in langen tijdt niet weder ſal bekomen.
Wel ſiet dan datje noyt uw' reyne plichten ſtaeckt,
Maer roeyt tot aller tijdt, en mach ick bidden, Waeckt.
Ick neem op heden voor, als met de gantſche krachten,
Te letten evenſtaegh op alle mijn gedachten:
En wat mijn innigh hert voor ſtille gangen doet,
En wat het ydel vleyſch voor ſnoode nucken broet:
En als ick iet bemerck, dat helt na quade treken,
Soo wil ick, met 'er daedt, ſijn eerſte gangen breken,

Soo

Soo wil ick mijn gebedt gaen voegen tusschen bey,
Een Basiliskus dient vertreden in het ey.
O Godt! doe my de gunst, dat ick mach eeuwigh waken,
En vatten, met den geest, dat my kan beter maken;
Op dat het ydel vleysch, en alle slim bejagh,
Mijn sluymerigh gemoedt niet meer verrucken magh.

XXXIX. *Op vijse en ongerijmde droomen, en het nacht-gesang van den Nachtegael.*

MYn ziele, wat is dit geseyt?
Dat als dit lijf ter neder leyt,
En in de werelt niet en woelt,
En niet en siet, en niet en voelt,
Soo dat 'et u niet meer en quelt,
Of in verkeerde bochten stelt,
Dat ghy dan (ô mijn beste deel,
Mijn liefste pandt, mijn hals-juweel)
Dat ghy dan, segh ick, sit en malt,
En in bekayde droomen valt?
Ghy zijt dan buyten slaverny,
En van 't gewoel des werelts vry,
Ey geeft u, met een snelle vlucht,
Oock hooger als de blauwe lucht;
Om van geen drift te zijn geraeckt,
Als die, na geest en Hemel, smaeckt.
Maer dit, eylaes! en doeje niet,
En dat is my geen kleyn verdriet.
Het maekt my dickmael gansch bevreest;
Ia set my prangen in den geest:
Dit heb ick langen tijt geseyt,
En oock met droefheyt overleyt;
Ia heb 'et menighmael beklaeght,
Oock boose luymen wech gejaeght:
Maer ghy blijft echter sooje waert,
En houdt als noch uw' lompen aert.
Men seyt ons, dat de Nachtegael
Gedurigh waeckt, en t'eenemael
Is sonder rust, ja noyt en slaept,
Maer staegh in 't singen vreughde raept.
Ick wensch dat ghy, van eenen aert,
Met desen kleynen vogel waert,
En voeld' in u een heyligh vier,
(Gelijck dit kleyn en wacker dier)
Om Godt te loven, met gesang;
En dat geheele nachten lang,
Dan souje noyt, als sonder toom,
U geven tot een lossen droom;
Maer wesen als die niet en sliept,
En staegh door hert en aders liept;
Om 't oogh te slaen op alle ding,
En letten wat daer omme ging:
Maer nu neemt ghy te gulle rust;
Het schijnt uw' licht is uytgeblust,
En al uw' macht en hoogh gebiet,
Is sonder klem en enckel niet;
Dies is 't, dat ick een vremt gewoel,
Oock in mijn beste deelen voel;
Voorwaer 't en is 'er niet te pluys,
My dunckt de meester is van huys.
Siet wie 'er heerst in Stadt of slot,
Geeft, eer hy slaept, een staegh gebot,
Hoe dat sich yder dragen moet,
In voor- en oock in tegenspoet,
En als die order vooren gaet,
Soo blijft 'et al in goeden staet.
Ick bid u, ziel, al eerje slaept,
Maeckt dat sich niemant hier vergaept;

Houdt ſtaegh u ſinnen in den toom,
En hoed ons voor een geylen droom;
Of anders acht ick u gebiet,
Voor kinder-ſpel, of enckel niet.
Nu Godt, mijn trooſt en eenig heyl,
Ick ſie mijn ſlaep is los en geyl,
Mijn droom, en al mijn nacht-gepeys,
Is dickmael niet als enckel vleys:
Laet doch mijn ſinnen hooger gaen,
Als ghy aen Iacob hebt gedaen,
Te weten, na den Hemel toe,
Want ick ben d'aertſche grillen moe.

Dus ghy, die mijn Verloſſer zijt,
Geeft dat mijn ziel, tot aller tijt,
Mach ſien u macht, en hoogh gebiet,
Gelijck ghy my gedurigh ſiet;
Op dat ick deſen aertſchen draf
Mach neder leggen in het graf;
Doch ghy verplaetſt mijn weerde ziel,
Daer niemant oyt in ſlaep en viel;
Maer daer men geeſt volkomen luſt,
En daer men ſonder ſlapen ruſt,
Op dat ick u, met reyn geſangk,
Betalen mach met vollen danck.

X L. *Op de afſlagh van de viſch tot Scheveningen.*

EY ſiet! al dit beſchubde vee,
Heeft tot ſijn huys de woeſte zee,
Drinckt niet als brack en ſiltigh nat,
Doch wort noyt van het zout gevat;

Maer blijft soo vers gelijck de vis,
Die in de soete beeken is.
Voorwaer dit is een wonder stuck,
Wie heeft 'er immer dit geluck,
Dat hy staegh in de werelt leeft,
En van de werelt niet en heeft.
Siet Adam viel, als gantsch onwijs,
Te midden in het Paradijs,
En in de geesten quam gebreck,
Al was den Hemel haer vertreck.
Hoe sal, ô Godt! hoe sal doch hier,
Een ydel mensch, een nietigh dier,
Hoe sal hy blijven sonder vleck,
Hier onder in den aertschen dreck.
Eylaes! geen vleesch en kan bestaen,
Wilt ghy 'er met te rechten gaen.
Wy roepen daerom, wel te recht,
Wanneer de Duyvel ons bevecht,
Ons troost is u genaed' alleen,
En sonder die en is 'er geen.
O Godt! ghy weet, en ick beken,
Dat ick diep in de werelt ben,
En dat ick haer onguur gewoel
Gedurigh binnen my gevoel.
Ghy daerom Heer, geeft dat in my,
De werelt immers niet en zy.

XLI. *Op't gesichte van een bouvalligh huys, dat met een schalien dack van nieus versien wert.*

DAer ick lest op den velde gingh,
En sloegh het oogh op alle dingh,
Sagh ick voor my een wooningh staen,
Daer groote kost wert aengedaen.
En schoon het huys bouvalligh was,
De vensters oudt, en sonder glas,
De gevel krom, de muren swack,
En kreegh doen noch een cierlijck dack.
Dit wert berispt by seker man,
Die sprack 'er vry wat leppigh van;
Vermits hy niet als onverstant,
In dit ontijdigh ciersel vant.
Als ick dit naerder overdacht,
Heb ick het woort op my gebracht.
Mijn Dochter was, met groote vlijt,
Iuyst besich op dien eygen tijt,
Om my te maken seker kleet,
Na mijn gevoelen, wat te breet,
Doch met dat ick het wert gewaer,
Soo dacht my dit, en seyd'et haer.
Een huys dat schier ter aerden neyght,
En als sijn eygen meester dreyght;
Vermits de muur is sonder kalck,
De solders swack, en sonder balck,
En hoeft geen net, of cierlijck deck,
En min een fraey geschildert heck.
Want dat niet langh en heeft te staen,
En dient geen kost te zijn gedaen.

XLII. *Op't gesichte van Mols-hoopen.*

Een geleert Man, te weten, D. Petrus Laurenbergius, heeft onlanghs uytgegeven een treffelijck boeck, op 't stuck van Hovenieren, daer in hy onder andere verscheyde middelen aenwijst, waer door de Mollen uyte Hoven verdreven, of gedoot konnen worden: het boeck is gedruckt Anno 1652. Francofurti ad Mœnum, Sumptib. Matthæi Marioni.

GEleerde Lauwrenbergh, ghy wijst ons nutte vonden,
Hoe dat een snoode Mol kan werden ingebonden,

Of uyt een hof gejaeght, maer wat ick heb getracht,
't En heeft, de konst te spijt, niet goets te weegh gebracht.
Het dier woelt over-al, ick kan het niet beletten,
Het roert de kruyden om tot aen de violetten;
Dies peys ick nu alleen, hoe my het ongeval,
Met oordeel aengemerckt, ten goede dienen sal;
Waer ick nu Mollen sie, daer spreeck ick tot my selven,
Dit beest dat schijnt een graf voor my te willen delven;
Want mits het over-al, en soo gedurigh wroet,
Dat is tot my geseyt, dat ick haest reysen moet.
't En is dan geen verlies, wanneer oock hollen spreken,
Ja 't is veel eer gewin, wanneer de Mollen preken;
Dies segh ick, als ick sie het aertrijck opgebult,
Dit staet van desen romp haest op te zijn gevult.

XLIII. *Op 't gesichte van een dief, die gegeesselt wert, en roept, Heeren genade.*

LAetst quam ick daer een dief sijn straffe moeste dragen,
Na datmen tegen hem het vonnis had gevelt:
Ick sagh dat hem het lijf met roeden wiert geslagen,
En dat sijn gantsche rugh gantsch deerlijck was gestelt.
Dies badt hy menighmael de Rechters om genade.
Genade, riep hy staegh, mijn Heeren, 't is genoegh.
My docht hy sprack also, uyt voor-bedachten rade,
Vermits hy niet en badt, die hem met roeden sloegh.
Ick gingh, dat ick hier sagh, in stilheyt overleggen,
En dacht, wat uyt dit werck, voor my te leeren stont,
En na een korte wijl begon ick dus te seggen:
Men leert bywijlen goet, oock uyt een quaden mont:
De mensch die heden lijt, al krijght hy droeve slagen,
Hy siet geen harde beul, geen fellen hencker aen:
Hy gaet sijn bitter leet alleen den Rechter klagen;
Want die gaf aen den beul de macht om hem te slaen.

O Godt! als eenigh mensch mijn ziel bestaet te quellen,
Met nijt, met achterklap, met moeyte, met verdriet,
Ick wil op sijn bedrijf mijn oogen geensins stellen,
Al schijnt hy iet te doen, gewis hy doet'et niet.
Ghy zijt'et, lieve Godt! wat mensch sal ick het wijten?
Ghy die my, wel te recht, een harde straffe sendt,
Van u quam hem de macht, om my te mogen smijten;
En daerom is mijn oogh alleen op u gewent.
Kan ick maer uwe gunst eens wederom verkrijgen,
Ick sal in korten stont in beter wesen staen:
Mijn leet sal over zijn, mijn haters sullen swijgen;
Als Godt ons gunstigh is, ons vyandt heeft gedaen.

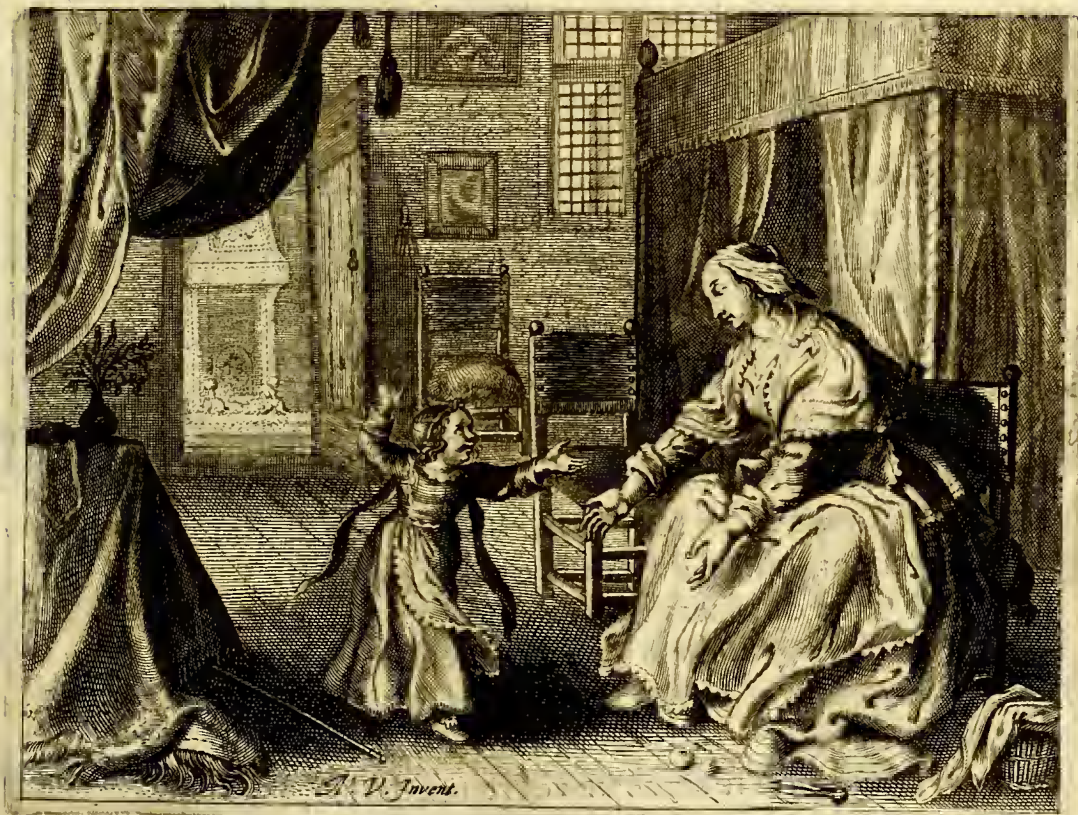
XLIV. *Op't gesichte van een Spreeuw, haer nest makende.*

'tWAs lestmael, op een schoonen dach,
Ick stont op onse plaets en sach;
Op 't huys daer sat een gauwe Spreeuw,
Die maeckte wonder luy geschreeuw,
Die maeckte schier een staegh gekrijt,
My docht de vogel was verblijt,
Vermits hy daer veel potten vant,
Gehangen boven aen de want;
En siet, dit bleeck in korten stont,
Gelijck ick in der daedt bevont.
Mits 't dier daer hooy en ruyghte bracht,
En sijnen nest daer binnen wracht.
Doen ick nu sagh dit vrolijck beest,
Viel dit gepeys my in den geest.
Wel, docht ick, Spreeuwtje, lieve maet,
Is dit voor u al wijsen raet,
Zijt ghy hier in al wel bedacht,
Dat ghy dees plaets soo weerdigh acht,
Dat ghy daer in uw' wooning bout,
En al u broetsel toebetrout:
My dunckt ghy soud al beter doen,
U nest te maken in het groen,
Of in een boom, die weligh groeyt,
Of in een haegh, die lustigh bloeyt,
Of elders in een open bos,
Daer zijn u gangen vry en los;
Of in een stil en eensaem velt,
Daer u geen stoute lecker quelt;
Daer niemant aen u eyers roert,
Daer niemandt op u jongen loert,
En daer ghy in u wilde vreucht,
Gantsch onbekommert leven meucht.
Maer neen, ghy prijst geen groene wey;
Ghy wilt niet woonen in de kley;
Ghy wilt geen laegh, geen aerden huys,
Maer 't schijnt, ghy laet dat voor de muys.
Ghy wilt een steyl en hoogh gebouw;
Maer dat zijn gronden van berouw:
Want als ghy vrolijckst wesen sult,
Soo moet ghy sien met ongedult,
Dat iemant, met uw' gantsche broet,
Sal doen als met sijn eygen goet.
En siet, voor u, ô lieve Spreeuw!
En blijft niet over als geschreeuw.
Wat is 'er oock al menigh man,
Die wel en eerlijck leven kan,

Die

Die vry en ſeker woonen ſou,
Indien hy maer wat buygen wou;
Indien hy, buyten hooſſche pracht,
Maer op ſijn eygen weſen dacht;
Indien hy in een lagen dal,
Wou mijden druck en ongeval.
Maer neen, ſijn trots en moedigh oogh,
Dat wil, dat ſal, dat ſwiert om hoogh,
Hy prijſt een trots en machtigh Slot,
Een machtigh huys is hem een kot;
Hy wil, hoe dat 'et immer gaet,
Hy wil voor al een groote ſtaet,
En dus gebeurt hem menighmael,
Juyſt dat ick van de Spreeuw verhael;
Hy wort, wanneer hy 't minſt gelooft,
Van eer, van ruſt, en goet berooft.
Hy wort een ſpot voor al het Hof.
Dies, ſegh ick, tot beſluyt hier of,
Maeckt, vrienden, wie ghy immer zijt,
Dat ghy de ſteyle toorens mijt,
Een laegh, een vry, een ſtille neſt,
Is voor uw' jongens alderbeſt.

XLV. *Op 't geſichte van een moeder met haer kint ſpelende.*

WAnneer ick ſie een aerdigh kint,
Dat hier ſijn leven eerſt begint,
Dat noch geen reden uyt en ſpreeckt,
Maer 't woort gelijck in ſtucken breeckt;

En dat ick daerbeneffens merck,
Hoe dit al vorder gaet te werck;
Hoe dit de moeder gantſch vermaeckt,
Ja ſchier tot aen de ziele raeckt;
Soo gae ick met een diepen ſin,
En ſie het ſtuck wat naerder in.
My dunckt voorwaer dat dit vermaeck,
Geen gront kan hebben in de ſaeck;
Want die heeft al te ſlechten ſchijn,
Om daerom bly te konnen zijn;
Daer is iet anders, boven dat,
Dat veeltijts niet en wert gevat;
Daer is een zegen voor gewis,
Die in het ſtuck verholen is;
Een zegen die van boven daelt,
En in des moeders herte ſtraelt;
Want ſchoon het wicht een kleynen tijt,
Ja ſomtijts gantſche nachten krijt,
En doet de moeder groote pijn,
Van 's avonts tot de Sonne-ſchijn,
Als ſlechts het kint maer eens en lacht,
Der moeyten wort niet meer gedacht.
Hier leer ick, dat eens menſchen hert,
Niet daerom fris en vrolijck wert,
Vermits het goede dingen heeft,
Maer om dat Godt daer zegen geeft;
Maer om dat Godt de ſinnen treckt,
En die tot ſoete vreucht verweckt,
Op gronden, die men niet en ſiet,
Maer die men in den geeſt geniet.

XLVI. *Op huyſelijcke, en daer na verwilderde Dieren.*

De plaetſe menighmael verandert ons manieren,
Dit leer ick uyt de daet, en even van de dieren,
Een kat, al iſſe tam, die my wert t'huys gebracht,
Paſt, nae een korten tijt, maer op de knijnen-jacht;
Sy vanght geen ratten meer, ſy let niet op de muyſen,
Maer krijght een ander luſt, ja gaet terſtont verhuyſen;
Het beeſt dat hier alleen tot huys-dienſt was geſtelt,
En blijft niet onder 't dack, maer kieſt het open velt.
Het was maer opgevoedt tot huyſelijcke dingen,
Nu vind' ick menighmael de katten op de klingen;
't Geſelſchap en de plaets heeft wonderbare kracht,
Het goede dient geſocht, van 't quade dient gewacht.
Het ſchijnt dat ieder rijck heeft eygen-landts gebreken,
Het zy die in de lucht, of in de gronden ſteken;
En waer dat eenigh menſch de voeten nederſet,
Die wort dan in 't gemeen van eenigh vuyl beſmet.
Hier is het dertel volck genegen om te ſpelen,
En daer een groot getal genegen om te ſtelen;

En gin-

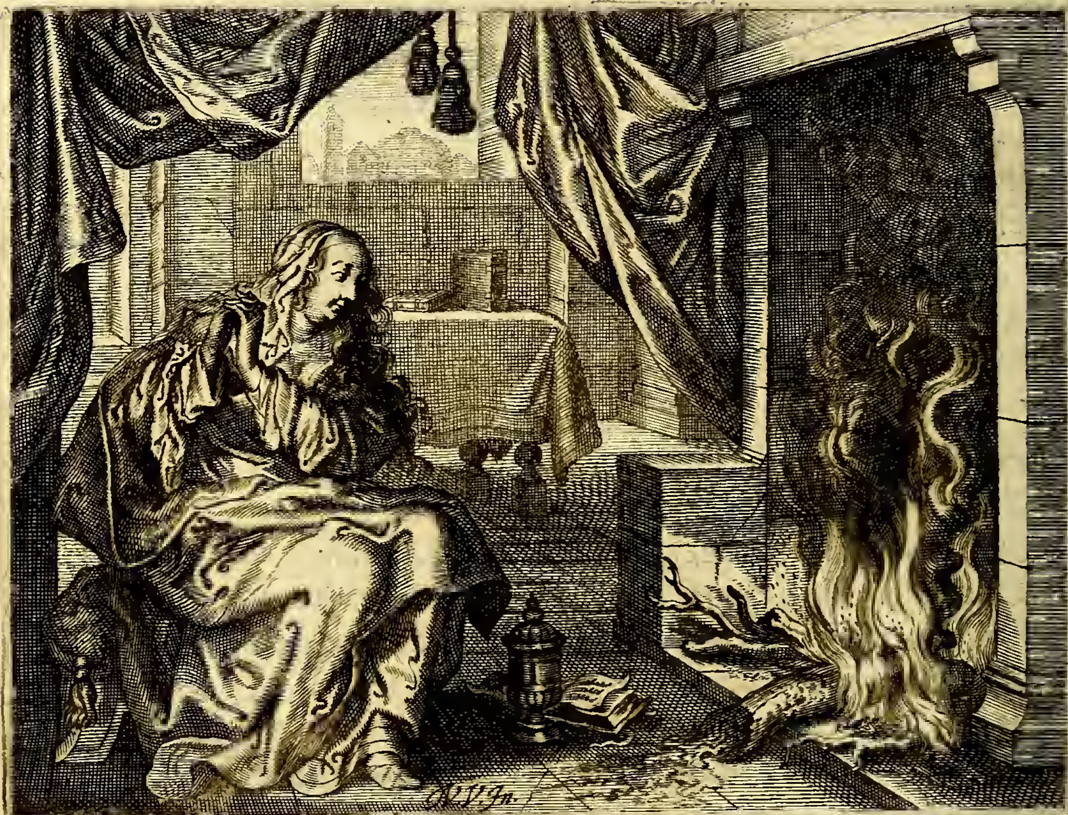
En ginder zijnder veel genegen tot den dranck,
En elders tot vermaeck van eenigh vuyl geſangk.
Nu weder, die geſtaegh in verre landen draven,
Vernemen menighmael al mede nutte gaven,
Oock dienſtigh voor de jeucht, om t'huys te zijn gebracht,
Indien men met beſcheyt op alle dingen acht.
Nu als op dit geval mijn ziel begint te peyſen,
Soo vind' ick hier een les voor al die verre reyſen,
En dies beſluyt ick dus: Vermijt het quaetſte deel,
Maer kieſt, al waerje gaet, het beſte van 't juweel.

XLVII. *Op 't geſichte van Kooren-molens.*

WY ſien de Molens ſtaen, die van den wint gedreven,
Een ſonderling gemack aen alle menſchen geven;
Doch overmits het volck dit als gedurigh ſiet,
Soo acht men in 't gemeen de nutte vonden niet.
Dit heeft een geeſtigh hooft eens weten uyt te rechten;
Dies zijn, door ſijn beleyt, de winden onſe knechten,
En is 'et niet genoegh, ſtelt hier het water by,
Dat is oock voor de menſch een ſtage ſlaverny.
Een vliet door haren ſtroom, doet groote raders draeyen,
En ſoo doet oock de wint, als die beſtaet te waeyen:
De wint noch boven dat, die ſaeght oock dickmael hout,
Daer van men Sloten ſticht, en ſchoone kamers bout.
Siet wat men dickmaels ſiet, dat hoort men weynigh achten;
Dies wert een Prins geleert, ſich des te moeten wachten.
Veel luyden wel geleert in ſaken van den Staet,
Die geven over-al aen Vorſten deſen raet:
Maer ſoo de jonge liên hier op mijn oordeel vraeghden,
Soo gaef ick deſe les aen al de jonge Maeghden:
Hoort Vrijſters, ſooje wilt doen achten uwen ſtaet,
Weeſt ſedigh, waerje zijt, en houdt u van de ſtraet.

XLVIII. *Op*

X L V I I. *Op 't gesichte van een hout, dat in 't midden brandt, en op 't eynde water uytgeeft.*

By welcke gelegentheyt Maria Magdalena, of een ander boetveerdigh sondaer, of sondaresse, mach verstaen worden aldus te spreken:

ICk sit hier aen den heert, ick sie het brandt-hout gloeyen,
Ick sie dat uyt een block gestage tranen vloeyen;
Ick sie het met verdriet, doch echter met vermaeck,
En segge tot my selfs: Siet daer ons eygen saeck.
Is 't niet een wonder dingh, het vuur kan water geven,
Het wort 'er uyt geperst, of krachtigh uytgedreven,

En

En van dit ſeltſaem werck wiſt ick de reden niet,
Voor dat 'et even my ten leſten is geſchiet.
Ick die in geyle vreught, voor deſen, plagh te mallen,
Laet nu, met droeven geeſt, mijn tranen nedervallen,
Het lidt, dat eertijts gaf een ingang tot de luſt,
Geeft nu een heylſaem vocht, dat vuyle tochten bluſt.
'k En wil geen vliegend' oogh na deſen meer verdragen;
Maer in een vlietend' oogh daer heb' ick mijn behagen:
Mijn tranen vallen neer, mijn ziele rijſt om hoogh,
Waer vuur is in het hert, is water in het oogh.

XLIX. *Invallende gedachten na voorgaende blijtſchap.*

WAnneer men iet ter handen treckt,
Dat ons tot luſt en vreughde ſtreckt,
Daer onder veeltijts dingen zijn,
Die namaels baren droeve pijn;
Soo ſchijnt 'et dat de ſnelle tijt,
Gelijck een poſt daer henen rijt,
En dat het in der haeſt verdwijnt,
Al wat ons luſt en blijtſchap ſchijnt.
Siet als ick koom uyt eenigh feeſt,
En gae dan in tot mijnen geeſt,
En dat ick in een ſtil vertreck,
Hier over mijn gedachten ſtreck;
Dan ſegh ick dickmael, lieve ziel,
Al wat het vleeſch ſoo wel beviel,
Is als een roock voorby gegaen,
En is maer droom of enckel waen.
Ey! waerom, voor ſoo korten vreught,
Een neep gegeven aen de deught?
Kom, lieve, ſegh my doch een reys,
Waer hadj' oyt blijtſchap in het vleys?
Daer van ons geeſt niet qualijck voer,
En als ter nagels uyt en ſwoer?
De wijſte Vorſt heeft wel geſeyt,
En 't dient ons aen het hert geleyt,
Wanneer men in het treur-huys gaet,
Dat brenght den menſch in beter ſtaet,
Dan als men komt daer yder lacht,
En daer men volle roomers wacht.
Hoort, mijn gemoet, een ſeltſaem woort,
En ſegt 'et vry een ander voort,
Al ſchijnt 'et u een vreemde ſaeck,
Uyt droef heyt rijſt een groot vermaeck;
Vermits ons los en ydel hert,
Door rouw' en treuren, beter wert.
Ach! 't is niet dienſtigh voor de menſch,
Dat hy geniet ſijns herten wenſch.
Dit moet ons dienen tot een ſpoor,
En daer op neem ick heden voor,
Niet meer te pogen na vermaeck,
Dat eyndight met een wrange ſmaeck;
Of koom ick, daer men vreuchde pleeght,
En dickmaels groote roomers leeght,
Soo wil ick letten even ſtaegh,
Dat my geen ſonde wech en draegh;
En dat ick, midden in den wijn,
Mach ſtaegh mijn eygen meeſter zijn;
Op dat my noyt ongure vreught,
Mach leyden van de ware deught.
Veel lichter draeght men ſware pijn,
Als ſonder dwaeſheyt vrolijck zijn.

De Leeuw, een fel en moedigh beest,
Dat schier de gantsche werelt vreest,
En dat met list, en groote kracht,
Nau by ons t'onder wert gebracht;
Dat wort ontdaen, ô seltsaem dingh!
Alleen door soete kittelingh;
Want vlieght een mugh hem in den neus,
Dat machtigh beest, die felle reus,
Loopt als uytsinnigh door het velt,
Vermidts dat hem het jooksel quelt;
En somtijts is het oock gebeurt,
Dat hy sijn backhuys open scheurt.
Had hem een jagers pijl gewont,
Of 't bijten van een fellen hont,
Hy waer gebleven, als hy was,
Een heerscher van het jeuchdigh gras:
Maer nu, door kittelingh gequelt,
Soo leyt hy sonder slagh gevelt:
Siet daer een sake, lieve vrient,
Die meest de jeught geweten dient.

L. *Op 't gesichte van de Zee tegen een rotzsteen aengedreven.*

WAnneer de woeste Zee, gedreven van de winden,
Komt tegens haren stroom een harde rotz te vinden,

Dan

Dan ſtuyſt 'et water op, dan ſtijght 'et in de lucht,
Soo dat de klippe dreunt, en al den oever ſucht:
Maer is de ſtrande vlack, en effen heen geſtreken,
Dan ſpeelt de groote Zee gelijck de kleyne beken;
Haer ſtroom gaet ſachtjens op, haer ſtroom is wonder ſtil,
Het ſchijnt als of de golf den oever ſtreelen wil.
Men kan, na mijn verſtant, uyt dit geſicht bemercken,
Wat op een korſel hooft beleefde ſeden wercken;
En hoe een vinnigh woordt, ontrent onſtuymigh bloet,
Is als een harde rotz te midden in de vloet.
Leert grilligh onverſtant, en rauwe ſinnen vieren,
Ghy ſultſe tot beſcheyt, en na de reden ſtieren;
Maer die met fel gebaer haer gramſchap tegenſtaet,
Geeft oorſaeck dat de twiſt gedurigh hooger gaet.

LI. *Op het Zee-Compas.*

ALs ick het Zee-Compas bemerck,
Soo vind' ik daer een wonder-werck:
Ick ſie hoe dat de naelde draeyt,
En altijt gins en weder ſwaeyt:
Ick ſie hoe ſeltſaem datſe maelt,
En altijt ſonder eynde dwaelt;
En hier en daer, en ginder gaet,
En noyt geſet, of ſtille ſtaet,
Tot ſy de rechte ſtreke treft,
Daer haer de ſchoone ſter verheft:
De Ster die tot den Schipper ſeyt,
Waer hem het machtigh water leyt;
En waer, en hoe hy ſtieren moet,
Te midden in den hollen vloet.
Wel ſegh ons nu, ô leerſaem hert!
Wat hier tot ons geſproken wert,
En wat ick uyt het Zee-Compas,
En wat ick uyt het ronde glas,
Kan trecken voor een goet gepeys,
Ons dienſtigh voor de werelt-reys.
Ick neem de naelde voor de menſch,
Die noyt en heeft ſijns herten wenſch,
Die altijt gins en weder ſweeft,
En nimmer recht vernoegen heeft,
Tot dat hy met een vaſte wet,
Tot dat hy eens ſijn herte ſet
Op Godt, de Noordt-ſter van de ziel;
Want ſchoon of dat het grilligh wiel
De gantſche werelt ommedraeyt,
Sijn innigh weſen is gepaeyt.
Wat is van gelt, of ſtaet, of eer,
Geen luſt, of ruſt, als in den Heer.
O Godt! die onſe Noordt-ſter zijt,
Waerom ſie ick niet alle tijt
Uw' weſen, macht en hoogh gebiet,
Gelijck ghy my gedurigh ſiet.
Och! opent doch mijn blint geſicht,
En ſtort 'er in uw' ſuyver licht.
Laet oock mijn hert niet van u gaen,
Noch in der aerden neder ſlaen;

Maer door een onvermoeyde vlucht,
Gedurigh ſweven in de lucht,
Tot dat ick, uyt dit lage dal,
Eens in der hooghte ſtijgen ſal.

LII. *Op 't geſichte van ſekere ſonderlinge Koper-Molen, buyten Dordrecht, by Sr. Heuſt doen maken.*

EEn Koper-Molen ſtaet hier buyten aen te ſchouwen,
Een Hooft, een geeſtigh Hooft, dat heeftſe laten bouwen.
Men ſiet het gantſche tuyg met peerden ommegaen,
En des al niettemin de peerden blijven ſtaen.
Als ick dit met beſcheyt ging dieper overmercken,
En liet, op dit geſicht, mijn ſtille ſinnen wercken,
Soo ſloegh mijn bange ziel, ſoo joegh mijn innigh hert,
Soo dat ick, na den geeſt, bedruckt en treurigh wert.
Ach! ſeyd' ick tot my ſelfs, ick doe, als deſe peerden,
Ick wou, gelijck het ſchijnt, my lichten van der eerden,
En ſtijgen na de lucht; maer des al niettemin,
Ick blijve daer ick was, en voele geen gewin.
Ick neme dickmael voor mijn tochten af te breken,
En niet een enckel woort, tot ydelheyt, te ſpreken;
Oock aen de tafel ſelfs te ſpenen mijnen mont,
En met mijn innigh hert te maken een verbont.
Ick dwinge mijn gemoedt van luſt tot aertſche ſaken,
En wou, indien ick kon, mijn ſinnen beter maken,
En ſtygen na de lucht, ſoo veel ick immer kan;
Maer na ſoo veel gewoels, eylaes! wat komt 'er van.
Ben ick niet ſoo ick plagh? En is mijn ydel leven,
Niet ſoo het eertijts was op heden noch gebleven?
Wat ſal ick ſeggen? Heer, eylaeen! ick beken,
Dat ick ellendigh menſch een nietigh ſchepſel ben,
En blijf noch onvernieut. Hoe ſucht ick menighwerven,
Dat ick mijn kranck geſtel gedurigh voele ſterven,
En dat ick niettemin het vleeſch en ſijn gewoel
Soo krachtigh in mijn hert, en al de leden voel?

Waer

Waer ſal ick recht behulp voor deſe quale vinden?
Wie ſal eens van het vleys mijn ſondigh hert ontbinden?
  Voor my ick wil geen luſt, geen gelt, of ſtaten meer,
  Geef my u eygen ſelf, dat ſtel ick boven eer,
En boven alle vreught, en alle werelts ſaken,
Weeſt ghy doch maer alleen, ô Heere! mijn vermaken,
  Weeſt ghy mijn vaſten burcht, mijn trooſt en toeverlaet,
  Van dat de Sonne daelt, tot aen den dageraet;
Beſit tot aller tijt mijn hert en mijn gedachten,
Beſit mijn gantſche ziel, oock al de langhſte nachten,
  Of in mijn diepſte ſlaep, of als mijn oogh ontſluyt,
  En jaeght het ydel vleyſch, en ſijn gebreken uyt.
Geeft dat mijn innigh hert en mijn vernieude ſinnen,
Al wat na werelt ſmaeckt, eens mogen overwinnen,
  Dat ick hier niet en ſoeck, en niet van herten meen,
  Als u, ô lieve Godt! en uwen dienſt alleen.
Dat mijn vermoeyde ziel, en al haer gantſche krachten,
Tot u gedurigh gaen, op u gedurigh wachten,
  In u geduerigh zijn, en dat voortaen in my
  Oock niet de minſte luſt tot aertſche dingen zy.
De ſpits van ons gemoedt, geſet op werelts ſaken,
Kan noyt in ware daet mijn herte vrolijck maken:
  Want ſchoon het ſomtijts ſchijnt van blijtſchap opgevat,
  Het eyndight met verdriet, of ick en weet niet wat;
Maer ghy zijt al in als. Ey! leyt mijn loſſe gangen,
Daer na mijn treurigh hert, en droeve ziel verlangen,
  Ick wenſche, lieve Godt, die my den wille gaeft,
  Dat ghy, eer ick verhuys, mijn ziele beter laeft.

Op de Geleerde Verſamelinge van de
GVLDE SPREVCKEN
en Daden, by een vergadert door den Wel-achtbaren en Hoogh-geleerden Heere
FRANCISCUS van HEERMAN.

DE *By*, het neerſtigh dier, dat is gewoon te ſweven
Alwaer een edel veldt gewoon is reuck te geven,
Waer oyt een roos ontluyckt, of waer een bloemtje gaept,
Daer is het dat het was en ſoeten honigh raept:
Maer ſoo in eenigh kruyt miſſchen iet mochte ſchuylen
Dat met een giftigh vocht het lichaem kan vervuylen,
Daer ſcheyt het veerdigh af, daer kruypt het nimmer in,
Maer laet het voor een Pad' of voor een vuyle Spin.
Het groet niet op het veldt als ſlechts de reyne kruyden,
Die nut ſijn voor de jeught of voor de ſiecke luyden;
Alwaer het nederſijght, alwaer het voetſel leeſt,
Daer vindt het eenigh ſap dat vee of menſch geneeſt.
Wel *Heerman*, lieve vriendt, ghy doet op heden blijcken
Dat ieder met de *By* u dient te vergelijcken;
Waer groeyt 'er nu een bloem? waer is 'er een geweeſt
Daer ghy niet heylſaem was of honigh uyt en leeſt?
Ghy vlieght in Grieken-landt en op de Roomſe bergen,
Die met haer bloem-gewas den ſchoonen hemel tergen,
Ghy ſweeſt met u gemoedt door allerhande kruyt,
Maer treckt 'er anders niet als reynen honigh uyt.
Dies is u Boeck een korſt van duyſent honigh-raten,
Die niemandt hinder doen, maer alle menſchen baten;
Doch hoort wat ghy verſchilt van dit vernuftigh beeſt,
De *By* voedt ſlechts het vleys, maer ghy den hoogen Geeſt.
Wel aen, vernuftigh hooft, doorſoeckt de beſte velden,
Soo ſal men uwen naem in alle landen melden;
U boeck dat overtreft der Byen honighraet
Soo ver de rappe ziel het lijf te boven gaet.

KORT INHOUDT
Der
INVALLENDE GEDACHTEN
op
VOORVALLENDE GELEGENTHEDEN.

46 Op

EYNDE.

